

نام درس	دهم	یازدهم	دوازدهم	ترکیبی	آسان	متوسط	سخت
ریاضی	۹	۴	۵	۲	—	۵	۱۵
زبان و ادبیات فارسی	۶	۸	۷	۹	—	۱۵	۱۵
علوم اجتماعی	۲	۱	۴	۸	—	۹	۶
روان‌شناسی	—	۱۵	—	—	۱	۱۰	۴
زبان عربی	۱	۱۱	۸	—	۱	۹	۱۰
تاریخ	۳	۵	۳	۲	۱	۵	۷
جغرافیا	۱	۳	۳	۵	—	۵	۷
فلسفه و منطق	۶	۶	۸	—	۲	۸	۱۱
اقتصاد	۱۵	—	—	—	—	۵	۱۰

آزمون شماره ۹

سراسری ۱۴۰۲

نوبت دوم - داخل

ریاضی

۱- گزینه‌ها

مشاوره شبیه این سؤال در کنکور ریاضی سال ۹۸ آمده بود. بد نیست نیم‌نگاهی به سؤالات کنکورهای ریاضی و تجربی نظام جدید بیندازید. (البته در مباحث مشترک!)

استراتژی تمام اعداد را بر پایه ۳ با توان گویا بنویسید. دقت کنید در رادیکال‌ها هم باید از داخلی‌ترین رادیکال شروع کنید.

نکته برای ساده کردن حاصل ضرب چند عبارت رادیکالی، بهتر است همه آن‌ها را با قاعده روبرو با توان گویا بنویسیم، بعد با قوانین توان، آن‌ها را ساده کنیم.
 $\sqrt[n]{a^m} = a^{\frac{m}{n}}$ **توان** $\rightarrow \frac{m}{n}$ **فرجه** $\rightarrow n$

گزینه ۳ همان ۳^۵ است، پس جای $\sqrt{243}$ می‌نویسیم $\sqrt{3^5}$ یا $3^{\frac{5}{2}}$.

$$A = \sqrt[5]{27 \times 3^{\frac{5}{2}} \times \left(\frac{1}{3}\right)^{-\frac{5}{2}}}$$

تا این جا A این شکلی شد:

گزینه ۲ جای ۲۷ و $\frac{1}{3}$ به ترتیب ۳^۳ و ۳^{-۱} می‌نویسیم:

$$A = \sqrt[5]{3^3 \times 3^{\frac{5}{2}} \times (3^{-1})^{-\frac{5}{2}}}$$

گزینه ۱ داخل رادیکال، چون پایه‌ها برابرند، توان‌ها را جمع می‌کنیم و در عبارت بیرون رادیکال، توان‌ها در هم ضرب می‌شوند:

$$A = \sqrt[5]{3^{(3+\frac{5}{2})} \times 3^{\frac{5}{2}} \times 3^{\frac{5}{2}}} = \sqrt[5]{3^{14} \times 3^{\frac{5}{2}} \times 3^{\frac{5}{2}}}$$

$$= 3^{\frac{14}{5} + \frac{5}{5} + \frac{5}{5}} = 3^{\frac{14}{5} + \frac{10}{5} + \frac{5}{5}} = 3^{\frac{29}{5}} = 3^3 = 27$$

گزینه ۱ حاصل عبارت خواسته شده برابر است با:

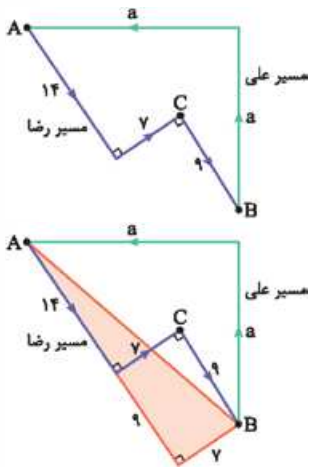
$$(5+A)^{-\frac{1}{5}} = (5+27)^{-\frac{1}{5}} = 32^{-\frac{1}{5}} = (2^5)^{-\frac{1}{5}} = 2^{-1} = \frac{1}{2}$$

تیزبازی از آن جایی که A عددی مثبت است، پس حاصل ۵+A عددی بزرگ‌تر از ۵ است. عددی بزرگ‌تر از ۵ اگر به توان $\frac{-1}{5}$ برسد نمی‌تواند ۲ یا ۳ باشد (مثلاً اگر جواب ۲ باشد، آن وقت باید $5+A = \frac{1}{3^2} = \frac{1}{9}$ باشد که ۵+A عددی منفی می‌شود، پس جواب بین ① و ② است.

۲- گزینه‌ها

مشاوره باید یاد بگیریم از بعضی سؤال‌ها سریع عبور کنیم؛ نمونه‌اش این سؤال. سؤالی طولانی که بعد از خواندنش برای بار اول، کم‌تر کسی، سؤال را می‌فهمد!

استراتژی برای مسئله شکل درست و حسابی بکشید، بعد دنبال ایجاد مثلث قائم‌الزاویه و نوشتن رابطه فیثاغورس در آن باشید.

گزینه ۱ شکل مسئله به صورت مقابل است: نتیجه می‌گیریم A و B، دو رأس مقابل یک مربع هستند و a ضلع مربع است. به کمک مسیره‌های رضا، قطر مربع را حساب می‌کنیم.

در مثلث رنگی، فیثاغورس می‌نویسیم:

$$AB^2 = 12^2 + 1^2 = 145$$

$$\Rightarrow \text{قطر} = AB = \sqrt{145} = \sqrt{5 \times 29}$$

$$= 17\sqrt{2}$$

گزینه ۲ قطر مربع به ضلع a برابر $\sqrt{2}a$ است، $\sqrt{2}a = 17\sqrt{2} \Rightarrow a = 17$ پس:

نکته قطر هر مربعی، $\sqrt{2}$ برابر ضلعش است.

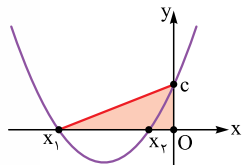
۳- گزینه‌ها

مشاوره این سؤال هم جزء سؤالاتی است که بهتر است در جلسه آزمون از آن عبور کنید. این سؤال، بیشتر برای بچه‌های ریاضی و تجربی مناسب است.

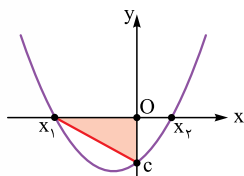
استراتژی برای علامت C دو حالت در نظر بگیرید ($C < 0$)، بعد با کمک رسم سهمی و وارد کردن اطلاعات روی نمودار، مساحت مثلث خواسته شده را برحسب C بنویسید و مقدار C را به دست آورید.

گزینه ۱ x_1 و x_2 را ریشه‌های معادله $x^2 + 5x + c = 0$ می‌گیریم. در این صورت:

$$\begin{cases} S = \frac{-b}{a} \Rightarrow x_1 + x_2 = -5 \\ P = \frac{c}{a} \Rightarrow x_1 x_2 = c \end{cases}$$

گزینه ۱ (الف) اگر $c > 0$ باشد، آن‌گاه $x_1 x_2 > 0$ و $x_1 + x_2 = -5$ پس هر دو ریشه منفی هستند. شکل سهمی به صورت مقابل می‌شود:

(ب) اگر $c < 0$ باشد، آن‌گاه $x_1 x_2 < 0$ و $x_1 + x_2 = -5$ پس یک ریشه مثبت و دیگری منفی است و زور ریشه منفی بیشتر است. شکل سهمی به صورت مقابل می‌شود:

گزینه ۲ در هر دو حالت مساحت مثلث‌های رنگی را حساب کرده و برابر با c^2 قرار می‌دهیم (حواستان باشد که اندازه قاعده و ارتفاع باید مثبت باشد):

$$\text{ارتفاع} \times \text{قاعده} = c^2 \Rightarrow \frac{c^2}{2} = c^2$$

$$\Rightarrow \frac{|x_1| \times c}{2} = c^2 \Rightarrow |x_1| = 2c \xrightarrow{x_1 < 0} x_1 = -2c$$

۵- گزینه ۳

مشاوره توابع ثابت و همانی پایه ثابت سوالات کنکور نظام جدید هستند. جدیداً هم مد شده که در بعضی سؤالها، مقدار جزء صحیح یک عبارت را می‌خواهند، پس حداقل جزء صحیح را در حد «محاسبه مقدار» باید بلد باشید.

استراتژی در تساوی مربوط به تابع ثابت f ، جای تمام $f(x)$ قرار دهید. با حل معادله به دست آمده، مقادیر c را پیدا کنید. در ادامه طول و عرض نقاط روی نیمساز ربع ۱ و ۳ را برابر قرار دهید و حل را ادامه دهید.

درس‌نامه ۱ اگر f تابع ثابت باشد، آن‌گاه $c = f(x)$ (هر چی f). اگر نقطه (a, b) روی نیمساز ناحیه اول و سوم باشد، آن‌گاه $a = b$ است. برای محاسبه $[a]$ ، اگر a عددی صحیح باشد، مقدار جزء صحیح خود a می‌شود و اگر عددی غیر صحیح باشد، برابر با اولین عدد صحیح قبل از خودش می‌شود. مثلاً $[4/7]$ برابر با اولین عدد صحیح قبل از $4/7$ یعنی ۴ می‌شود.

پلاس f تابع ثابت است، پس جای تمام $f(x)$ ها، c می‌نویسیم:

$$f(m) + f(n) = f(m)f(n) \Rightarrow c + c = c \times c$$

$$\Rightarrow 2c = c^2 \Rightarrow c^2 - 2c = 0 \Rightarrow c(c - 2) = 0 \Rightarrow \begin{cases} c = 0 \\ c = 2 \end{cases}$$

پس ضابطه f به صورت $f(x) = 2$ یا $f(x) = 0$ است.

پلاس با فرض $f(x) = 2$ ، دو زوج مرتب داده شده که روی نیمساز ربع ۱ و ۳ هستند را ساده‌تر می‌نویسیم:

$$(2n^2 - 7n + 1, -f(m)) = (2n^2 - 7n + 1, -2)$$

$$(m^2 - 4m + 6, n f(n)) = (m^2 - 4m + 6, 2n)$$

پلاس در زوج مرتب اول، مؤلفه اول و دوم برابرند:

$$2n^2 - 7n + 1 = -2 \Rightarrow 2n^2 - 7n + 3 = 0$$

$$\Delta = 49 - 24 = 25 \rightarrow n = \frac{7 \pm 5}{4} \Rightarrow \begin{cases} n = 3 \checkmark \\ n = \frac{2}{4} = \frac{1}{2} \times \end{cases}$$

چون n طبیعی است فقط $n = 3$ قبول است.

نکته اگر $f(x) = 0$ را می‌گرفتیم، معادله $2n^2 - 7n + 1 = -f(x)$ ، ریشه طبیعی نداشت؛ برای همین $f(x) = 0$ رد می‌شود.

پلاس در زوج مرتب دوم هم، مؤلفه اول و دوم برابرند:

$$m^2 - 4m + 6 = 2n \xrightarrow{n=3} m^2 - 4m + 6 = 6$$

$$\Rightarrow m^2 - 4m = 0 \Rightarrow m(m - 4) = 0 \Rightarrow \begin{cases} m = 0 \times \\ m = 4 \checkmark (m \in \mathbb{N}) \end{cases}$$

پلاس مقدار عبارت خواسته شده برابر است با: $\left[\frac{mn}{5} \right] = \left[\frac{4 \times 3}{5} \right] = \left[\frac{12}{5} \right] = 2$

۶- گزینه ۴

استراتژی تابع $\frac{g}{f}$ به صورت $\frac{c}{[x] + [-x]}$ می‌شود. باید حواستان باشد که مخرج نباید صفر شود. مقدار مخرج به ازای اعداد صحیح چه قدر می‌شود؟ به ازای هر عددی که مخرج صفر شد، آن عدد در دامنه نیست.

درس‌نامه ۱ دامنه تابع $\frac{f}{g}$ برابر با اشتراک دامنه توابع f و g است به جز x هایی که مخرج را صفر می‌کنند:

$$D_{\frac{f}{g}} = D_f \cap D_g - \{x \mid g(x) = 0\}$$

۲ عبارت $[x] + [-x]$ ، از ازای x های صحیح برابر صفر و به ازای x های غیر صحیح برابر -1 است.

$$[x] + [-x] = \begin{cases} 0 & x \in \mathbb{Z} \\ -1 & x \notin \mathbb{Z} \end{cases}$$

با توجه به مورد (۲) درس‌نامه، در نقاطی با طول صحیح، مقدار تابع $f(x) = [x] + [-x]$ برابر با صفر می‌شود.

از آنجایی که در تابع $\frac{g}{f}$ ، مخرج نباید صفر باشد، پس در نقاط صحیح این تابع تعریف نمی‌شود؛ در نتیجه در هیچ نقطه‌ای با طول صحیح تعریف نشده است که بخواهیم مقدارش را پیدا کنیم.

(ب) $\Rightarrow \frac{\text{ارتفاع} \times \text{قاعده}}{2} = c^2 \Rightarrow \frac{|x_1| \times |c|}{2} = c^2$

$$\xrightarrow{x_1 < 0} \frac{(-x_1)(-c)}{2} = c^2 \Rightarrow \frac{c x_1}{2} = c^2 \Rightarrow x_1 = 2c$$

در هر دو حالت مقادیر به دست آمده برای x_1 را در معادله $x^2 + \Delta x + c = 0$ قرار می‌دهیم. (چون x_1 ریشه این معادله است.)

(الف) $c > 0: x^2 + \Delta x + c = 0 \xrightarrow{x_1 = -2c} 4c^2 - 10c + c = 0$

$$\Rightarrow 4c^2 - 9c = 0 \Rightarrow c(4c - 9) = 0 \Rightarrow \begin{cases} c = 0 \times \\ c = \frac{9}{4} = 2 \frac{1}{4} \checkmark \end{cases}$$

(ب) $c < 0: x^2 + \Delta x + c = 0 \xrightarrow{x_1 = 2c} 4c^2 + 10c + c = 0$

$$\Rightarrow 4c^2 + 11c = 0 \Rightarrow c(4c + 11) = 0 \Rightarrow \begin{cases} c = 0 \times \\ c = \frac{-11}{4} = -2 \frac{3}{4} \checkmark \end{cases}$$

در حالت (الف) با شرط $c > 0$ به $c = 2 \frac{1}{4}$ رسیدیم که قابل قبول است. در حالت (ب) هم با شرط $c < 0$ به $c = -2 \frac{3}{4}$ رسیدیم که قابل قبول است، ولی در گزینه‌ها فقط $-2/75$ را داریم.

۴- گزینه ۱

شفاف‌سازی تابع خطی $f(x) = mx + h$ در هیچ نقطه‌ای با خط $3x - 2y = b$ برخورد ندارد. تابع $f(x) = mx + h$ و خط $3x - 2y = b$ موازی‌اند.

استراتژی از تساوی‌های به فرم $f(x_1) = y_1$ نتیجه می‌گیریم نقطه (x_1, y_1) روی f است، پس الان دو نقطه از تابع خطی f را داریم. شیب را به کمک این دو نقطه به دست آورید و با شیب خطی که با آن موازی است، برابر قرار دهید.

درس‌نامه ۱ شیب خط گذرنده از دو نقطه (x_1, y_1) و (x_2, y_2) برابر است با:

$$m = \frac{y_2 - y_1}{x_2 - x_1}$$

۲ اگر دو خط موازی باشند، شیب‌هایشان برابر است.

۳ وقتی می‌نویسیم $f(a) = b$ یعنی نقطه (a, b) روی f است.

۴ در معادله خط به فرم $y = mx + h$ ، ضریب x یعنی m برابر با شیب و h عرض از مبدأ است.

پلاس شیب خط $3x - 2y = b$ را پیدا می‌کنیم:

$$3x - 2y = b \Rightarrow -2y = -3x + b \xrightarrow{+(-2)} y = \frac{3}{2}x - \frac{b}{2}$$

دو خط فقط زمانی با هم برخورد ندارند که موازی باشند (شیب‌هایشان برابر باشند). پس $m = \frac{3}{2}$ و تا این‌جا ضابطه f به صورت $f(x) = \frac{3}{2}x + h$ شد.

پلاس از تساوی‌های $f(2) = 2a - 1$ و $f(1-a) = 2$ ، دو نقطه از تابع را داریم: $A(2, 2a - 1)$ و $B(1-a, 2)$

$$m = \frac{y_B - y_A}{x_B - x_A} = \frac{2 - (2a - 1)}{1 - a - 2} = \frac{-2a + 3}{-a - 1}$$

پلاس شیب به دست آمده را با $\frac{3}{2}$ برابر قرار می‌دهیم تا a پیدا شود:

$$\frac{-2a + 3}{-a - 1} = \frac{3}{2} \Rightarrow -4a + 6 = -3a - 3 \Rightarrow a = 9$$

پلاس با جای‌گذاری $a = 9$ ، نقطه $A(2, 2a - 1)$ به صورت $A(2, 17)$ می‌شود. این نقطه روی تابع خطی $f(x) = \frac{3}{2}x + h$ است، پس:

$$f(2) = 17 \Rightarrow \frac{3}{2}(2) + h = 17 \Rightarrow 3 + h = 17 \Rightarrow h = 14$$

پلاس ضابطه f به صورت $f(x) = \frac{3}{2}x + 14$ شد. جای $x = -6$ قرار می‌دهیم:

$$f(-6) = \frac{3}{2}(-6) + 14 = -9 + 14 = 5$$

با جای گذاری $a = -1$ ، معادله سهمی $y = x^2 + (1 - 2a)x - 3$ به صورت

$$y = \frac{1}{A}x^2 + \frac{2}{B}x - \frac{3}{C}$$

می‌شود. طول رأس این سهمی برابر است با:

$$x_S = \frac{-B}{2A} = \frac{-2}{2(1)} = \frac{-2}{2} = -1/5$$

با توجه به این که در گام ۳، دو مقدار برای a به دست آمد، ممکن است شما مقدار منفی را رد کنید و با مقدار مثبت a (یعنی $a = 2$) جلو بروید. در صورتی که این جور وقت‌ها باید چک کنید به ازای کدام مقدار به دست آمده برای پارامتر a ، دلتای معادله مثبت می‌شود.

گزینه ۹

مشاوره در مبحث مسائل گویا، چند تیپ سؤال داریم: «مجموع معکوس اعداد زوج (یا فرد) متوالی، کار مشترک، شیر استخر، تقسیم کردن بین چند نفر (مسئله یک از کتاب درسی)، مسائل فیزیکی، مسائل غلظت و ...». از هر کدام از این مباحث ممکن است در آینده سؤال ببینید. تا این‌جا از «شیر استخر» و «مسائل فیزیکی» در کنکور انسانی سؤال آمده.

استراتژی سرعت اولیه را x و سرعت ثانویه را $x - 20$ بگیرد. از رابطه $\frac{\text{مسافت}}{\text{سرعت}} = \text{زمان}$ ،

در هر دو حالت، زمان را به دست آورید و اختلافشان را برابر با 50 دقیقه یعنی $\frac{50}{60}$ ساعت قرار دهید.

سرعت اولیه را x کیلومتر بر ساعت در نظر می‌گیریم، پس سرعت ثانویه آن $x - 20$ کیلومتر بر ساعت می‌شود.

مدت‌زمان رسیدن او به مقصد در هر دو حالت را حساب می‌کنیم:

$$\frac{200}{x - 20} = \text{زمان : حالت ثانویه} \quad \frac{200}{x} = \text{زمان : حالت اولیه}$$

نکته اگر متحرکی مسافت به طول d را با سرعت ثابت v در زمان t طی کند، رابطه

$$d = vt \quad \text{یا} \quad t = \frac{d}{v}$$

مقابل را داریم:

زمان ثانویه 50 دقیقه یا $\frac{50}{60}$ ساعت از زمان اولیه بیشتر است:

$$\frac{200}{x - 20} - \frac{200}{x} = \frac{50}{60} \Rightarrow \text{زمان اولیه} - \text{زمان ثانویه} = \frac{50}{60}$$

$$\frac{40}{x - 20} - \frac{40}{x} = \frac{1}{6}$$

صورت‌ها را به 5 ساده می‌کنیم:

و طرف را در $6x(x - 20)$ ضرب می‌کنیم و معادله به دست آمده را حل می‌کنیم:

$$6x(x - 20) \left(\frac{40}{x - 20} - \frac{40}{x} \right) = 6x(x - 20) \times \frac{1}{6}$$

$$\Rightarrow 240x - 240(x - 20) = x(x - 20) \Rightarrow 240x - 240x + 4800 = x^2 - 20x$$

$$\Rightarrow x^2 - 20x - 4800 = 0$$

جمع ضرب

$$\xrightarrow{\text{حمله مشترک}} (x - 80)(x + 60) = 0 \Rightarrow \begin{cases} x = 80 \\ x = -60 \end{cases}$$

سرعت منفی نمی‌شود

$$\frac{x}{x - 20} = \frac{80}{80 - 20} = \frac{80}{60} = \frac{4}{3}$$

نسبت سرعت اولیه به ثانویه به تانویه برابر است با:

گزینه ۱۰

مشاوره سؤالات تحلیل نمودار که با شاخص‌های مرکزی (میانگین و میانه) ترکیب می‌شوند، در کنکورهای جدید زیاد دیده می‌شود. برای حل این سؤالات، معمولاً باید بین چند حالت ممکن، دنبال حالتی بگردیم که سؤال از ما می‌خواهد.

استراتژی اعداد قبل از میانه، می‌توانند کوچک‌تر یا مساوی میانه باشند. با توجه

به نمودار Q_1 و Q_3 متفاوت‌اند، پس عدد را جوری انتخاب کنید که این شرط را داشته باشند و میانگینشان هم حداکثر مقدار ممکن باشد. (زوج بودن داده‌ها فراموش نشود).

گزینه ۷

مشاوره سؤالات دسته خطوط گذرنده از یک نقطه در کنکورهای رشته ریاضی و تجربی نظام قدیم چند بار دیده شده بودند ولی با توجه به کتاب درسی فعلی رشته انسانی، طرح این سؤال دور از ذهن بود.

استراتژی جای m دو عدد دلخواه قرار می‌دهیم، دو معادله برای f به دست می‌آید. ضابطه آن‌ها را برابر قرار می‌دهیم تا α به دست آید، سپس α را در یکی از ضابطه‌ها به جای x قرار می‌دهیم تا β به دست آید.

جای m دو عدد قرار می‌دهیم (هر چی دلمان بخواهد) تا دو معادله از این توابع خطی را داشته باشیم (ما $m = 0$ و $m = 1$ را انتخاب کردیم):

$$f(x) = (1 - 2m)x - \frac{2m + 3}{2} \xrightarrow{m=0} f(x) = (1 - 0)x - \frac{0 + 3}{2} = x - \frac{3}{2}$$

$$f(x) = (1 - 2m)x - \frac{2m + 3}{2} \xrightarrow{m=1} f(x) = (1 - 2)x - \frac{2 + 3}{2} = -x - \frac{5}{2}$$

چون (α, β) روی تمام خطوطی که به روش بالا به دست می‌آیند قرار دارند، پس باید روی تقاطع دو تابع خطی به دست آمده نیز باشد:

$$y = -x - \frac{5}{2}, \quad y = x - \frac{3}{2}$$

برای به دست آوردن طول نقطه تقاطع (یعنی α)، ضابطه دو تابع به دست آمده را برابر قرار می‌دهیم:

$$x - \frac{3}{2} = -x - \frac{5}{2} \Rightarrow 2x = -1 \Rightarrow x = -\frac{1}{2}$$

با جای گذاری $x = -\frac{1}{2}$ در $y = x - \frac{3}{2}$ (یا ضابطه دیگر)، عرض نقطه تقاطع

$$y = -\frac{1}{2} - \frac{3}{2} = -2$$

(یعنی β) به دست می‌آید:

پس نقطه (α, β) ، نقطه $(-\frac{1}{2}, -2)$ است؛ در نتیجه:

$$\beta - \alpha = -2 - (-\frac{1}{2}) = -\frac{3}{2}$$

گزینه ۸

مشاوره سؤالات ترکیبی و چندمرحله‌ای در کنکورهای اخیر مد شده است. از آن‌ها نترسید؛ کافیست مرحله به مرحله جلو بروید.

استراتژی معادله S معادله اول را با P معادله دوم برابر قرار می‌دهیم. مقادیر به دست آمده برای a به شرطی قبول‌اند که با جای گذاری آن‌ها در هر دو معادله، دلتای معادله‌ها مثبت شود. بعد از پیدا کردن a قابل قبول، آن را در ضابطه سهمی قرار می‌دهیم و طول رأس را حساب می‌کنیم.

درس‌نامه ۱ در معادله درجه دوم $ax^2 + bx + c = 0$ با شرط $\Delta > 0$ ، داریم:

$$M = \frac{\sqrt{\Delta}}{|a|} \quad \text{اختلاف ریشه‌ها} \quad P = \frac{c}{a} \quad \text{ضرب ریشه‌ها} \quad S = \frac{-b}{a} \quad \text{جمع ریشه‌ها}$$

معادله درجه دوم با شرط $\Delta > 0$ (یا $b^2 - 4ac > 0$)، دارای دو ریشه حقیقی متمایز است.

طول رأس سهمی $y = ax^2 + bx + c$ از رابطه $x_S = \frac{-b}{2a}$ به دست می‌آید.

مجموع ریشه‌های معادله $(x - \frac{-b}{2a})^2 = 0$ برابر است با:

$$S = \frac{-B}{A} = \frac{-(-a)}{1} = a$$

حاصل ضرب ریشه‌های معادله $a x^2 - 4x + a + 2 = 0$ برابر است با:

$$P = \frac{C}{A} = \frac{a + 2}{a}$$

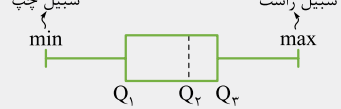
دو مقدار بالا، برابرند:

$$a = \frac{a + 2}{a} \xrightarrow{\text{طرفین وسطین}} a^2 = a + 2 \Rightarrow a^2 - a - 2 = 0$$

$$\xrightarrow{\text{حمله مشترک}} (a - 2)(a + 1) = 0 \Rightarrow \begin{cases} a = 2 \\ a = -1 \end{cases}$$

به ازای $a = 2$ ، معادله دوم به صورت $2x^2 - 4x + 4 = 0$ درمی‌آید که دلتایش منفی است $(16 - 32 = -16)$ ، پس فقط $a = -1$ قبول است.

درس نامه جزئیات روی نمودار جعبه‌ای به صورت زیر است:

تعداد داده‌های بیشتر از میانه، ۴ تا است. پس تعداد داده‌های قبل از میانه (کوچک‌تر یا مساوی میانه) هم ۴ تا است.

با توجه به نمودار، میانه ۱۰ است. پس داده‌های قبل از میانه، ۴ عدد زوج کوچک‌تر یا مساوی ۱۰ هستند. ضمناً باید حواسمان هم باشد که میانه، چارک اول و کوچک‌ترین داده، یکسان نیستند.

پس فقط ۲ عدد از ۴ عدد مورد نظر را می‌توانیم بگیریم: a, b, c, d $10, 10, 10, 10$ نیمه اول $Q_1=9$ Q_2 نیمه دوم

بیشترین مقدار ممکن برای میانگین داده‌های قبل از میانه برابر است با:

$$\frac{8+8+10+10}{4} = 9$$

البته این سؤال مشکل فنی دارد.

۴ دو طرف یک نامساوی را حق نداریم در عدد یا عبارتی که علامتش را نمی‌دانیم ضرب یا تقسیم کنیم؛ مثلاً $x > y$ نمی‌توانیم نتیجه بگیریم $ax > ay$. (اگر $a > 0$ باشد به $ax > ay$ و اگر $a < 0$ باشد به $ax < ay$ می‌رسیم.)

۵ طرفین یک تساوی را بر هر عددی به‌جز صفر می‌توانیم تقسیم کنیم؛ مثلاً اگر $A = B$ باشد، به شرطی می‌توانیم بنویسیم $\frac{A}{C} = \frac{B}{C}$ که C صفر نباشد.

۶ در معادله‌هایی به شکل $A \times C = B \times C$ ، حق نداریم C را از دو طرف ساده کنیم. اگر این کار را کردیم باید جواب‌های $C = 0$ را به عنوان بخشی از جواب معادله اصلی نگه داریم.

۷ از $A^2 = B^2$ فقط به $A = B$ نباید رسید؛ بلکه درستش این است که به $A = \pm B$ برسیم؛ مثلاً از $(2x+1)^2 = 9$ باید به $\begin{cases} 2x+1=3 \\ 2x+1=-3 \end{cases}$ برسیم.

چون $a = b$ است، پس $a - b = 0$ می‌شود.

در گام ۵، طرفین را بر $a - b$ تقسیم کرده که مطابق با مورد ۵ درس‌نامه، این کار مجاز نیست!

۱۳- گزینه ۳

مشاوره سؤال‌های این مدلی هر سال در نظام جدید آمده است. سؤالات سال‌های ۹۸ و ۹۹ را با جدول می‌شد حل کرد، ولی برای حل سؤال‌های سال‌های اخیر نیاز به کل زمان آزمون داریم؛ پس قوانین جبر گزاره‌ها را باید بلد باشیم و اگر هم لازم شد کلک بزنیم.

استراتژی برای سه گزاره p, q, r یک ارزش در نظر بگیرید و ارزش گزاره‌های صورت سؤال و هر ۴ گزینه را با آن پیدا کنید. ارزش گزاره صورت سؤال با هر گزینه‌ای یکسان شد، آن جواب است.

درس نامه قوانین مهم جبر گزاره در جدول زیر آمده است:

اسم قانون	فرم ریاضی
۱ جابه‌جایی	$p \vee q \equiv q \vee p$ $p \wedge q \equiv q \wedge p$
۲ شرکت‌پذیری	$p \vee (q \wedge r) \equiv (p \vee q) \wedge r$ $p \wedge (q \vee r) \equiv (p \wedge q) \vee r$
۳ پخشی	$p \vee (q \wedge r) \equiv (p \vee q) \wedge (p \vee r)$ $p \wedge (q \vee r) \equiv (p \wedge q) \vee (p \wedge r)$
۴ دمورگان	$\sim(p \vee q) \equiv \sim p \wedge \sim q$ $\sim(p \wedge q) \equiv \sim p \vee \sim q$
۵ جذب	$p \vee (p \wedge q) \equiv p$ $p \wedge (p \vee q) \equiv p$
۶ تبدیل شرطی به فصلی	$p \Rightarrow q \equiv \sim p \vee q$
۷ تبدیل دوشروطی به شرطی	$p \Leftrightarrow q \equiv (p \Rightarrow q) \wedge (q \Rightarrow p)$
۸ عکس نقیض گزاره شرطی	$p \Rightarrow q \equiv \sim q \Rightarrow \sim p$

گزاره شرطی داخلی را به گزاره فصلی تبدیل می‌کنیم (مورد ۶ درس‌نامه):

$$\sim [((q \vee r) \Rightarrow (q \wedge r)) \Rightarrow p] \equiv \sim [(\sim(q \vee r) \vee (q \wedge r)) \Rightarrow p]$$

از دمورگان استفاده می‌کنیم:

$$\sim [(\sim(q \vee r) \vee (q \wedge r)) \Rightarrow p] \equiv \sim [(\sim(\sim q \wedge \sim r) \vee (q \wedge r)) \Rightarrow p]$$

گزاره $A \Rightarrow p$ را به گزاره فصلی تبدیل می‌کنیم (مورد ۶ درس‌نامه) و بعد دمورگان استفاده می‌کنیم:

$$\sim [A \vee p] \equiv \sim A \wedge \sim p$$

جای A ، گزاره معادله را قرار می‌دهیم:

$$((\sim q \wedge \sim r) \vee (q \wedge r)) \wedge \sim p$$

برای گزاره $(B \vee C) \wedge \sim p$ ، ابتدا از جابه‌جایی و سپس از قانون پخشی (مورد ۳ درس‌نامه) استفاده می‌کنیم:

$$\sim p \wedge (B \vee C) \equiv (\sim p \wedge B) \vee (\sim p \wedge C)$$

در هر کدام از دو پرانتز بزرگ‌تر، علامت بین گزاره‌ها یکسان است، پس پرانتزهای داخلی را می‌توانیم برداریم:

$$(\sim p \wedge (\sim q \wedge \sim r)) \vee (\sim p \wedge (q \wedge r))$$

پرانتز حذف

$$\equiv (\sim p \wedge \sim q \wedge \sim r) \vee (\sim p \wedge q \wedge r)$$

۱۱- گزینه ۴

شفاف‌سازی مربع انحراف از میانگین داده‌ها \leftarrow (میانگین - داده)

استراتژی اگر میانگین را \bar{x} فرض کنید، $(13 - \bar{x})^2, (a - \bar{x})^2, (4 - \bar{x})^2, (6 - \bar{x})^2$ به ترتیب برابر با ۲۵، ۱۷، ۲۸، ۱۶، ۴ هستند. اول \bar{x} را به دست آورید و بعد میانگین چهار عدد ۱۳، ۱۶، ۴ و ۶ را برابر قرار دهید. حالا که a به دست آمد، واریانس ۴ داده را حساب کنید.

درس نامه ۱ میانگین تعدادی داده برابر با مجموع آن داده‌ها تقسیم بر تعدادشان است:

$$\bar{x} = \frac{x_1 + x_2 + \dots + x_n}{n}$$

۲ واریانس داده‌های x_1, x_2, \dots, x_n برابر است با:

$$\sigma^2 = \frac{(x_1 - \bar{x})^2 + (x_2 - \bar{x})^2 + \dots + (x_n - \bar{x})^2}{n}$$

مربع انحراف از میانگین داده‌های ۱۳، ۴، ۶ و ۲۵ به ترتیب ۱۷، ۲۸، ۱۶ و ۴ شده است.

با فرض این که میانگین \bar{x} باشد، پس $(13 - \bar{x})^2$ و $(6 - \bar{x})^2$ به ترتیب ۲۵ و ۴ شده‌اند.

$$(13 - \bar{x})^2 = 25 \Rightarrow \begin{cases} 13 - \bar{x} = 5 \Rightarrow \bar{x} = 8 \\ 13 - \bar{x} = -5 \Rightarrow \bar{x} = 18 \end{cases}$$

$$(6 - \bar{x})^2 = 4 \Rightarrow \begin{cases} 6 - \bar{x} = 2 \Rightarrow \bar{x} = 4 \\ 6 - \bar{x} = -2 \Rightarrow \bar{x} = 8 \end{cases}$$

اشتراک جواب دو معادله بالا، $\bar{x} = 8$ است.

میانگین ۴ داده ۱۳، ۴، ۶ و ۲۵ برابر ۸ است، پس:

$$\frac{13 + a + 4 + 6}{4} = 8 \Rightarrow \frac{a + 23}{4} = 8 \Rightarrow a + 23 = 32 \Rightarrow a = 9$$

واریانس چهار عدد ۱۳، ۹، ۴ و ۶ را حساب می‌کنیم:

$$\sigma^2 = \frac{(13 - 8)^2 + (9 - 8)^2 + (4 - 8)^2 + (6 - 8)^2}{4} = \frac{25 + 1 + 16 + 4}{4} = \frac{46}{4} = \frac{23}{2} = 11.5$$

۱۲- گزینه ۲

استراتژی گام به گام جلو بروید تا به اشتباه محاسباتی رخ داده شده برسید.

درس نامه چند اشتباه محاسباتی رایج را در زیر می‌بینید:

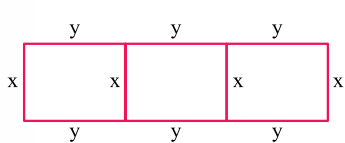
۱ اگر در صورت یا مخرج کسر، علامت جمع و تفریق داشته باشیم، حق ساده کردن نداریم؛ مثلاً $\frac{2x+4}{3x+1} = \frac{2+4}{3+1}$ غلط است.

۲ اگر زیر رادیکال، بین دو عدد جمع یا تفریق باشد، حق نداریم از هر کدام جداگانه جذر بگیریم؛ مثلاً $\sqrt{9+4} = 3+2$ غلط است.

۳ اگر دو عبارت که بینشان جمع و تفریق است را به توان برسانیم، نباید توان را بالای سر هر کدام بگذاریم؛ مثلاً $5^2 + 3^2 = (5+3)^2$ غلط است.

۱۵- گزینه

استراتژی یک مستطیل را به سه قسمت مساوی تقسیم کنید. هر کدام از ۴ پاره‌خط عمودی را X بگیرید و هر کدام از ۶ پاره‌خط افقی را هم Y. مجموع طول تمام پاره‌خط‌ها را برابر ۱۹۰ قرار دهید. Y را برحسب X بنویسید و مساحت مستطیل را برحسب X حساب کنید.

شکل مناسب می کشیم:

مجموع طول حصارها ۱۹۰ است:

$$6y + 4x = 190 \xrightarrow{\div 2} 3y + 2x = 95 \Rightarrow 3y = 95 - 2x$$

مساحت مستطیل را می نویسیم: مساحت مستطیل = عرض × طول

$$= (3y)(x) = (95 - 2x)(x) = 95x - 2x^2$$

با توجه به تساوی $3y = 95 - 2x$ ، عبارت $95 - 2x$ باید مثبت باشد:

$$95 - 2x > 0 \Rightarrow 2x < 95 \Rightarrow x < 47.5$$

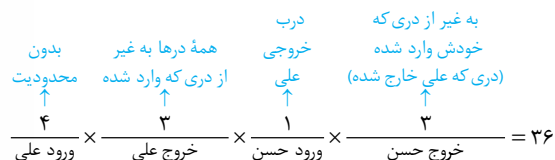
پس ۱ می تواند جواب باشد، البته طراح باید قید می کرد تابع مساحت را برحسب چه چیزی بنویسیم.

۱۶- گزینه

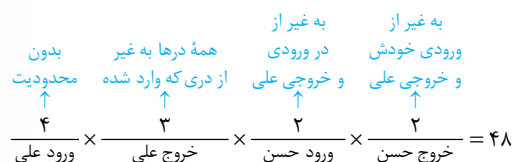
استراتژی مسئله را با اصل ضرب در دو حالت حل کنید. برای هر حالت، حواستان به ترتیب باید به این ۴ مورد باشد (ورود علی ← خروج علی ← ورود حسن ← خروج حسن). دو حالت را هم برای ورود حسن در نظر بگیرید: یک بار از در خروجی علی وارد شود، یک بار هم از در خروجی علی وارد نشود.

دو حالت داریم:

(الف) حسن از درب خروجی علی، وارد شود:

(ب) حسن از درب خروجی علی، وارد نشود:

ترتیب پر کردن خانه‌ها در هر دو حالت بالا به صورت زیر بود:
ورود علی ← خروج علی ← ورود حسن ← خروج حسن

$$36 + 48 = 84$$

۱۷- گزینه

استراتژی برای شمردن حالات مطلوب سه حالت باید در نظر گرفت:
۱) برادر اولی باشد و دومی نباشد. ۲) برعکس! ۳) هر دو برادر نباشند.

درس نامه ۱) تعداد حالات انتخاب k شیء از n شیء برابر است با:

$$\binom{n}{k} = \frac{n!}{k!(n-k)!}$$

۲) احتمال وقوع پیشامد A برابر است با: $P(A) = \frac{n(A)}{n(S)}$ = $\frac{\text{تعداد اعضای پیشامد A}}{\text{تعداد اعضای فضای نمونه}}$

تیزبازی

با رد گزینه سؤال را حل می کنیم.
فرض می کنیم ارزش هر سه گزاره p, q, r درست باشد.

ارزش گزاره صورت سؤال را حساب می کنیم:

$$\sim [((q \vee r) \Rightarrow (q \wedge r)) \Rightarrow p] \equiv \sim [T \Rightarrow T] \equiv F$$

پس گزینه‌ای جواب است که با فرض $p \equiv q \equiv r \equiv T$ ، ارزشش نادرست باشد. همه گزینه‌ها را چک می کنیم:

۱) $p \wedge ((q \wedge r) \vee (\sim q \wedge \sim r)) \equiv T \wedge T \equiv T \Rightarrow$ رد شد

۲) $\sim p \vee ((q \wedge r) \vee (\sim q \wedge \sim r)) \equiv F \vee T \equiv T \Rightarrow$ رد شد

۳) $(\sim p \wedge q \wedge r) \vee (\sim p \wedge \sim q \wedge \sim r) \equiv F \vee F \equiv F \Rightarrow$ می تواند جواب باشد

۴) $(p \wedge q \wedge r) \vee (\sim p \wedge \sim q \wedge \sim r) \equiv T \vee F \equiv T \Rightarrow$ رد شد

فقط ارزش گزاره ۳ با ارزش گزاره صورت سؤال یکی شد.

۱۴- گزینه

مشاوره گاهی در سؤالات کنکور، جملات بد بیان می شوند و از آن‌ها چند منظور می توان برداشت کرد. یکی از سؤالات همین سؤال است. اتفاق بدی است ولی حرص نخورید! شرایط برای همه یکسان است!

درس نامه برای افراد ۱۶ ساله و بیشتر، تعاریف زیر را داریم:

۱) جمعیت بیکار + جمعیت شاغل = جمعیت فعال

۲) $\frac{\text{جمعیت بیکار}}{\text{جمعیت فعال}} = \text{نرخ بیکاری}$

جمعیت فعال اولیه ۱۵۰۰ نفر است. جمعیت شاغل و بیکار اولیه را به ترتیب A و B می گیریم:

$$A + B = 1500$$

پس نرخ بیکاری اولیه $\frac{B}{1500}$ می شود.

با ایجاد n شغل، جمعیت شاغل و بیکار جدید به ترتیب A + n و B - n می شود، پس نرخ بیکاری ثانویه $\frac{B-n}{1500}$ می شود.

نرخ بیکاری جدید ۵ درصد کم تر است، پس:

$$\frac{B}{1500} - \frac{B-n}{1500} = \frac{5}{100} \Rightarrow \frac{B}{1500} - \frac{B-n}{1500} = \frac{5}{100}$$

$$\Rightarrow \frac{B-B+n}{1500} = \frac{5}{100} \Rightarrow \frac{n}{1500} = \frac{5}{100} \Rightarrow n = 75$$

تعداد بیکارها در حالت دوم، ۲۰ درصد کم تر از تعداد بیکارها در حالت اول است، پس تعداد بیکارها در حالت دوم، ۸۰ درصد تعداد بیکارها در حالت اول است:

$$\frac{B-n}{B} = \frac{80}{100} \xrightarrow{n=75} \frac{B-75}{B} = \frac{4}{5} \xrightarrow{\text{طرفین وسطین}} 5B - 375 = 4B \Rightarrow B = 375$$

پس تعداد بیکارهای ثانویه برابر است با: $B - n = 375 - 75 = 300$
اگر m شغل جدید ایجاد کنیم، تعداد بیکارها $300 - m$ می شود. می خواهیم نرخ

بیکاری نسبت به حالت اولیه $\frac{2}{3}$ کاهش یابد، یعنی $\frac{1}{3}$ حالت اولیه شود؛ پس:

$$\frac{300-m}{300} = \frac{1}{3} \Rightarrow \frac{300-m}{300} = \frac{1}{3} \Rightarrow \frac{300-m}{300} = \frac{1}{3} \Rightarrow 300-m = 100 \Rightarrow m = 200$$

درسنامه ۱ بین سه جمله متوالی دنباله حسابی، رابطه زیر را داریم:

$$\text{جمله سومی} + \text{جمله اولی} = 2 \times \text{جمله وسطی}$$

بین سه جمله متوالی دنباله هندسی، رابطه زیر را داریم:

$$(\text{جمله وسطی})^2 = (\text{جمله اولی}) \times (\text{جمله سومی})$$

فرم کلی اتحاد جمله مشترک به صورت زیر است:

$$(x+a)(x+b) = x^2 + (a+b)x + ab$$

$$= (\text{ضرب غیرمشترکها}) + (\text{مشترک} \times \text{جمع غیرمشترکها}) + (\text{مشترک})^2$$

مثال ۱ x, y و z سه جمله متوالی دنباله هندسی اند، پس:

$$y^2 = xz \Rightarrow \text{سومی} \times \text{اولی} = (\text{وسطی})^2$$

مثال ۲ $x, 3y$ و $5z$ سه جمله متوالی دنباله حسابی اند، پس:

$$\text{سومی} + \text{اولی} = 2 \times \text{وسطی} \Rightarrow 3y = \frac{x+5z}{2} \xrightarrow{\times \frac{1}{3}} y = \frac{x+5z}{6}$$

$$y^2 = \frac{(x+5z)^2}{36} \quad \text{طرفین تساوی دوم را به توان ۲ می‌رسانیم:}$$

$$\frac{(x+5z)^2}{36} = xz \Rightarrow y^2 = \frac{(x+5z)^2}{36} \quad \text{با توجه به تساوی‌های } y^2 = xz \text{ و } y^2 = \frac{(x+5z)^2}{36} \text{ می‌فهمیم } xz \text{ و } xz$$

برابرند:

$$\frac{(x+5z)^2}{36} = xz \Rightarrow x^2 + 10xz + 25z^2 = 36xz \Rightarrow x^2 - 26zx + 25z^2 = 0$$

عبارت $x^2 - 26zx + 25z^2$ را با اتحاد جمله مشترک تجزیه می‌کنیم. باید دنبال دو عبارت باشیم که جمعشان $-26z$ و ضربشان $25z^2$ باشد که این دو عبارت $-z$ و $-25z$ هستند، پس:

$$x^2 - 26zx + 25z^2 = 0 \Rightarrow (x-z)(x-25z) = 0$$

$$\Rightarrow \begin{cases} x = z & \text{یکسان نیستند} \\ x = 25z & \text{جمع ضرب} \end{cases}$$

$$\left[\frac{x}{z} \right] = \left[\frac{25z}{z} \right] = [25] = 25 \quad \text{در نتیجه:}$$

۲۰- گزینه ۳

مشاوره این سؤال جزء سؤالاتی است که به خاطر اطلاعات ناکافی، چندین جواب دارد و طراح توقع داشته ما خودمان k را -2 فرض کنیم!!

نکته نقطه‌ای روی محور طول‌ها که فاصله‌اش از مبدأ a واحد باشد به صورت $(a, 0)$ یا $(-a, 0)$ و نقطه‌ای روی محور عرض‌ها که فاصله‌اش از مبدأ a واحد باشد به صورت $(0, a)$ یا $(0, -a)$ است.

مثال ۱ نقاطی که از مبدأ به فاصله ۲ باشند و روی محور x ها و y ها باشند، به صورت $(2, 0)$ یا $(-2, 0)$ و $(0, 2)$ یا $(0, -2)$ هستند. ما با طول و عرض مثبت جلو می‌رویم! در این سؤال هر جا، علامت تعجب دیدید بدانید به خاطر اطلاعات ناکافی سؤال ما مجبور شدیم آن کار را بکنیم!

مثال ۲ نقطه $(2, 0)$ و $(0, 2)$ روی تابع $f(x) = 4^{ax-b} + k$ هستند، پس:

$$f(2) = 0 \Rightarrow 4^{2a-b} + k = 0 \Rightarrow 4^{2a-b} = -k$$

$$f(0) = 2 \Rightarrow 4^{-b} + k = 2 \Rightarrow 4^{-b} = 2 - k$$

مثال ۳ الان به دو معادله با سه مجهول رسیدیم، پس مسئله جواب واحد ندارد. اگر k را -2 فرض کنیم، معادلات بالا به شکل زیر می‌شوند:

$$4^{2a-b} = 2$$

$$4^{-b} = 4 \Rightarrow -b = 1 \Rightarrow b = -1$$

$$bk = (-1)(-2) = 2 \quad \text{مثال ۴} \quad k \text{ را } -2 \text{ گرفته بودیم و } b \text{ هم } -1 \text{ شد، پس:}$$

مثال ۱ خانواده ۷ نفری است و قرار است ۵ نفر از بینشان به سفر بروند، پس تعداد کل حالات برابر است با:

$$n(S) = \binom{7}{5} = \frac{7!}{5!2!} = \frac{7 \times 6 \times 5!}{5! \times 2} = 21$$

پدر ۲، مادر ۳، دختر ۲، پسر ۲
« b_p, b_m, g, g, m, f »

مثال ۲ اعضای خانواده به صورت مقابلند:
حالات مطلوب را می‌شماریم:

۱) b_p باشد و b_m نباشد

$$\xrightarrow{\text{از ۵ نفر باقی‌مانده باید ۴ نفر انتخاب کنیم}} \binom{5}{4} = 5 \quad \text{حتماً پدر یا مادر آن‌ها هست (۵ راننده)}$$

۲) b_p باشد و b_m نباشد

$$\xrightarrow{\text{از ۵ نفر باقی‌مانده باید ۴ نفر انتخاب کنیم}} \binom{5}{4} = 5 \quad \text{حتماً پدر یا مادر آن‌ها هست (۵ راننده)}$$

۳) b_p و b_m نباشند

$$\xrightarrow{\text{از ۵ نفر باقی‌مانده ۵ نفر انتخاب می‌کنیم}} \binom{5}{5} = 1 \quad \text{حتماً پدر و مادر آن‌ها هست (۵ راننده)}$$

$$n(A) = 5 + 5 + 1 = 11$$

پس:

$$P(A) = \frac{n(A)}{n(S)} = \frac{11}{21} \quad \text{مثال ۳} \quad \text{احتمال وقوع پیشامد } A \text{ برابر است با:}$$

۱۸- گزینه ۲

مشاوره دنباله بازگشتی جزء سؤالات همیشگی کنکور است، البته این جا اندیس‌ها را براکتی داده بودند تا کمی سورپرایز شویم!

استراتژی اول $n = 8$ را در تساوی $a_{n+1} = \dots$ قرار دهید تا معلوم شود a_9 برحسب کدام جملات است، بعد آن دو جمله را به دست آورید.

مثال ۱ در تساوی $a_{n+1} = a_{n-\lfloor \frac{n}{2} \rfloor} + a_{n-\lfloor \frac{n}{3} \rfloor}$ جای $n, 8$ قرار می‌دهیم:

$$a_{8+1} = a_{8-\lfloor \frac{8}{2} \rfloor} + a_{8-\lfloor \frac{8}{3} \rfloor} \Rightarrow a_9 = a_4 + a_6$$

پس کفایت جملات a_6 و a_4 را به دست آوریم.

مثال ۲ در رابطه $a_{n+1} = a_{n-\lfloor \frac{n}{2} \rfloor} + a_{n-\lfloor \frac{n}{3} \rfloor}$ جای n به ترتیب اعداد ۲ تا ۸ قرار می‌دهیم:

$$n = 2: a_3 = a_{2-\lfloor \frac{2}{2} \rfloor} + a_{2-\lfloor \frac{2}{3} \rfloor} = a_1 + a_2 = 1 + 1 = 2$$

$$n = 3: a_4 = a_{3-\lfloor \frac{3}{2} \rfloor} + a_{3-\lfloor \frac{3}{3} \rfloor} = a_2 + a_2 = 1 + 1 = 2 \quad (*)$$

$$n = 4: a_5 = a_{4-\lfloor \frac{4}{2} \rfloor} + a_{4-\lfloor \frac{4}{3} \rfloor} = a_2 + a_3 = 1 + 2 = 3$$

$$n = 5: a_6 = a_{5-\lfloor \frac{5}{2} \rfloor} + a_{5-\lfloor \frac{5}{3} \rfloor} = a_3 + a_4 = 2 + 2 = 4 \quad (*)$$

مثال ۳ به کمک دو مقداری که کنارشان ستاره زدیم، a_9 درمی‌آید:

$$a_9 = a_4 + a_6 = 2 + 4 = 6$$

۱۹- گزینه ۴

مشاوره از کنکور دی ۱۴۰۱، سؤالات ترکیبی دنباله حسابی و هندسی در کنکور مد شد. نگاه ویژه‌ای به این تیپ سؤالات داشته باشید.

۲۲- گزینه ۲
درس نامه

شخصیت‌های ادبی		
قرن هشتم	قرن هفتم	قرن ششم
خواجه کرمانی	مولانا جلال‌الدین بلخی (مولوی): مثنوی معنوی-دیوان شمس-فیه مافیه- مجالس سبعة - مکاتیب	خواجه عبدالله انصاری
ابن یمین	سعدی: گلستان - بوستان	ابوالفضل میبیدی: کشف‌الاسرار و عده‌الابرار
حافظ	فخرالدین عراقی: عشاق‌نامه - لمعات	ابوالمعالی نصرالله منشی: کلیله و دمنه
سلمان ساوجی: جمشید و خورشید	نجم‌الدین رازی (نجم دایه): مرصادالعباد من المبدأ الی المعاد	عنصرالمعالی کیکاووس بن اسکندر بن قابوس زیاری: قابوس‌نامه
عبید زاکانی: موش و گریه - رساله دلگشا - اخلاق‌الاشراف - صد پند	عطاملک جوینی: تاریخ جهانگشا	ابوالفضل محمدبن حسین بیهقی: تاریخ بیهقی
حمدالله مستوفی: تاریخ گزیده	خواجه رشیدالدین فضل‌الله همدانی: جامع‌التواریخ	نظامی عروضی: چهار مقاله
-	شمس قیس رازی: المعجم فی معاییر اشعارالعجم	-

در تمام موارد درست‌اند.

- ۱- بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ مثنوی عشاق‌نامه اثر فخرالدین عراقی است. کتاب تفسیر طبری اثر محمدبن جریر طبری مربوط به نثر قرن چهارم و اوایل قرن پنجم (ه. ق.) است. ۲ مثنوی تحفة‌الاحرار اثر جامی مربوط به قرن نهم (ه. ق.) است. تذکره دولتشاه اثر منثور دولتشاه سمرقندی مربوط به قرن نهم (ه. ق.) است. ۳ چهار مقاله اثر نظامی عروضی که به نثر نوشته شده است. (نظامی گنجوی: قرن ۶ (ه. ق.))

۲۴- گزینه ۴
درس نامه

مهم‌ترین ویژگی‌های زبان پهلوی	
۱- زبان پهلوی زبان رسمی دوره ساسانی بود.	۲- از آن‌جا که این زبان، اساساً به ناحیه پارس تعلق داشته است و در مرحله‌ای میان فارسی باستان و فارسی نو (دری) قرار دارد، آن را «فارسی میانه» نامیده‌اند.
۳- آثاری که به زبان پهلوی تألیف شده، بیشتر آثار دینی زرتشتی است. حتی رساله‌های کوچکی که معمولاً آن‌ها را در زمره آثار غیردینی به شمار می‌آورند، مانند «یادگار زریران» نیز رنگ دینی دارند.	۴- آثار ادبی منثور و منظوم این زبان از میان رفته است، ولی ترجمه عربی و فارسی بعضی از آن‌ها مانند «کلیله و دمنه» و «هزار و یک شب» در دست است که آن‌ها هم دچار تغییرات فراوان شده‌اند.
۵- آثار ادبی پهلوی به سبب اهمیتی که سنت شفاهی در ایران پیش از اسلام داشته، غالباً به کتابت درنیامده بود.	۶- اشعار کمی به زبان پهلوی در دست است و آن‌چه باقی‌مانده، دچار تحریف‌هایی شده است.
۷- بعضی قطعات، بازمانده اشعار تعلیمی و اخلاقی‌اند. این قطعات شعری در میان اندرزنامه‌های منثور جای دارند؛ مانند منظومه «درخت آسوریک» و «یادگار زریران» که هر دو اصل پارتی دارند.	

- صورت صحیح ۴ منظومه‌های «درخت آسوریک» و «یادگار زریران» از منظومه‌های باقی‌مانده به زبان پهلوی‌اند که اصل پارتی دارند. آثار ادبی منثور و منظوم این زبان از میان رفته است، ولی ترجمه عربی و فارسی بعضی از آن‌ها مانند «کلیله و دمنه» و «هزار و یک شب» در دست است.

زبان و ادبیات فارسی

۲۱- گزینه ۱
درس نامه

ویژگی‌های شعر سبک خراسانی	
ویژگی‌های زبانی	۱- سادگی زبان شعر ۲- کم‌بودن لغات عربی - به‌جز اصطلاحات دینی و علمی - و لغات بیگانه، در مقایسه با دوره‌های بعد ۳- تفاوت تلفظ برخی از کلمات در مقایسه با زبان امروز، مثلاً یک - هزار/ یک - هزار ۴- کهنه و مهجور بودن بخشی از لغات در مقایسه با دوره‌های بعد: گبر - جوشن ۵- استفاده از دو نشانه برای یک متمم، مانند: «زدش بر زمین بر به‌کردار شیر»
ویژگی‌های ادبی	۱- قالب عمده شعر این دوره، قصیده است. قالب‌های مستط، ترجیع‌بند و مثنوی نیز به تدریج در این دوره شکل می‌گیرد و قالب غزل نیز در اواخر این دوره، رشد می‌یابد. ۲- استفاده از آرایه‌های ادبی، طبیعی و در حد اعتدال است. ۳- قافیه و ردیف، بسیار ساده است. ۴- در توصیف پدیده‌ها بیشتر از تشبیه حسی بهره گرفته می‌شود.
ویژگی‌های فکری	۱- روح شادی و نشاط و خوش‌باشی، در شعر غلبه دارد. ۲- شعر واقع‌گراست و توصیفات عمدتاً طبیعی، ساده، محسوس و عینی است. ۳- معشوق، عمدتاً زمینی است. ۴- بیشتر روح حماسه بر ادبیات این دوره حاکم است. ۵- اشعار پندآموز و اندرزگونه این دوره، ساده است و جنبه عملی و دستوری دارد. ۶- مضمون عمده اشعار این سبک، حماسه، مدح و اندرز و ... است. ۷- فکر و کلام ساده است؛ یعنی هنوز با پیچیدگی‌های عرفانی، حکمی و اندیشه‌های فلسفی درنیامیخته است.

واقع‌گرا بودن شعر و توصیفات عمدتاً طبیعی و ساده» مربوط به قلمرو فکری است.

۷- تله دقت کنید تا ویژگی‌های سه‌گانه زبانی، ادبی و فکری را با یکدیگر اشتباه نگیرید.

۲۲- گزینه ۱
درس نامه

برخی ویژگی‌های زبانی موجود در کلیله و دمنه (مربوط به متن درس یکم کتاب علوم و فنون)	
۱- کاربردهای کهن واژگان که امروزه، به گونه‌های دیگر به کار گرفته می‌شوند: اُشتر، شاخ، بنگریست، نتوان دانست؛	۲- جمع کلمه «موش» با نشانه «ان»؛
۳- به‌کارگیری کلمه «بگسست» در معنی «بریده شد، شکست»؛	۴- به‌کارگیری «شهد» در معنی «عسل»؛
۵- کاربرد کلمه «قاتل» در معنی «کشنده برای غیرانسان»؛	۶- جدانویسی نشانه منفی‌ساز فعل «نه»: «نه‌اندیشید» که امروزه می‌نویسیم: نیندیشید؛
۷- کاربرد «را» به معنی «برای» در جمله «خلاص خود را طریقی می‌جست»؛	۸- ترکیب «زنبورخانه» به معنی «لانه زنبور»؛
۹- بیشتر جمله‌ها، کوتاه و قابل فهم هستند.	

در هیچ‌یک از ویژگی‌های زبانی کلیله و دمنه دیده نمی‌شود.

۱- بررسی سایر گزینه‌ها: ۲ جمع‌بستن واژه «گروه» با نشانه جمع «ان» به‌کارگیری کلمه «بگسست» در معنی «بریده شد» ۳ جدانویسی نشانه منفی‌ساز فعل «نه»: نه‌ایستید

مشاوره سؤال حاضر، مطابق با تحلیل حکایتی از «کلیله و دمنه» که در کتاب علوم و فنون ۱ آمده، طرح شده است. به تحلیل‌های کتاب بیشتر توجه کنید و نکات آن‌ها را به خاطر بسپارید.

۲۵- گزینه ۴

درس نامه

مهم‌ترین ویژگی‌های فکری نثر در قرن‌های هفتم، هشتم و نهم

- ۱- به علت کشتن یا متواری ساختن فضلا و نابودی کتابخانه‌ها، از صحت و اتقان مطالب کاسته شد و ضعف و انحطاط فکری این دوره را فراگرفت.
- ۲- به علت نبودن استادان بزرگ و از بین رفتن مراکز علمی، تحقیق و تتبع هم‌چنین در بین علما و ادیبان تضعیف شد.
- ۳- مدعیان عرفان هم که به اقتضای زمانه با مغولان کنار آمده بودند، اندک‌اندک اصالت خود را از دست دادند و به درسی‌کردن عرفان و شرح اصطلاحات و پیچیده جلوه‌دادن مفاهیم آن پرداختند؛ در نتیجه در این دوره، کتاب عرفانی مهمی به نثر نوشته نشد.

موارد (ج) و (د) از ویژگی‌های فکری نثر در قرن‌های هفتم و هشتم و نهم هستند.

بررسی سایر عبارات‌ها: (الف) ساده‌بودن فکر و کلام و درنمی‌آمیختن آن با پیچیدگی‌های عرفانی و حکمی و اندیشه‌های فلسفی از ویژگی‌های فکری شعر سبک خراسانی است.

(ب) از بین رفتن تعقّق و تفکر در اندیشه ادیبان و جایگزین شدن صنایع ادبی و مصنوع‌ساختن متون ادبی از ویژگی‌های ادبی نثر در قرن‌های هفتم، هشتم و نهم (سبک عراقی) است.

۲۶- گزینه ۱

درس نامه

ویژگی‌ها

شاعر یا نویسنده

معروف‌ترین شاعر قرن نهم است. کتاب بهارستان را به تقلید از گلستان سعدی نوشت و در کتاب نفعات‌الانس خود نیز شیوه تذکره‌الاولیای عطار را در بیان حقایق عرفانی و ذکر احوال عارفان به کار برد. او هم‌چنین مثنوی‌هایی به پیروی از نظامی سرود که تحفه‌الاحرار یکی از آن‌هاست.	جامی
از نویسندگان زبردست دوره سبک عراقی است و اثر معروفش، المعجم فی معاییر اشعارالعجم، از نخستین و مهم‌ترین آثار در علم عروض، قافیه، بدیع و نقد شعر به شمار می‌رود که نثر او در مقدمه، صنوع و در اصل کتاب، ساده و عالمانه است.	شمس قیس رازی
از دیگر شاعران قرن نهم است که در تصوف و طریقت مقامی بلند داشته و سرسلسله صوفیان نعمت‌اللّٰهی به شمار می‌رود. دیوان شعرش مضامین عرفانی دارد.	شاه نعمت‌الله ولی
از دیگر شاعران قرن دهم است که سبک شعرش حدّ واسط سبک دوره عراقی و دوره بعد، یعنی سبک هندی است و واقع‌گرایی شاخصه اصلی آن است.	وحشی بافقی

مطابق ① جامی مثنوی‌هایی به پیروی از نظامی سروده است که «تحفه‌الاحرار» یکی از آن‌هاست. شمس قیس رازی مؤلف کتاب «المعجم فی معاییر اشعارالعجم» است که نثر او در مقدمه، صنوع و در اصل کتاب، ساده و عالمانه است. شاه نعمت‌اللّٰه ولی از شاعران قرن نهم است که در تصوّف و طریقت مقامی بلند دارد. وحشی بافقی از شاعران قرن دهم است که واقع‌گرایی، شاخصه اصلی شعر اوست.

بررسی سایر گزینه‌ها:

ویژگی‌ها

شاعر یا نویسنده

از غزل‌پردازان برجسته قرن هشتم است؛ شاعری که غزل‌های او بر حافظ نیز تأثیرگذار بوده است. خواجو چند مثنوی به پیروی از پنج گنج نظامی سروده که نشان‌دهنده استادی او در شاعری است. شعر او در مجموع، کمال‌یافته و پخته است.	خواجوی کرمانی
از شاعران سرآمد قرن هشتم است. او با تلفیق عشق و عرفان، غزل فارسی را به کمال رسانید. لحن سخن او گزنده، طنزآمیز و سرشار از خیرخواهی و اصلاح‌طلبی است. در غزل او، فرهنگ گذشته ایران با همه کمال ایرانی - اسلامی خود رخ می‌نماید و شعرش به قول خود او «همه بیت‌الغزل معرفت» است.	حافظ شیرازی
شعر حافظ همه بیت‌الغزل معرفت است آفرین بر نفس دلکش و لطف‌سخنش	

ویژگی‌ها

شاعر یا نویسنده

معروف‌ترین شاعر سبک هندی و از پرکارترین شاعران فارسی‌زبان است. او در غزل‌سرایی مشهور است و برخی از تک‌بیت‌های غزلش شاهکارهایی از ذوق و اندیشه‌اند و بسیاری از آن‌ها به صورت ضرب‌المثل رواج یافته‌اند. صائب را خداوندگار مضامین تازه شعری دانسته‌اند.	صائب تبریزی
از منشیان و نویسندگان توانا و از عارفان وارسته قرن ششم و هفتم است. او کتاب مرصادالعباد من المبدأ الی المعاد را در بیان سلوک دین و تربیت نفس انسانی نوشت. نثر کتاب گاهی ساده و گاه دارای سجع و موازنه است. علاوه بر این نویسنده در خلال موضوعات کتاب، احادیث، آیات و اشعاری از خود و شاعران دیگر نقل می‌کند. این اثر که نثری شیوا، آراسته و دل‌انگیز دارد، در بین متون عارفانه از مرتبه‌های والا برخوردار است.	نجم‌الدین رازی (معروف به نجم دایه)
از شاعران نام‌آور قرن هفتم و صاحب غزل‌های عرفانی زیبا است. مثنوی عشاق‌نامه او مشهور است. او در هر فصل این مثنوی به یکی از مباحث عرفانی پرداخته و سخن را با تمثیل و حکایت به پایان رسانده است. هم‌چنین در کتاب لمعات خود سیر و سلوک عارفانه را در قالب نظم و نثر بیان کرده است.	فخرالدین عراقی
از شعرای تأثیرگذار قرن دهم در ایران است که شعرش از نظر دقت، ظرافت و رقت معانی مشهور است.	بابافغانی شیرازی
از شاعران قرن هشتم است که در غزل توجه خاصی به سعدی و مولوی داشته و دارای قصایدی نیز در سبک عراقی است. مثنوی جمشید و خورشید او به شیوه داستان‌های نظامی سروده شده است.	سلمان ساوجی
یکی دیگر از چهره‌های علمی و سیاسی در عصر ایلخانان به شمار می‌رود. وی وزیر مقتدر غازان‌خان و اولجایتو بود. مهم‌ترین کتاب او جامع‌التواریخ نام دارد که به نثری عالمانه و پخته نوشته شده است. اقدام مهم فرهنگی او تأسیس عمارت ربع رشیدی در تبریز است که در حکم دانشگاه آن زمان بوده است.	خواجه رشیدالدین فضل‌الله همدانی
از شاخص‌ترین شاعران عارف است که در دو محور اندیشه و احساس آثار جاودانه‌ای پدید آورد. او در مثنوی معنوی و دیوان شمس، بسیاری از معارف بشری و مسائل عرفانی را بیان کرده است. از میان آثار مثنوی مولانا، فیه ما فیه و مجالس سبعه را مولانا گفته و شاگردان نوشته‌اند و مکتب، مجموعه نامه‌های مولانا به قلم خود اوست. اثر اخیر سبک نثر وی را بیشتر و بهتر نمودار می‌سازد.	مولوی

۲۷- گزینه ۳

درس نامه

ویژگی‌ها

شاعر یا نویسنده

متولد شیراز و دانش‌آموخته زبان و ادبیات فارسی در دوره دکتری از دانشگاه تهران است. وی سال‌ها به تدریس هنر و ادبیات در این دانشگاه مشغول بود. اولین تجربه داستان‌نویسی دانشور «آتش خاموش» بود. بعدها «شهری چون بهشت»، را منتشر کرد و با «سوسون» که در برگزیده داستان زندگی زری و یوسف و اوضاع اجتماعی مردم فارس در خلال جنگ جهانی دوم است، به اوج نویسندگی خود رسید. چند سال نیز با مجله‌هایی مثل نقش و نگار، کتاب ماه، کیهان و آرش همکاری داشت. از دانشور ترجمه‌هایی نیز از داستان‌ها و نمایش‌نامه‌های نویسندگان مشهور خارجی بر جای مانده است.	سیمین دانشور
جلال در خانواده‌ای مذهبی متولد شد. وی در جوانی چند ماه را در نجف درس طلبگی خواند و پس از بازگشت به ایران، به احزاب سیاسی پیوست و پس از آن به معلمی روی آورد و نویسندگی را نیز وجهه همت خود قرار داد. اولین داستانش با عنوان «زیارت» در مجله سخن چاپ شد و «دید و بازدید» و «سه‌تار» از دیگر مجموعه داستان‌های او هستند. مشهورترین اثرش داستان بلند «مدیر مدرسه» است. نمونه نثر پرشتاب و بریده‌بریده جلال را که از آن با عنوان «نثر تلگرافی» یاد می‌کنند، در این اثر به کمال می‌بینیم. جلال علاوه بر داستان، در تک‌نگاری، سفرنامه‌نویسی، مقاله‌نویسی انتقادی و ترجمه نیز توانا است. سفرنامه حج او با عنوان «حسی در میقات» و مجموعه مقاله‌های «ارزیابی شتاب‌زده» از نوشته‌های دیگر او هستند.	جلال آل احمد

شاعر یا نویسنده	ویژگی‌ها
پروین اعتصامی	رخشنده اعتصامی معروف به پروین، بانوی مشهور شعر فارسی است و در خانواده‌های اهل شعر و ادب پا به عرصه هستی گذاشت. پدرش، یوسف اعتصام‌الملک آشتیانی، از فضایی زمان بود و در تربیت اخلاقی و ادبی وی نقش بسزایی داشت. پروین در قصیده به سبک ناصر خسرو به روانی و لطافت سعدی شعر می‌سراید. اوج سخن پروین در قطعات اوست که در آن‌ها به شیوه انوری و سنایی توجه دارد. برخی از اشعار او به صورت مناظره میان دو انسان، جاندار یا شیء است. آن‌چه شعر پروین را از دیگران متمایز می‌کند، شکل تصرف وی در مضامین و کیفیت ارائه آن‌هاست. او به همراه انعکاس اوضاع نامطلوب سیاسی - اجتماعی، به مضامین اخلاقی و پند و اندرز نیز روی می‌آورد.
سید محمدعلی جمال‌زاده	جمال‌زاده را با مجموعه داستان «یکی بود، یکی نبود» آغازگر داستان‌نویسی فارسی به شیوه نوین می‌دانند. وی در خانواده‌های روحانی در اصفهان به دنیا آمد و در تهران تحصیل کرد و پس از آن به کشورهای دیگری مثل لبنان، فرانسه و آلمان رفت. در داستان بیشتر از این‌که به محتوا توجه داشته باشد، به سبک نویسندگی و کاربرد کلمات عامیانه و متداول در نثر توجه دارد و کلام را به طبع خوانندگان نزدیک می‌کند و به همان راهی می‌رود که کسانی مثل زین‌العابدین مراغه‌ای در «سیاحت‌نامه ابراهیم‌بیگ» و علی‌اکبر دهخدا در «چرند و پرند» آغاز کرده بودند. «راه‌آب‌نامه» و «تلخ و شیرین» از دیگر داستان‌های او هستند.

مطابق ۳ عبارت‌های (الف) و (ب) درست هستند.

بررسی سایر عبارت‌ها: (ج) پروین در قصیده به سبک ناصر خسرو به روانی و لطافت

سعدی شعر می‌سراید و در قطعات به شیوه انوری و سنایی توجه دارد.

(د) جمال‌زاده در داستان بیشتر از این‌که به محتوا توجه داشته باشد، به سبک نویسندگی و کاربرد کلمات عامیانه و متداول در نثر توجه دارد و کلام را به طبع خوانندگان نزدیک می‌کند و به همان راهی می‌رود که کسانی مثل زین‌العابدین مراغه‌ای در «سیاحت‌نامه ابراهیم‌بیگ» و علی‌اکبر دهخدا در «چرند و پرند» آغاز کرده بودند.

۲۸ - گزینه ۲

درس‌نامه

نمایش‌نامه‌نویسی در ایران

- ۱- نمایش‌نامه‌نویسی نوع ادبی جدیدی در ایران به شمار می‌رود و با این شکل غربی‌اش در ادب کهن سابقه‌ای ندارد.
- ۲- در دوره ناصرالدین‌شاه با رفت‌وآمد ایرانیان به اروپا، این نوع ادبی هم رواج یافت.
- ۳- اولین کسی که در ایران به نوشتن نمایش‌نامه فارسی پرداخت، میرزا آقا تبریزی بود که چند نمایش‌نامه کوتاه تألیف کرد.
- ۴- این نمایش‌نامه‌ها به سبب انتشار برخی از آن‌ها در صدر مشروطه، تنها نمونه ادبیات نمایشی در این دوره محسوب می‌شود.
- ۵- زبان آن‌ها مانند نثر داستانی قبل از مشروطه ساده، روان، بی‌تکلف و عوام‌فهم است.

نمایش‌نامه‌نویسی که نوع ادبی جدیدی در ایران به شمار می‌رود با این شکل غربی‌اش در ادب کهن سابقه‌ای ندارد. در دوره ناصرالدین‌شاه با رفت‌وآمد ایرانیان به اروپا این نوع ادبی هم رواج یافت. اولین کسی که در ایران به نوشتن نمایش‌نامه فارسی پرداخت، میرزا آقا تبریزی بود. زبان این نمایش‌نامه‌ها مانند نثر داستانی قبل از مشروطه ساده، روان، بی‌تکلف و عوام‌فهم است.

نکته محمدباقر میرزا خسروی با رمان «شمس و طغرا» از رمان‌نویسان تاریخی عصر مشروطه بود.

۲۹ - گزینه ۳

درس‌نامه

غیراصلی آن است البته به شرط وجود «علاقه» و «قرینه» در کلام. نمونه‌هایی از مجاز:

«رستم از این بیت و غزل، ای شه و سلطان از

مجاز از «شعر و سروده» به علاقه جزئیه

مفتعلن، مفتعلن، مفتعلن، مفتعلن کشت مرا»
مجاز از «عروض و ارکان آن» به علاقه جزئیه
♦ «هزار نکتۀ باریک‌تر ز مو این‌جاست
مجاز از «کثرت (بسیار و فراوان)» به علاقه جزئیه
نه هر که سر برتراشد قلندری داند»
مجاز از «موی سر و ابرو» به علاقه کلیه
♦ «دفتر فکرت بشوی، گفته سعدی بگوی
دامن گوهر بیار، بر سر مجلس بیار»
مجاز از «اهل و افراد مجلس» به علاقه محلیه
♦ «یاد باد آن کو (= که او) به قصد خون ما
مجاز از «کشتن» به علاقه لازمی (خون، لازمه و همراه کشتن است).
عهد را بشکست و پیمان نیز هم»
♦ «در عهد پادشاه خطابش جرم‌پوش
حافظ، قرآبه‌کش شد و مفتی، پیاله‌نوش» (قرآبه: شیشه بزرگ می)

مجاز از «شراب» به علاقه ظرف و مظروف (ظرف ذکر شده ولی مقصود محتوای داخل آن است).
♦ «خاک سیه بر سر او کز دم تو تازه نشد
مجاز از «کلام و سخن» به علاقه سببیه (دم و نفس کشیدن، علت سخن گفتن است).
یا همگی رنگ شود یا همه آوازه شود»
♦ «از تو به که نالم که دگر داور نیست
وز دست تو هیچ دست بالاتر نیست»
مجاز از «قدرت و نیرو» به علاقه آلیه
♦ «به مردی مرا پور داستان نگشت
نگه کن بدین گز که دارم به مشمت»
مجاز از «تیر ساخته‌شده از درختچه گز» به علاقه جنس

واژه «گل» در بیت سوم، در معنای حقیقی و اصلی خود به کار رفته است: ای گل سرخ و زیبا، تو را دوست دارم؛ چون تو رنگ و بوی معشوق من را داری و نشانه‌ای از او هستی.
بررسی مجاز در سایر گزینه‌ها: ۱ «بازو» مجاز از «توان، نیرو و قدرت» است به علاقه آلیه؛ یعنی ابزار و وسیله قدرت به جای خود عمل (قدرت) ذکر شده است. ۲ «رژنا» مجاز از «دعا و استغاثه است به علاقه جزئیه»؛ یعنی بخش و جزئی از یک ذکر و دعا آمده است. (رژنا = خدایا ...!)
♦ «خون» در این بیت مجاز نیست و ترکیب «خون‌ریختن»، کنایه از کشتن است (خون چشم ریخت، کنایه از این‌که «اشک خونین از چشمانم جاری ساخت»).

۴ «آهن» مجاز از «تیشۀ فرهاد» است به علاقه جنسیت؛ یعنی جنس تیشه را گفته و مقصود، خود تیشه بوده است.

۳۰ - گزینه ۲

درس‌نامه «ادات تشبیه» به چند شکل و نوع در جمله ظاهر می‌شود:

- ۱ حروف اضافه ساده و مرکب: چو، چون، همچو، همچون، مثل، مانند، عین، به مانند، به سان، به کردار، به رنگ، برسان، به منزله، در حکم و ...
- ۲ قیدهای تشبیهی: گفתי، گویی، پنداری و ...
- ۳ پسوندهای شباهت‌ساز: وَش، سا، آسا، وار، واره، گون، گونه، فام، دیس (پری‌وش، پلنگ‌آسا، گل‌فام، تندیس) و پسوند نسبت «ین، ینه، انه» که معنای شباهت به همراه دارند: آتشین، مُشکین، آهنین، سیمینه، رویینه، طفلانه، آهوانه و ...
- ♦ این پسوندها متصل به «مشبه‌به» هستند.
- ۴ کلماتی که معادل معنایی ادات تشبیه‌اند و در ترکیب با کلمه دیگر به کار می‌روند: صفت، رنگ، شکل (کرکس صفت، گل‌رنگ، دایره‌شکل)
- ۵ افعال تشبیهی: مانند (از مصدر مانستن «شبهه‌بودن»)، ماند، مانستی، می‌مانست، می‌ماند و ... (دلیم در بی‌قراری چشمۀ سیماب را ماند)

۶ بررسی وجه‌شبهه و ادات تشبیه در ابیات:

بیت اول: وجه‌شبهه ← «سرگشته»، «به پهلو می‌افتم» و «به پهلو می‌گردم = می‌غلتم»/ ادات تشبیه ← «چو»، «چون»

بیت دوم: وجه‌شبهه ← ندارد./ ادات تشبیه ← «فام»؛ پسوند شباهت‌ساز

بیت سوم: وجه‌شبهه ← ندارد./ ادات تشبیه ← «آسا»؛ پسوند شباهت‌ساز

♦ «چون» در بیت سوم، به معنای «وقتی که» به کار رفته و ادات تشبیه نیست.

۳۱- گزینه ۴

استراتژی راه حل مطلوب و مناسب برای پاسخ‌دهی به این نوع از سؤالات آرایه، هم‌چنان رد گزینه با آرایه یا آرایه‌های بارز و مطمئنی است که شما در یافتن آن مهارت دارید. مطابق خواسته صورت سؤال، همه آرایه‌های مذکور باید در ابیات یافت شود؛ بنابراین بی‌نی است فقط یک آرایه را هم نداشته باشد، می‌تواند پاسخ ما باشد.

با آرایه جناس که آرایه بارز و قابل اطمینانی است، شروع می‌کنیم:

در ۱، بین دو کلمه «من و چمن»، در ۲، بین «آه و آب» و در ۳، بین «در و تر» جناس ناقص (ناهمسان) برقرار است؛ اما در ۴، هیچ‌گونه جناسی دیده نمی‌شود.

بررسی آرایه‌ها در ابیات: ۱) لَف و نشر: گل (لَف ۱) و حُسن (نشر ۱) - بلبل (لَف ۲) و عشق (نشر ۲) / تشبیه: شاعر (گوینده)، در قالب یک تشبیه پنهان، خود را در حُسن و جمال، به گل خوش‌رنگ و زیبا و هم‌چنین در خوش‌آهنگ و نوا بودن، به بلبل تشبیه کرده و به نوعی خود (= من، مشبّه) را برتر از گل و بلبل (مشبّه‌به) دانسته و تشبیه مرجح (تفضیل) خلق کرده است. / جناس: «من، چمن» (جناس ناقص افزایشی)

۲) لَف و نشر: «آه سحر» (لَف ۱) و «آتش» (نشر ۱) - «آشک شب» (لَف ۲) و «آب» (نشر ۲) / تشبیه: شاعر بر پایه لَف و نشر و به صورت پنهانی، آه خود را همچون آتش و اشک خود را همچون آب می‌داند. هم‌چنین مصراع اول را هم می‌توان تشبیه در نظر گرفت: آه سحر و اشک شب من، [مانند] شاهد و گواه برای حال من است. / جناس «آه، آب» (جناس ناقص اختلافی)

نکته شناسه فعل‌ها، تأثیری در ساختمان جناس ندارند. (در آتش و آبم = در آتش و آب هستم.)

۳) لَف و نشر: «بحر» (لَف ۱) و «چشم تر» (نشر ۱) - «کان = معدن» (لَف ۲) و «لب خشک» (نشر ۲) / تشبیه: بحر (دریا) در نظر یار، همچون چشم تر و کان (معدن)، همچون لب خشک است. یا این که چشم تر ما به مانند بحر و دریا نیست و لب خشک ما مانند کان و معدن است؛ با این وجود، ما با این سرمایه‌ها نمی‌توانیم خریدار معشوق و حُسن او باشیم. / جناس: «در، تر» (جناس ناقص اختلافی)

۴) لَف و نشر: «شب گدازانم» (لَف ۱) همچو پروانه (نشر ۱) - صبحدم نالان (لَف ۲) همچو عنده‌لب (نشر ۲) / تشبیه: من، از عشق تو، گاهی مانند پروانه هستم و گاهی مانند عنده‌لب (بلبل). / جناس ندارد. («گه» مخفّف «گاه» است و جناسی بین این دو وجود ندارد.)

نکته همان‌طور که پیش‌تر گفتیم، کلمات مخفّف نسبت به اصل خود جناس ندارند؛ نظیر: «مه، ماه»، «گه، گاه»، «زه، راه»، «که، کاه»، «گه، کوه» و ...

۳۲- گزینه ۴

استراتژی در این‌گونه از سؤالات آرایه، ابتدا بیت را صحیح و دقیق بخوانید و حتماً به واژه‌ها و ترکیبات آن و معنای کلی بیت، توجه کافی داشته باشید، چون که خوانش خوب همراه با درک معنا، آرایه یا آرایه‌هایی از بیت را آشکار می‌سازد. در ادامه با توجه به گزینه‌ها، با آرایه‌های بارز و مطمئن و کم‌دردسر، شروع به رد گزینه کنید تا به پاسخ برسید. اگر به پاسخ نرسیدید، باید به سراغ آرایه‌های سخت‌تر بروید.

۴) در بیت، حسن تعلیل دیده نمی‌شود و یک توصیف زیبا و شاعرانه از زلف یار و پیچ و تاب آن صورت گرفته و هیچ توجیه غیرواقعی و بهانه‌تراشی ادبی در کار نیست؛ بنابراین ۲ و ۳ رد می‌شوند. جالب است که بدانید هر دو گزینه باقی‌مانده می‌توانند پاسخ ما باشند، اما گزینه پیشنهادی سازمان سنجش، ۴ است که به تشریح آن می‌پردازیم:

تشخیص: شام زلفش می‌رود «رفتن زلف» / ایهام: «چین» در دو معنا به کار رفته است: ۱) پیچ و تاب و چین و شکن زلف ۲) سرزمین چین، که مظهر دور و درازی (ویژگی مرتبط و مشترک با زلف) بوده است. / ایهام تناسب: کلمه «شام» در معنای «تیرگی و سیاهی» قابل قبول است، اما در معنای «سرزمین شام»، با چین و زنگبار (نام شهر و منطقه‌ای ساحلی در نواحی آفریقا) ایهام تناسب می‌سازد. / مجاز: «زنگبار» مجاز از «مردم زنگبار» است.

همان‌طور که گفتیم ۱ نیز می‌تواند پاسخ این سؤال باشد، چون علاوه بر ایهام، آرایه‌های دیگر این گزینه نیز در بیت دیده می‌شوند: استعاره: «رفتن زلف» تشخیص و استعاره دارد. در نگاه عمیق‌تر، «چین»، به وجه تشابه سفیدی، روشنی و زیبایی استعاره از «رخ و صورت یار» است، زیرا در کل بیت، سخن از افتادن و روان شدن گیسوان سیاه و پیچ‌درپیچ یار بر روی صورت اوست. بین واژه‌های «چین» (مظهر سفیدی و زیبایی) و «زنگبار» (مظهر سیاهی و نازیبایی) تضاد وجود دارد. ترکیب «شام زلف» را هم می‌توان اضافه تشبیهی پنداشت.

۳۳- گزینه ۱

استراتژی راه حل معقول و مناسب در پاسخ‌دادن به این‌گونه از سؤالات آرایه این است که ابتدا با انتخاب آرایه یا آرایه‌های ساده، بارز و کم‌دردسر، شروع به رد و اثبات گزینه‌ها کنیم و چنان‌چه به پاسخ نرسیدیم به سراغ آرایه‌های پیچیده و سخت برویم و کار را ادامه دهیم تا جواب مورد نظر را بیابیم.

۱) با آرایه تشبیه شروع می‌کنیم. تشبیه در ۱ و ۴ بارزتر از دو گزینه دیگر است؛ بنابراین عقل و وقت لحاظ‌شده حکم می‌کند که سایر آرایه‌های خواسته‌شده را نیز در این دو گزینه بررسی کنیم و در صورتی که به پاسخ نرسیدیم به سراغ گزینه‌های دیگر برویم. اگر با واژه‌های ایهام‌برانگیز و معانی و کاربرد آن‌ها به خوبی آشنا شده باشید، با کمی دقت و تأمل، متوجه ایهام و ایهام تناسب واژه‌های «مهر» و «مشرتی» می‌شوید. در ۳ نیز واژه «هزار» ایهام‌ساز است، اما در این بیت، فقط به معنای «عدد» قابل جای‌گذاری است و با معنای دیگر خود، یعنی «بلبل» با گل و بلبل، ایهام تناسب می‌سازد؛ پس در این گزینه، ایهام نداریم. با این توضیحات، گزینه صحیح ما، ۱ خواهد بود که به بررسی آرایه‌های این گزینه می‌پردازیم:

ایهام: واژه «مهر» در هر دو معنای ۱) عشق و محبت ۲) خورشید و آفتاب (رخ همچون خورشید)، قابل جای‌گذاری است. / ایهام تناسب: واژه «مشرتی» با توجه به معنای بیت، فقط در معنی «خریدار و خواهان» قابل قبول است و در معنای «ستاره مشتری» با مهر و مه، ایهام تناسب می‌سازد. / تشبیه: «مهر رخ» (رخ همچون خورشید؛ اضافه تشبیهی) - «خرمن مه» (اضافه تشبیهی) / مجاز: «نیم‌جو» مجاز از «مقدار بسیار ناچیز و اندک» است. («جو» از کم‌ترین واحدهای وزنی در قدیم بوده است.)

به گمان ما «نیم‌جو» کنایه است، نه مجاز. باز هم راهی بهتر برای انتخاب این گزینه پیدا نکردیم.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۲) ایهام: ندارد. / ایهام تناسب: «تاب» در معنی «تاب و تحمل» قابل جای‌گذاری است و با معنای «حرارت و تابش» با آتش و آفتاب، ایهام تناسب می‌سازد. / تشبیه: روی یار در قُص (مدوربودن و نورانی‌بودن، به طور ضمنی به آفتاب مانند شده و بر آن هم ترجیح داده شده است (تشبیه تفضیل). / مجاز: ندارد.

۳) ایهام: ندارد. / ایهام تناسب: «هزار» که پیش‌تر آن را توضیح دادیم، تشبیه: هزارتا [عاشق] مانند بلبل در دام عشق گل می‌افتد؛ از این جهت که بلبل، عاشق و شیدای گل است. / مجاز: «هزار» مجاز از کثرت (بسیار و فراوان) است.

۴) ایهام: واژه «خنک» را می‌توان در این بیت، با دو معنا در نظر گرفت: ۱) خوشا ۲) سرد و خنک و لطیف (ایهام تبادر) / ایهام تناسب: ندارد. / تشبیه: سنبل (زلف) یار، مُشکین (مانند مشک) است. هم‌چنین در مصراع اول، زلف یار با عنبر (ماده خوشبوی تیره‌رنگ) قیاس شده و بر آن برتری داده شده است (تشبیه مرجح). / مجاز: ندارد.

۳۴- گزینه ۲

بیت (ب): در مصراع اول عارض به شیر و لب به شکر تشبیه شده است و در مصراع دوم، مشبّه: تن / مشبّه‌به: شکر در میان شیر / ادات تشبیه: همچو / وجه‌شبه: در گداز بودن (گداختن و ذوب‌شدن) بیت (ج): مشبّه: چشم تو / مشبّه‌به: آهو / ادات تشبیه: انه (پسوند نسبت است که معنای شباهت و مثل و مانند را می‌رساند). / وجه‌شبه: مست شیرگیر بیت (ه): مشبّه: من («م» در «دَهَم») / مشبّه‌به: پروانه / ادات تشبیه: وار (پسوند شباهت‌ساز) / وجه‌شبه: جان دهم (جان‌دادن) بررسی سایر ابیات:

بیت (الف): فاقد «ادات تشبیه» است. (سراچه دل) مشبّه‌به مشبّه

«جو» در این بیت، به معنای «وقتی که» است و ادات تشبیه نیست.

بیت (د): فاقد «ادات تشبیه» است. (زنجیر زلف) مشبّه‌به مشبّه

«چون» در این بیت، حرف ربط است و ادات تشبیه نیست.

نکته یکی از انواع ادات تشبیه، پسوندهای شباهت‌ساز (وار، واره، گون، گونه، وش، سا، آسا، دس، فام) و پسوندهای نسبت (ین، ینه، انه) هستند که معنای شباهت را می‌رسانند و همراه مشبّه‌به ذکر می‌شوند: طوطی‌وار، غزل‌واره، برفگون، شیرگونه، مهوش، گلسا، رعدآسا، گلدیس، زرفام، سنگین، آتشین، پولادین، طفلانه، ابلیسانه، ززینه و ...

۳۸- گزینه ۱

شفاف سازی موضوع آمیختن مباحث قافیه و آرایه معمولاً رایج نیست، ولی طراح سؤال در بخش «قافیه» در اصل، پرسش آرایه مطرح کرده است و گاهی اوقات نقش کلمات قافیه پرسیده می‌شود.

استراتژی بهتر است ابتدا تشبیهات ابیات را پیدا کنیم سپس ببینیم آیا قافیه در ساختار تشبیه قرار دارد یا خیر.

بررسی ۱) کلمات قافیه «آب» و «خواب» است. / چشم «مشبه»، «چو» «ادات»، «لعل» «مشبه‌به»، آب بودن «وجه‌شبه» است. / بخت «مشبه»، «چو» «ادات»، چشم «مشبه‌به»، خواب بودن «وجه‌شبه» است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

۲) کلمات قافیه «دامانی» و «گریبانی» است که هر دو «مشبه» هستند.

۳) کلمات قافیه «چمن» و «خویشتن» است که اصلاً در ساختار تشبیه نیستند.

۴) کلمات قافیه: «هوای» و «پای» است و وجه‌شبه، ردیف شعر یعنی «سوختن» است.

۳۹- گزینه ۴

استراتژی معمولاً بهترین راه برای پاسخگویی دقیق به وزن‌های شعر نیمایی مقایسهٔ جاهای وزن پیشنهادی با شعر مطرح شده است؛ فقط باید به اختیارات شاعری هم توجه کنیم.

گو	ن	ی	شُب	سُ	ب	بو	دز	گر	ی	ی	مه	تاب
U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U
فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن

بررسی سایر گزینه‌ها:

م	نَز	سَط	ح	سِ	مَ	نِ	ی	قَر	ن	مِ	تَر	سَم
U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U
فعولن	فعولن	فعولن	فعولن	فعولن	فعولن	فعولن	فعولن	فعولن	فعولن	فعولن	فعولن	فعولن

دو	ر	ها	آ	وا	بیست	ک	م	را	می	خا	ند
U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U
فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن

قَر	یا	دِ	شَان	تَ	مُو	وُ	جَ	شَط	طِ	خِ	یا	ت	بود
U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U
مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن

۴۰- گزینه ۳

شفاف سازی در این‌گونه از سؤالات بعد از یافتن وزن صورت سؤال و مقایسهٔ آن با گزینه‌ها می‌توان به جواب رسید؛ البته علاوه بر روش سماعی، تقطیع هجایی هم روش مناسبی برای پاسخگویی است.

بررسی بیت صورت سؤال:

ای	سَن	گ	فَر	شِ	را	ه	ک	شُب	ها	ی	بی	سَ	خَر
U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U
مفعول	مفعول	مفعول	مفعول	مفعول	مفعول	مفعول	مفعول	مفعول	مفعول	مفعول	مفعول	مفعول	مفعول

اِم	شُب	ب	پَا	ر	سَا	ی	ی	خُد	دَل	نَ	ها	دِ	اَم
U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U
مفعول	مفعول	مفعول	مفعول	مفعول	مفعول	مفعول	مفعول	مفعول	مفعول	مفعول	مفعول	مفعول	مفعول

۳۵- گزینه ۳

استراتژی خب! بارها گفته شده و شما هم به خوبی می‌دانید که در این تیپ از سؤالات آرایه، در وهلهٔ اول، باید آرایه‌های بارز و ساده‌تر را انتخاب و شروع به رد و اثبات گزینه‌ها کنید و تا جایی که می‌شود با این آرایه‌های ساده و مطمئن و کم‌دردسر به پاسخ برسید و اگر ناچار شدید، به سراغ آرایه‌های دشوار و دیرپا و پیچیده بروید. انتخاب و بررسی آرایه‌هایی نظیر تلمیح، جناس، حس‌آمیزی، موازنه، تضاد، تشبیه، لَف و نشر، تناقض و اسلوب معادله بر آرایه‌هایی نظیر ایهام، ایهام تناسب، کنایه، مجاز و استعاره اولویت دارند.

آرایهٔ جناس - که یک آرایهٔ لفظی بارز و مطمئن است - ما را به پاسخ می‌رساند. در ۳ هیچ نوع جناسی به کار نرفته است.

بررسی آرایه‌های ابیات: ۱) تشبیه: ابروی یار به هلال عید مانند شده است. شاعر ابروی یار را برتر و زیباتر از هلال عید می‌داند؛ پس تشبیه تفضیل و مرخج داریم. / ایهام تناسب: واژهٔ «پیوسته» به معنای «دائم و همیشگی» در بیت، قابل جای‌گذاری است و با معنای «متصل و بهم‌پیوسته» ویژگی نوعی ابرو» با واژهٔ ابرو و مو، ایهام تناسب می‌سازد.

۲) مجاز: «رنج و راحت» مجاز از «همهٔ امور و شئون» و «دل» هم مجاز از «وجود شخص» است. / لَف و نشر: از رنج (لَف ۱)، دل مرنجان (نشر ۱) - از راحت (لَف ۲)، مشو خرم (نشر ۲)

۳) ایهام: «هوا» به دو معنی قابل جای‌گذاری است: ۱) توده و جریان هوا و باد (۲) هوس، عشق / جناس ندارد.

۴) تلمیح: اشاره دارد به موضوع «بعث و نشور» و زنده‌شدن مردگان در روز رستاخیز. / جناس: «گران (با تلفظ قدیم، نگران) (جناس ناقص افزایشی)

۳۶- گزینه ۲

با حسن تعلیل، ۳ و ۴ رد می‌شوند، زیرا در بیت‌های (الف) و (ب)، هیچ توجیه غیرواقعی ادبی دیده نمی‌شود و حسن تعلیل به کار نرفته است. ۱ نیز با آرایهٔ لَف و نشر کنار می‌رود، چون در بیت (د) لَف و نشر دیده نمی‌شود.

بررسی آرایه‌های ابیات براساس گزینهٔ پیشنهادی ۲: حسن تعلیل (ج): شاعر علت سرخی لب یار را خوردن خون دل عاشقان دانسته است.

استعارهٔ مکنّیه (الف): «خنده‌های صبح»، تشخیص و استعارهٔ مکنّیه (اضافهٔ استعاره) دارد. لَف و نشر (ب): سرشک (لَف ۱)، سیم (= نقره) (نشر ۱) - چهره (لَف ۲)، زَر (نشر ۲) موازنهٔ (ه): واژه‌های متناظر دو مصراع، دارای سجع‌اند.

روزگاری	است	که	پیوسته	بدان	ابرویم
دیرگاهی	است	که	سرداده	بدین	شمشیرم

ایهام (د): واژهٔ «تاب» در این بیت، چند معنا را به ذهن خواننده می‌رساند و ایهام دارد: ۱) شور، گرمی و حرارت ۲) فروغ و پرتو ۳) غم و اضطراب و آشفتگی.

۳۷- گزینه ۴

درس‌نامه چند نمونه از عیوب قافیه: ۱) اختلاف در حرف صامت قافیه؛ مانند «عدل و فضل» که در صامت‌های «د» و «ض» اختلاف دارند. ۲) اختلاف در مصوّت مانند «گل» و «دل» که در مصوّت کوتاه اختلاف دارند. ۳) نداشتن حروف اصلی مشترک؛ مانند: «بازی» و «شادی»؛ زیرا مصوّت بلند «ی» الحاقی است و قبل از آن حروف مشترکی وجود ندارد. ۴) یکی از حروف «زوی» متحرک و دیگری ساکن باشد؛ مانند «کتاب من» و «سراب من» که در کلمهٔ «کتاب» حرف آخر متحرک است ولی در کلمهٔ «سراب» حرف آخر ساکن است. کلمات قافیه در ۴ «زندگانی» و «گزینی» و «ی» الحاقی است. «زندگان و گزین» در مصوّت بلند اختلاف دارند و قافیه نادرست است.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱) کلمات قافیه «نشان» و «دل‌نشان» و حروف اصلی «ان» است. ۲) کلمات قافیه «سکونم» و «خونم» است و «م» حروف الحاقی و «ون» حروف اصلی است. ۳) کلمات قافیه «کار» و «انکار» و حروف اصلی «ار» است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

پش ن و م بائن	گ خ رو سائ	را ز با م	گل پ ی ده قان
— U —	— U —	— U —	— U —
فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن
دی گ رین دا	سی خ مو شی	تای زن گا	ر گ رفت
— U —	— U —	— — —	— U —
فاعلاتن	فاعلاتن	مفعولن (فاعلاتن)	فعلن

شاعر در رکن سوم به جای «فاعلاتن»، «مفعولن» آورده و ابدال است.

ب راین شاخ	ب ن دی نغ	م سا ز با	غ بی تر گی
— U —	— U —	— U —	— U —
مفاعیلن	مفاعیلن	مفاعیلن	مفاعیلن

تیزبازی با مقایسه همان دو هجای اول شعر صورت سؤال و گزینه‌ها، می‌توانستیم به پاسخ برسیم.

گزینه ۴۱

درس نامه بحر رمل از تکرار «فاعلاتن» و رجز از تکرار «مستفعلن» ساخته می‌شود.

بررسی عبارات‌ها: الف) فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن (رمل) / ب) «مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن» یا «مستفعلن مفعولن مستفعلن مفعولن» (این وزن در کتاب درسی نام‌گذاری نشده است). ج) فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن (رمل) / د) فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن (رمل) / ه) مستفعلن مستفعلن مستفعلن (رجز)

گزینه ۴۲

استراتژی برای پاسخ به این نوع سؤالات باید به ترتیب وزن‌ها را پیدا کرد و سپس دوری بودن و یا در بحر هزج بودن را بررسی کرد.

بررسی مصراع‌ها: \diamond به‌جز سرگشتگی و گرد محنت حاصلش نبود (مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن (هزج مثنی‌م سالم))

- \diamond راحت که شد مکرر دلکوب‌تر ز رنج است (مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن) (دوری)
- \diamond دلم رفت و ندیدم روی دلدار (مفاعیلن مفاعیلن فاعلاتن) (هزج مسدس محذوف)
- \diamond به پرسش آمد و عاشق همین دو دم دارد (مفاعیلن فاعلاتن مفاعیلن فاعلاتن) (دوری و هزج نیست).
- \diamond از خم ابروی توام هیچ گشایشی نشد (مفعولن مفاعیلن مفعولن مفاعیلن) (دوری)
- \diamond چه ره بود این که زد در پرده مطرب (مفاعیلن مفاعیلن فاعلاتن) (هزج مسدس محذوف)

گزینه ۴۳

استراتژی معمولاً سه اختیار شاعری «آوردن فاعلاتن به جای فاعلاتن»، «ابدال» و «بلند در نظر گرفتن هجای پایانی» احتمال بیشتری دارد که در یک بیت رخ بدهد، پس چه بهتر است به دنبال این سه اختیار شاعری بگردیم.

بررسی ابیات: الف) وزن این بیت «فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن» است و در این وزن فقط اختیار شاعری بلند در نظر گرفتن هجای پایانی می‌تواند رخ دهد.

ب) وزن این بیت «فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن» است که شاعر در رکن اول هر دو مصراع به جای «فاعلاتن» فاعلاتن آورده است و در رکن آخر مصراع اول به جای «فعلن» «فعلن» آورده است و ابدال دارد و هجای پایانی مصراع دوم کشیده است و بلند محسوب می‌شود (سه اختیار وزنی دارد).

ج) این بیت را کامل تقطیع می‌کنیم:

یک مُش ب خا	ک غا زت	کر دن ن مُش	ک لست
— U —	— U —	— U —	— U —
مستفعلن	مفاعِل	مستفعلن	فَعَل
بس کن ک ن	ط لیس مس	کن در ش کس ت ای	
— U —	— U —	— U —	
مستفعلن	مفاعِل	مستفعلن	

در این بیت در رکن دوم مصراع اول، ابدال و در رکن آخر، اختیار بلند در نظر گرفتن هجای پایان مصراع رخ داده است (دو اختیار وزنی).

د) وزن بیت «فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن» است و شاعر در رکن اول مصراع دوم به جای «فاعلاتن»، «فاعلاتن» آورده است و در رکن آخر همین مصراع به جای «فعلن»، «فعلن» آورده است که ابدال دارد و در مصراع اول، هجای پایانی کشیده است که بلند محسوب می‌شود (سه اختیار وزنی).

گزینه ۴۴

استراتژی اختیار شاعری قلب در این سه وزن بسیار رایج است، پس ابتدا به دنبال یکی از این سه وزن بگردید: ۱) مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن ۲) مفتعلن مفاعیلن مفتعلن مفاعیلن ۳) مفتعلن مفتعلن مفتعلن مفتعلن.

بعد از این سه وزن، هر وزنی که «مفتعلن» یا «مفاعیلن» داشت، اهمیت دارد.

درس نامه اختیار شاعری قلب طبق تأکید کتاب درسی در دو رکن «مفتعلن» و «مفاعیلن» رخ می‌دهد و به بیان ساده‌تر هرگاه این دو رکن به جای یکدیگر بیاید قلب رخ می‌دهد، هرچند در ارکان دیگر مثل «مستفعلن» و «فاعلاتن» هم بسیار رایج است، اما کتاب به آن‌ها اشاره‌ای نکرده است. هر چهار بیت در وزن «مفتعلن مفاعیلن مفتعلن مفاعیلن» است. پس نیاز است «مفتعلن‌ها» و «مفاعیلن‌ها» را بررسی کنیم:

سی ن ی خا	قا نی ی گر	پ شو ی یز	زن گ غ نا
— U —	— U —	— U —	— U —
پی ش خ دا	ی گان ت را	بی ش ک ند	ت نا گ ری
— U —	— U —	— U —	— U —

وزن مصراع دوم همان «مفتعلن مفاعیلن مفتعلن مفاعیلن» است، اما در مصراع اول در رکن دوم «مفتعلن» به جای «مفاعیلن» و رکن سوم «مفاعیلن» به جای «مفتعلن» و در رکن چهارم «مفتعلن» به جای «مفاعیلن» آمده است که هر سه قلب هستند.

گزینه ۴۵

استراتژی برای پاسخ به چنین سؤالات جامعی نیاز است با گزینه‌ای که بر آن تسلط دارید، به سؤال پاسخ دهید؛ مثلاً در این تست بحث قافیه و به دو گونه تقسیم‌بندی به ارکان برای ورود موضوعات ساده‌ای هستند.

بررسی گزینه‌ها: ۱) مفهوم مشترک بیت دوم صورت سؤال و بیت ۴ این است که عاشق با دیدن معشوق خواب و آرامش را از دست می‌دهد. ۲) کلمات قافیه «گران‌باری و بیداری» است و حروف اصلی آن «ار» طبق قاعده ۲ و مصوت بلند «ی» الحاقی است. میان «بیداری» و «خواب» تضاد هست و «تنگ‌بودن دل» کنایه از غمگینی یا اضطراب و «گران‌باری» کنایه از زحمت و رنج است؛ اما در این دو بیت «جناس» وجود ندارد.

نکته نباید تنگ و سنگ را جناس بدانیم، زیرا کلمه مرگب «پرسنگ» نباید تجزیه شود. ۳) وزن شعر «مفعول مفاعیل مفاعیل فاعلن» یا «مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن» است. در مصراع اول هجای «ه» در کلمه «ره» بلند می‌شود و در مصراع دوم هجای «ری» در کلمه «گران‌باری» کوتاه می‌شود و در ترکیب «خواب از» در هر دو مصراع بیت دوم، حذف همزه رخ می‌دهد. ۴) کلمات قافیه «گران‌باری و بیداری» است، حروف اصلی «ار» است و حرف «ر» آخرین حرف اصلی قافیه است و «زوی» خوانده می‌شود. هجای پایانی هر چهار مصراع کشیده است و طبق اختیار وزنی بلند محسوب می‌شود.

گزینه ۴۶

مفهوم ۱) «کمال‌بخش بودن عشق» است؛ شاعر می‌گوید: جان، دل و تنم حجاب راه سیر و سلوک و عاشقی من بود، ولی اکنون (پس از عاشق شدن) تنم، دل، دلم جان، و جانم تبدیل به معشوق شده است، اما مفهوم سایر گزینه‌ها «دشواری فراق و رفتن معشوق» است.

۲) **تله** در ۱) نیز همانند سایر گزینه‌ها سخن از «جان و تن» است، اما مفهوم آن کاملاً با سایر گزینه‌ها متفاوت است؛ بنابراین حواستان باشد در دام واژه‌های مشترک ابیات نیفتید و فقط به مفهوم کلی بیت‌ها توجه کنید.

در صورت سؤال با این تصویر به توصیف صبح و طلوع خورشید پرداخته شده: آسمان، گره از زلف زربین و طلایی گشود (= خورشید در آسمان طلوع کرد و همه جا را زرین کرد). عناصر اصلی تصویر در این بیت «آسمان» و «خورشید» هستند. در (۴) نیز مفهوم طلوع خورشید با همان تصویر ارائه شده است: قسمت فوقانی خورشید آشکار شد و سپیده از خم کمان (= آسمان) طلوع کرد.

بررسی سایر گزینه‌ها: (۱) در این گزینه نیز به مفهوم «طلوع خورشید» پرداخته شده، اما تصویر آن با صورت سؤال یکی نیست: خروس شروع به خواندن کرد و صبح، خورشید را آشکار کرد. می‌بینید که در این بیت از تصویر «آسمان آبی و طلوع خورشید در آن» خبری نیست. (۲) توصیف بهار و گل سرخ: همانند چهره لیلی که از مهد سر بیرون آورده، گل سرخ نیز سر برآورده و شکفته است. (۳) شکایت از پنهان شدن معشوق

تله دام تستی این سؤال در واقع در صورت سؤال است؛ یعنی وقتی «ارتباط تصویری» از ما می‌خواهند نباید فقط دنبال مفهوم باشیم، بلکه به چگونگی بیان مفهوم نیز باید توجه کنیم.

گزینه ۵۰

مفهوم (الف) ستایش پادشاه روزگار است. مفهوم (ب) این است که «نباید از مکافات عمل غافل شد»، بنابراین (۲) رد می‌شود؛ زیرا این دو بیت متفاوت را در کنار هم نشانده است. بیت (ج) به این موضوع پرداخته که سرکشی نشانه بی‌هنری و افتادگی نشانه هنرمندی است، بنابراین (۴) هم رد می‌شود. در بیت (د) نیز همانند بیت (ب) به «مکافات عمل» پرداخته و می‌گوید: هر کس تیغ ستمگری بکشد، روزگار با همان تیغ ستمگری او را از پا درمی‌آورد.

تیزبازی برخی مفاهیم بسیار پرکاربرد و مهم هستند. مفاهیمی نظیر «تقابل عقل و عشق، کمال‌بخشی عشق، توصیه‌های اخلاقی...». مفهوم «مکافات عمل» نیز از مفاهیم مهم و پرکاربرد است. وقتی به بیت (ب) رسیدیم و دیدیم یکی از مفاهیم پرکاربرد در آن جا به کار رفته، می‌توان «حس» زد که «احتمالاً» طراح در پی این مفهوم است و در سایر ابیات دنبال این مفهوم بگردیم. مخصوصاً در این تست که بیت اول مدح پادشاه است و خیلی بعید است طراحی برای تست قرابت معنایی به سراغ مفهوم «مدح امرا و پادشاهان» برود.

علوم اجتماعی

گزینه ۵۱

بررسی سایر گزینه‌ها: (۱) نادرست (هویت اجتماعی افراد در پرتو هویت فرهنگی جهان اجتماعی شکل می‌گیرد). - نادرست (هر فردی در طول زندگی خود تغییراتی را پشت سر می‌گذارد، ولی خود می‌داند همان شخصی است که همه آن تغییرات را سپری کرده است). - درست (۲) نادرست (جایگاه فرد در جهان اجتماعی در طول زندگی فرد تغییر می‌کند). - درست (۳) درست - نادرست (جامعه‌شناسان و انسان‌شناسان درباره ابعاد اجتماعی هویت انسان بحث می‌کنند و در این باره نظراتی ارائه می‌دهند). - درست

مشاوره این نوع سؤالات، از تیپ‌های جدید کنکور است که از کنکور ۱۴۰۲ رایج شده است. برای حل این سؤالات، بهتر است هنگام مطالعه و جمع‌بندی، مطالب مربوط به هر موضوع (مانند فرهنگ، جهان اجتماعی، هویت و...) را از درس‌های مختلف استخراج و در کنار یکدیگر مطالعه کنید.

گزینه ۵۲

استراتژی برای حل این سؤال، عبارت صورت سؤال را به سه قسمت تقسیم کنید: (۱) آسیبی که باعث می‌شود اعضای جهان اجتماعی بر عقاید خود پافشاری نکنند و به آن‌ها پشت کنند، چه نام دارد؟ (۲) آسیبی که باعث می‌شود اعضای جهان اجتماعی مبهوت و مقهور جهان اجتماعی دیگر شوند، چه نام دارد؟ (۳) آسیبی که باعث می‌شود اعضای جهان اجتماعی هویت خود را از یاد ببرند، چه نام دارد؟ (۴) اگر جهان اجتماعی در تعامل با جهان‌های دیگر، بر عقاید و ارزش‌های خود پافشاری نکند، دادرستد فرهنگی به لایه‌های عمیق آن سرایت می‌کند و در صورتی که به مرور زمان به عقاید و آرمان‌های خود پشت کند، دچار تحولات هویتی می‌شود.

گزینه ۴۷

درس‌نامه الف) «نوا» در (۱) به معنی «گروگان» است. (ب) «وفاداری عاشق» و فراموش نکردن یار، از مفاهیم رایج شعر عاشقانه است. عاشق حقیقی، در هر شرایطی، به عشقش پایدار می‌ماند حتی اگر تمام مردم روی زمین، دشمن و بدگوی او شوند.

- ۱ ما را سَری است با تو که گر خلق روزگار
- ۲ هزار دشمن اگر بر سرند سعدی را
- ۳ اگر جهان همه دشمن شود ز دامن تو
- ۴ به خدا و به سرپای تو کز دوستی‌ات
- ۵ چنان ارادت و شوق است در میان دودوست
- ۶ اگر جهان همه دشمن شود به دولت دوست
- ۷ تا ذوق درونم خبری می‌دهد از دوست
- ۸ من آن نی‌ام که دل از مهر دوست بردارم
- ۹ هر کس که دید گوشه ابروی دوست را
- ۱۰ از دشمنم چه باک که با دوست همدم

مفهوم کلی بیت صورت سؤال این است که «عاشق در سخت‌ترین شرایط هم وفادار می‌ماند». در (۳) نیز به همین مفهوم پرداخته شده: اگر تمام مردم زمین دشمن من شوند و به من حمله کنند، اگر از تو روی برگردانم (= بی‌وفایی کنم و تو را ترک کنم)، به این معنی است که تمام ادعای عاشقی من دروغ بوده و از تو خسته شده‌ام (در حالی که من از تو هرگز خسته نمی‌شوم). **بررسی سایر گزینه‌ها:** (۱) جان‌فشانی در راه عشق: جان خود را به عنوان گروگان و وثیقه نزد تو می‌گذارم تا غم عشقت، دل من را ویران نکند. (۲) عاشق گلایه‌ای از سختی‌های روزگار ندارد. (۳) سختی درد جدایی: ای باد صبا به پادشاه خوبان بگو که درد جدایی کم‌تر از زندان و حبس نیست (ملک‌الشعرا) بهار این شعر را در حبس سروده است.

گزینه ۴۸

درس‌نامه در (۴) واژه «زورین» به معنی «قدرتمند و زورمند» و «سُست‌گشودن» به معنی «تیر پرتاب کردن» است.

در بیت صورت سؤال و (۲) مشترکاً با زبان تمثیلی به این موضوع پرداخته شده که «بلا و مصیبت ابتدا به سراغ انسان‌های بزرگ می‌رود».

بررسی سایر گزینه‌ها: (۱) شکایت از ناپایداری و ظلم و ستم روزگار (۲) شکایت از اوضاع نامساعد روزگار/ هیچ کس از گزند روزگار در امان نیست. (۳) شکایت از روزگار ظالم/ روزگار به طور ناگهانی به انسان ضربه می‌زند.

گزینه ۴۹

شفاف‌سازی صورت سؤال از ما «ارتباط تصویری» خواسته نه مفهوم. گاهی یک مفهوم در قالب تصاویر مختلف ارائه می‌شود؛ مثلاً «طلوع کردن خورشید» به شکل‌های بی‌نهایتی می‌تواند بیان شود، در این سؤال، از ما خواسته شده، گزینه‌ای را که تصویری مشترک با بیت صورت سؤال دارد، بیابیم.

درس‌نامه توصیف طبیعت، به‌ویژه توصیف تصاویر مربوط به طلوع و غروب خورشید، تاریک شدن و روشن شدن آسمان، پدیدار شدن ستاره‌ها و محوشدن آن‌ها از جمله قلمروهایی است که شاعران زیادی به آن پرداخته‌اند. با هم چند نمونه از توصیفات مربوط به طلوع خورشید را می‌خوانیم:

- ۱ سرخی مشرق ز افق رو نمود
- ۲ عروس صبح را بیدار شد بخت
- ۳ چو شد رومی صبح، رخساره شوی
- ۴ چون زرافشان شد آفتاب به دشت
- ۵ صبح چون رخ ز پرده بیرون کرد
- ۶ چو صبح از افق تیغ بیرون کشید
- ۷ درافکند شب‌دیز ظلمات، نعل
- ۸ چو شد چشمه صبح رخشان ز شرق
- ۹ چو روشن شد آن چادر لاژورد
- ۱۰ چون هاتف صبح، دم برآورد

همچو می سرخ ز جام کبود
 عروسانه برآمد بر سر تخت
 فروشست خال سیه را ز روی
 دامن کوهسار پر زر گشت
 پرده چرخ را پر از خون کرد
 همه دامن چرخ در خون کشید
 بپوشید خورشید، خفتان لعل
 در آن چشمه شد کِشتی ماه، غرق
 جهان شد به‌کردار یاقوت زرد
 از کوه، شفق غلم برآورد

♦ اگر اعضای جهان اجتماعی، مبهوت و مقهور جهان اجتماعی دیگر شوند و در نتیجه حالت فعال و خلاق خود را در گزینش عناصر فرهنگی دیگر از دست بدهند، دچار خودباختگی فرهنگی می‌شوند.

♦ اگر جهان اجتماعی، فرهنگ تاریخی خود را فراموش کند، دچار ازخودبیگانگی تاریخی می‌شود. جوامع خودباخته‌ای که در مواجهه با فرهنگ دیگر، هویت خود را از یاد می‌برند، به ازخودبیگانگی تاریخی گرفتار می‌شوند.

۵۳- گزینه ۱

درس نامه جامعه جهانی:

تعریف: در هر دوره تاریخی، جوامع مختلف و شبکه روابط میان آن‌ها، جامعه جهانی را می‌سازد. حالات جامعه جهانی:

جامعه جهانی براساس ویژگی‌های فرهنگی و قدرت تأثیرگذاری جوامع مختلف، حالت‌های متفاوتی به خود می‌گیرد:

شرایط	پیامدها
برخورداری فرهنگ غالب از ویژگی‌های مطلوب فرهنگ جهانی	انسجام جامعه جهانی
برخوردار نبودن فرهنگ غالب از ویژگی‌های مطلوب فرهنگ جهانی	♦ چالش‌های درون فرهنگی ♦ مثال: فرهنگ سلطه، جامعه جهانی را به بخش‌های مرکز و پیرامون تقسیم می‌کند؛ کشورهای پیرامون را به مرکز وابسته می‌سازد و زمینه ستیز و چالش میان آن‌ها را ایجاد می‌کند.
حضور فعال فرهنگ‌های متفاوت در سطح جامعه جهانی	♦ رخدادن تعاملات، گفت‌وگوها و برخوردهای فرهنگی و تمدنی ♦ به وجود آمدن چالش‌های بین فرهنگی و تمدنی ♦ مثال: مواجهه فرهنگ غرب با فرهنگ اسلام نمونه‌ای از چالش بین فرهنگ‌ها و تمدن‌ها در سطح جهانی است.

♦ فرهنگ سلطه، جامعه جهانی را به بخش‌های مرکز و پیرامون تقسیم می‌کند؛ کشورهای پیرامون را به مرکز وابسته می‌سازد و زمینه ستیز و چالش میان آن‌ها را ایجاد می‌کند. (ب) هنگامی که یک فرهنگ در سطح جهانی غالب باشد، به میزانی که آن فرهنگ، ویژگی‌های یک فرهنگ مطلوب جهانی را داشته باشد، جامعه جهانی از انسجام برخوردار خواهد بود. (الف) هنگامی که جامعه جهانی عرصه حضور فعال فرهنگ‌های متفاوت باشد، تعاملات، گفت‌وگوها و برخوردهای فرهنگی و تمدنی رخ خواهد داد. در این صورت، چالش‌های جامعه جهانی نیز از نوع چالش‌های بین فرهنگی و تمدنی خواهد بود. (ج)

۵۴- گزینه ۲

نکته کلیدواژه‌های اصلی هر رویکرد جامعه‌شناسی:

تبیین - علت‌یابی - رابطه بین متغیرها - یکسان‌انگاری طبیعت و جامعه - برجسته‌کردن شباهت‌های انسان و ماشین - تفاوت‌های کمی بین جوامع	تبیینی
فهم - معنای کنش و زندگی - روش‌های کیفی - تفسیر - توصیف	تفسیری
نقد - اصلاح - تجویز - داوری - قضاوت - ارزیابی ارزشی و هنجاری - افشاگری - نفی سلطه	انتقادی

♦ به سبب این‌که بسیاری از کنش‌های عاطفی، هنری، اخلاقی و مذهبی با رویکرد تبیینی قابل توضیح نیستند، کسانی که فقط روش‌های تجربی را معتبر می‌دانند، با انکار ارزش‌های عاطفی، اخلاقی و مذهبی، دچار اخلاق‌گریزی می‌شوند.

♦ تبیین، بیان چرایی یک پدیده یا نشان‌دادن علت ایجاد یا زوال آن است. موارد زیر، بیانگر تبیین‌اند:
 (۱) حرارت باعث انبساط فلزات می‌شود.
 (۲) رکود اقتصادی باعث می‌شود بیکاری در جامعه افزایش یابد.
 (۳) هر چه همبستگی اجتماعی میان افراد یک گروه بیشتر باشد، انحرافات اجتماعی در آن گروه کاهش می‌یابد.

♦ مطابق با رویکرد انتقادی، نباید اراده فرد یا گروهی بر فرد یا گروه دیگری تحمیل شود یا گروهی از گستره جغرافیایی و محدوده تاریخی خود فراتر رود و بر فرهنگ دیگری اعمال سلطه کند.

۵۵- گزینه ۴

درس نامه

♦ پیش‌بینی رفتار دیگران و همکاری با آنان را امکان‌پذیر می‌نماید. ♦ باعث می‌شود توقعات و انتظارات از دیگران را بدانیم. ♦ باعث می‌شود اتفاقات غیرمنتظره، ما را از همکاری با دیگران باز ندارد.	فایده نظم اجتماعی
♦ شناخت پدیده‌های اجتماعی ← پیش‌بینی آثار پدیده‌های اجتماعی ♦ کشف نظم و قواعد جهان اجتماعی ← توضیح تأثیر اجتماعات بر زندگی انسان‌ها ♦ فهم متقابل انسان و جوامع ← افزایش همدلی و همراهی انسان‌ها ♦ داوری، نقد و اصلاح ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی ♦ داوری درباره علوم طبیعی و نشان‌دادن راه صحیح استفاده از طبیعت	فایده علوم اجتماعی

♦ بررسی گزینه‌ها: ۱ درست - درست ۲ نادرست (علوم اجتماعی، کنش‌های اجتماعی را مطالعه می‌کند؛ اما علوم انسانی، کنش‌های انسانی را مطالعه می‌کند). - درست ۳ نادرست (فراهم آوردن امکان مشارکت ما در زندگی اجتماعی، فایده نظم اجتماعی است). - نادرست (فایده علوم اجتماعی است). ۴ درست - نادرست (فایده علوم اجتماعی است).

۵۶- گزینه ۳

♦ تیزبازی هر یک از رویکردهای اصلی جامعه‌شناسی، در یک درس از کتاب دوازدهم مورد بررسی قرار می‌گیرند. اسم این درس‌ها با موضوع اصلی این رویکردها مرتبط است. پس به اسم درس‌ها هم توجه کنید؛ چون ممکن است از آن‌ها هم سؤال مطرح شود.

درس ۳	جامعه‌شناسی تبیینی	نظم اجتماعی
درس ۵	جامعه‌شناسی تفسیری	معنای زندگی
درس ۷	جامعه‌شناسی انتقادی	نابرابری اجتماعی

♦ غلبه رویکرد تبیینی در جامعه‌شناسی موجب شد که کار داوری درباره ارزش‌ها خارج از قلمرو علوم اجتماعی قرار گیرد و غیرعلمی قلمداد شود.
 ♦ نقطه قوت جامعه‌شناسی تبیینی، مطالعه نظم اجتماعی است.
 ♦ نقطه قوت جامعه‌شناسی انتقادی، مطالعه نابرابری اجتماعی است.

♦ نکته بخش دوم و سوم این سؤال، از قسمت سخنی با دانش‌آموزان در ابتدای کتاب پایه دوازدهم طراحی شده است.

۵۷- گزینه ۱

درس نامه مقایسه فرهنگ سلطه و فرهنگ جبرگرا:

فرهنگ سلطه	فرهنگ جبرگرا
♦ تسلط یک قوم، جامعه و گروهی را بر دیگران به دنبال می‌آورد. ♦ دیگر اقوام، جوامع و گروه‌ها را به ضعف و ناتوانی می‌کشاند. ♦ مانند فرهنگ صهیونیسم و فرهنگ سرمایه‌داری	♦ نقش انسان‌ها را در تعیین سرنوشتشان انکار می‌کنند. ♦ قدرت مقاومت را از آدمیان می‌گیرند. ♦ انسان‌ها را به موجوداتی منفعل تبدیل می‌کنند که محکوم به سرنوشتی محتوم‌اند. ♦ زمینه نفوذ سلطه‌گران را فراهم می‌آورند.

♦ بررسی سایر گزینه‌ها: ۲ درست - نادرست (تنوع فرهنگ‌ها به لایه‌های عمیق آن‌ها یعنی عقاید و ارزش‌ها مربوط می‌شود). - نادرست (منبع شناخت در قرون وسطی، کتاب مقدس و شهود آباء کلیسا بود؛ در این زمان، روش عقلی و تجربی مورد قبول نبود). ۳ نادرست (ویژگی فرهنگ جبرگراست؛ نه فرهنگ سلطه). - درست (مطالعه، نقد و داوری فرهنگ‌ها، امکان‌پذیر است). ۴ نادرست (از نظر جامعه‌شناسان، مطالعه فرهنگ دیگران براساس فرهنگ خودمان نادرست است). - نادرست (مربوط به فرهنگ جبرگراست؛ نه فرهنگ سلطه). - درست

۵۸- گزینه ۲

درس نامه

نکته برخی از انتقادات وارده به سه رویکرد اصلی جامعه‌شناسی:

تبیینی	تأکید افراطی بر نظم اجتماعی
	یکسان دانستن طبیعت و جامعه
	هویت‌زدایی و معنازدایی از پدیده‌های اجتماعی
تفسیری	عدم امکان داوری نسبت به پدیده‌های اجتماعی
	عدم امکان ارزیابی و داوری نسبت به پدیده‌های اجتماعی
انتقادی	عدم امکان مطالعه و بررسی وجوه محسوس پدیده‌های اجتماعی
	عدم کشف حقیقت یا فضیلت برای نقد جوامع و کنش‌ها

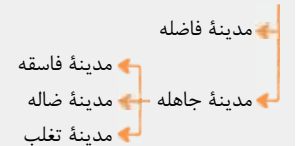
بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ درست - درست - نادرست (مربوط به جامعه‌شناسی تفسیری است).
 ۲ درست - نادرست (مربوط به نظریات اندیشمندان کنش اجتماعی است که زمینه‌ساز شکل‌گیری جامعه‌شناسی تفسیری شدند). - نادرست (مربوط به رویکردهای تفسیری و انتقادی است).
 ۳ درست - نادرست (از انتقادات رویکرد انتقادی نسبت به رویکرد تفسیری است).
 ۴ درست (البته این مورد از انتقادات مربوط به رویکردهای تفسیری و انتقادی هم محسوب می‌شود).

۵۹- گزینه ۱

درس نامه ۱ دسته‌بندی ارسطو از انواع حکومت‌ها:

شبهه حکومت	براساس فضیلت	براساس خواست و میل افراد
فرد	موناشرشی	تیرانی (استبدادی)
اقلیت	آریستوکراسی	الیگارشی
اکثریت	پولییتی (جمهوری)	دموکراسی

دسته‌بندی فارابی از انواع حکومت‌ها:

از نظر ارسطو، دموکراسی و جمهوری، هر دو حکومتی اکثریتی هستند و اما از نظر روش حکومت متفاوت‌اند؛ روش حکومت در جمهوری براساس فضیلت است، اما روش تصمیم‌گیری در دموکراسی براساس خواست و میل افراد است.
 از نظر فارابی، مدینه فاسقه جامعه‌ای است که در اثر انحراف عملی از مدینه فاضله به وجود می‌آید.
 ابوریحان بیرونی در کتاب «تحقیق ماللهند» با روش تجربی و تفهیمی، فرهنگ جامعه هند را توصیف کرد.
 ماکس وبر از سلطه نظمی که گویا هدفی جدا از انسان‌ها و نیازهای واقعی آن‌ها دارد، به قفس آهنین تعبیر می‌کند.

۶۰- گزینه ۳

تیزبازی حل سوالات صمیم و غلط این شکلی، به راهکار ساده داره؛ اول باید بفهمید که کدام عبارت درست است؛ مثلاً اگر در این سؤال تشخیص دهید که عبارت (د) درست است، متوجه می‌شوید که وجود عبارت (د) در ۱، ۲ و ۴ باعث نادرستی این گزینه‌ها می‌شود.

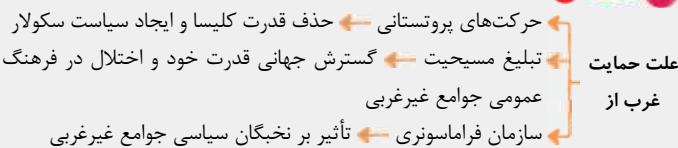
بررسی عبارت‌ها: (الف) نادرست؛ مجموعه روش‌هایی که هر واحد اجتماعی برای تحقق اهداف جمعی به کار می‌گیرد، سیاست یا عمل سیاسی نام دارد.
 (ب) نادرست؛ با هنر آشنایی‌زدایی از امر مانوس، می‌توان نظم‌های پنهان را کشف کرد.
 (ج) نادرست؛ ویژگی فعالیت‌های رقابت‌آمیز اصلاحی، اصلاح (نه تغییر) رفتار حاکمان یا ساختار حکومت است.
 (د) درست؛ نشان دادن رابطه بین متغیرها، مربوط به رویکرد تبیینی است.

۶۱- گزینه ۲

ابوریحان بیرونی در نقل روایات محتاط بود و هر قولی را قبول نمی‌کرد. گاهی در یک موضوع تاریخی اقوال مختلفی را نقل می‌کرد و در نهایت با بیان دلایل، معتبرترین قول را برمی‌گزید؛ یعنی در پژوهش علمی به اعتبار منابع اهمیت می‌داد.
 فوکویاما فروپاشی بلوک شرق و شوروی سابق و غلبه نظام لیبرال دموکراسی غرب را پایان مبارزات عقیدتی - سیاسی بشر می‌پنداشت و نظام لیبرال دموکراسی را محصول نهایی تاریخ بشر می‌دانست که برای آن جایگزین بهتر و مناسب‌تری قابل تصور نیست.
 از نظر وبر، جامعه‌شناس فقط می‌تواند آرمان‌ها و ارزش‌های اجتماعی را توصیف کند، اما نمی‌تواند درباره آرمان‌ها و ارزش‌ها که پدیده‌هایی نامحسوس و غیرتجربی‌اند، داوری علمی کند.
 از دیدگاه کنت، جنگ در فرهنگ و جامعه جدید غربی، امری ذاتی نیست؛ بلکه امری عارضی و تحمیلی است.

۶۲- گزینه ۴

نکته ۱

مثال‌های سیاست «هماندسازی»	مثال‌های سیاست «تکثرگرایی»
تبعیض علیه بوراکومین‌ها در ژاپن	جشن سال نوی چینی در آمریکا
نسل‌کشی در کامبوج توسط خمرهای سرخ	جدایی فرانسوی‌زبانان ایالت کبک کانادا
اخراج و کشتار مسلمانان میانمار موسوم از انگلیسی‌زبان‌ها	کشمکش میان فلامان‌ها و والون‌ها در بلژیک
به روئینگی	
پاکسازی قومی در یوگسلاوی سابق	

منظور از پویابودن نظام اجتماعی این است که بخش‌های مختلف آن بر یکدیگر اثر می‌گذارند و از یکدیگر اثر می‌پذیرند.
 جهان‌های مختلف براساس هویت فرهنگی خود، تعاریف متفاوتی از دانش علمی دارند.
 اخراج و کشتار مسلمانان میانمار، نشان‌دهنده مدل سیاست‌گذاری همانندسازی است.
 دولت‌های سکولار غربی برای حذف قدرت کلیسا و ایجاد سیاست سکولار، حرکت‌های پروتستانی را به خدمت گرفتند.

۶۳- گزینه ۱

در نظام لیبرال دموکراسی، آزادی مهم‌ترین ارزش اجتماعی است و ثبات، رفاه و سلطه بر طبیعت از دیگر ارزش‌های مهم آن به شمار می‌روند.
 مردم جامعه تغلب گمان می‌کنند که فقط آنان خوشبخت، پیروز و مورد رشک دیگران‌اند (و باید باشند) و از همه جوامع دیگر برترند.
 در دوره پسمردن، افراد، مسائل سیاسی، اقتصادی و اجتماعی را براساس علاقه‌های فرهنگی و هویتی خود پی می‌گیرند.
 جامعه جهانی قبل از ظهور غرب جدید به صورت امروز نبوده است، فرهنگ‌ها و تمدن‌های مختلف، هر یک در بخشی از جهان، حاکمیت سیاسی مربوط به خود را به وجود آورده بودند.

۶۴- گزینه ۳

فرهنگ‌های جبرگرا قدرت مقاومت را از آدمیان می‌گیرند، انسان‌ها را به موجوداتی منفعل تبدیل می‌کنند و زمینه نفوذ سلطه‌گران را فراهم می‌آورند.
 بحران زیست‌محیطی، ابتدا در حوزه رابطه انسان با طبیعت قرار داشت، ولی به تدریج به روابط انسان‌ها و جوامع با یکدیگر سرایت کرد و به آسیب‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی همچون مهاجرت، حاشیه‌نشینی، بیکاری، فقر و اختلافات سیاسی منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای منجر شد.
 با ظهور جهان متجدد، دولت‌هایی شکل گرفتند که دیگر خود را با هویت دینی مسیحی نمی‌شناختند، بلکه هویت خود را با توجه به تاریخ، جغرافیا، قومیت یا نژادشان (ناسیونالیسم) تعریف می‌کردند.

در جامعه‌ای که گرفتار از خود بیگانگی حقیقی (فطری) باشد، فطرت آدمی به آرامش نمی‌رسد و به اضطراب و تشویش گرفتار می‌شود و در نهایت، سر به عصیان و اعتراض برمی‌دارد.

۶۵- گزینه ۴

درس نامه «عقلانیت ابزاری» رو با «عقلانیت ذاتی» اشتباه نکنید!

۱) گسترش عقلانیت ابزاری

در جهان متجدد آدمیان متوجه اهداف دنیوی‌اند و برای رسیدن به این اهداف، از علوم تجربی استفاده می‌کنند.

با روش تجربی و فناوری حاصل از آن، قدرت پیش‌بینی و پیش‌گیری از حوادث و مسائل طبیعی و مسلط شدن بر آن‌ها را به انسان می‌دهند. رشد این علوم و فناوری حاصل از آن، برای تسلط بر طبیعت و جامعه را گسترش عقلانیت ابزاری می‌گویند. (رد ۱)

شعر مرتبط: قوت افزنگ از علم و فن است/ از همین آتش چراغش روشن است «اقبال لاهوری»

۲) زوال عقلانیت ذاتی (از دست رفتن دانش اهداف ارزش‌ها)

جهان متجدد، فقط علمی را که با روش‌های تجربی به دست می‌آیند، علم می‌داند و علمی که از روش‌های فراتجربی (عقلانی و وحیانی) استفاده می‌کنند علم نمی‌شناسد.

با افول علوم فراتجربی، امکان ارزیابی آرمان‌ها و ارزش‌های بشری (که پدیده‌هایی فراتجربی‌اند)، از دست می‌رود.

دآوری درباره ارزش‌ها و آرمان‌ها، به تمایلات افراد و گروه‌های متفرق سپرده می‌شود.

با افول علوم فراتجربی، امکان ارزیابی ارزش‌ها و آرمان‌ها از دست می‌رود و دآوری درباره این امور به تمایلات افراد و گروه‌های متفرق سپرده می‌شود. از این روند، به زوال معنا و عقلانیت ذاتی یاد می‌شود.

فرصت‌ها یا محدودیت‌ها یا بایدها و نبایدهای جهان اجتماعی به صورت حقوق و تکالیف افراد ظاهر می‌شود.

در قرن بیستم، نتایج این باور که مرز علم و غیر علم را تجربه و تبیین تجربی تعیین می‌کند، مورد تردید قرار گرفت و زمینه رونق و غلبه تفسیر و رویکرد تفسیری فراهم شد.

کشورهای غربی در نخستین نظریه‌پردازی‌های خود، فروپاشی بلوک شرق را به شکل گیری نظم نوین جهانی بر مدار یک قطب واحد معنا می‌کردند.

روان‌شناسی

۶۶- گزینه ۴

درس نامه

اهداف علم روان‌شناسی	توضیح
۱- توصیف	بیان روشن و تا حد ممکن دقیق از چستی پدیده
۲- تبیین	بیان علل اتفاق افتادن یک پدیده در جهان
۳- پیش‌بینی	بیان احتمال رخدادن یک پدیده در آینده
۴- کنترل	دستکاری کردن و ایجاد تغییر در پدیده

بررسی عبارت‌ها: عبارت اول: زمانی که با استفاده از راهکارهایی سعی در ایجاد تغییر در پدیده‌ای داریم، به دنبال «کنترل» پدیده مورد نظر هستیم، مانند استفاده از روش‌ها و فنون حافظه به منظور تقویت حافظه و جلوگیری از فراموشی.

عبارت دوم: زمانی که چستی پدیده‌ای را مطرح می‌کنیم، یا ویژگی‌های آن و یا شباهت‌ها و تفاوت‌های آن را در مقایسه با پدیده‌های دیگر بیان می‌کنیم، آن را «توصیف» کرده‌ایم، مانند بیان ویژگی‌های حافظه کاری در نظام شناختی انسان.

عبارت سوم: زمانی که بروز پدیده‌ای را در آینده حدس می‌زنیم و یا با دیدن علت، بروز معلول را در آینده پیش‌بینی می‌کنیم هدف «پیش‌بینی» محقق شده است، مانند زمانی که عملکرد حافظه را پس از گذشت یک هفته از به خاطر سپردن مطالب برآورد می‌کنیم.

عبارت چهارم: «تبیین» به بیان چرایی و علل بروز رفتار می‌پردازد، مانند زمانی که به دنبال علل فراموشی مطالب درسی هستیم.

۶۷- گزینه ۴

مینا حدوداً ۱۵ ساله است، یعنی در دوره «نوجوانی» قرار دارد؛ بنابراین با توجه به ویژگی‌های دوره نوجوانی عبارات را بررسی می‌کنیم:

عبارت اول: در نوجوانی، تحریک‌پذیری نوجوانان افزایش می‌یابد و حالت‌های هیجانی آنان به سرعت تغییر می‌کند و لازم است نوجوانان مهارت‌های کنترل هیجانات را بیاموزند. **نادرست**

عبارت دوم: در نوجوانی تفکر فرضی شکل می‌گیرد؛ یعنی نوجوانان در پیش‌بینی یک موقعیت، از احتمال‌های مختلف بهره می‌برند. **درست**

عبارت سوم: رشد اجتماعی در دوره نوجوانی نیز دستخوش تغییر می‌شود. در این دوره گرایش نوجوانان به گروه همسالان خیلی بیشتر از سابق می‌شود. **نادرست**

عبارت چهارم: یکی از پیامدهای ناسازگارانه رشد شناختی در دوره نوجوانی «احساس منحصر به فرد بودن اغراق‌آمیز» است؛ یعنی نوجوانان نسبت به توانایی‌های خود نگاهی اغراق‌آمیز دارند و توانایی‌های خود را بیش از واقعیت ارزیابی می‌کنند. **نادرست**

۶۸- گزینه ۳

کودکی اول، محدوده سنی ۲ تا ۷ سالگی را در بر می‌گیرد. با توجه به این محدوده سنی عبارات را بررسی می‌کنیم:

عبارت اول: پردازش کودکان «ادراکی» است؛ یعنی آن‌ها به ویژگی‌های ظاهری توجه می‌کنند. به همین دلیل اگر مقدار شیر مسالوی را در دو لیوان یکی بلند و باریک و دیگری کوتاه و پهن بریزیم، کودک ۴ یا ۵ ساله لیوان بلند و باریک را انتخاب می‌کند، چون فکر می‌کند حجم بیشتری دارد. **درست**

عبارت دوم: قضاوت اخلاقی کودکان نیز بر اساس پردازش ادراکی آن‌ها است. به همین دلیل اگر از کودک ۵-۶ ساله‌ای سؤال کنیم: کسی که به قصد کمک کردن به مادر سه فنجان شکسته کار بدتری انجام داده یا کسی که بدون اجازه مادر برای برداشتن شکلات یک فنجان شکسته؟ می‌گوید کسی که سه فنجان شکسته؛ چون کودک در این سن به «نتیجه عمل» توجه می‌کند نه به «نیت» افراد، بنابراین قضاوت اخلاقی کودکان بر اساس نتیجه آن عمل است نه نیت فرد انجام‌دهنده. **نادرست**

عبارت سوم: کودکان در سنین قبل از دبستان دارای «پردازش ادراکی» هستند؛ یعنی پردازش آن‌ها صرفاً بر ویژگی‌های حسی مانند اندازه و شکل ظاهری است و به ویژگی‌های کیفی توجهی ندارند. **نادرست**

عبارت چهارم: بازی کودکان در ابتدا به صورت «موازی» است؛ یعنی به تنهایی ولی در کنار دیگران بازی می‌کنند ولی بعداً که بزرگ‌تر می‌شوند به بازی‌های مشترک و گروهی علاقه‌مند می‌شوند و ترجیح می‌دهند با هم‌جنسان خود بازی کنند. **نادرست**

مشاوره طرح سؤال از قسمت‌های مختلف کتاب درسی و تأکید بر مطالب موجود در قسمت‌های «فعالیت‌ها» و «سؤال» در کنکورهای اخیر نشان می‌دهد که گرفتن درصد بالا در درس روان‌شناسی مستلزم اشراف‌داشتن شما به تمام مطالب کتاب است.

۶۹- گزینه ۱

آزمایش‌های مربوط به فقدان حواس، در «شرایط محرومیت حسی» انجام می‌شود. محرومیت حسی یعنی این‌که فرد در شرایطی قرار گیرد که هیچ‌یک از گیرنده‌های حسی مثل چشم، گوش و ... به وسیله محرک‌های بیرونی تحریک نشود. محرومیت حسی به دلیل آزارنده بودن نوعی شکنجه محسوب می‌شود.

بررسی گزینه‌های نادرست: ۲) داوطلبانی که حاضر شدند آزمایش محرومیت حسی بر روی آن‌ها انجام شود با وجود قول دریافت پاداش، نتوانستند بیشتر از چند ساعت این شرایط را تحمل کنند. ۳) شرایط محرومیت حسی بسیار آزارنده است و شکنجه محسوب می‌شود و هر چه می‌گذرد شرایط آزارنده‌تر می‌شود نه این‌که یکنواخت و عادی شود. ۴) در شرایط محرومیت حسی، محرکی وجود ندارد که ارائه شود و یا شیوه ارائه آن تأثیری داشته باشد. ضمناً خوگیری اتفاق نمی‌افتد.

۷۰- گزینه ۲

درس نامه

عوامل مؤثر بر تمرکز

- عواملی که مانع تمرکز می‌شوند:
 - ۱) یکنواختی و ثبات نسبی
 - ۲) آشنایی نسبی با محرک و موضوع مورد توجه
- عواملی که موجب تمرکز می‌شوند:
 - ۱) تغییرات درونی محرک‌ها
 - ۲) درگیری و انگیزتگی ذهنی
- عوامل فیزیولوژیکی (مانند خواب و تغذیه)
- عوامل روان‌شناختی (مانند ایجاد هدف و اهمیت‌دهی)

عبارت سوم: برای حل کردن مسئله، توجه به پیش‌فرض‌های آن و استفاده از فرمول‌های مرتبط با مسئله، از کارکردهای «حافظه کاری» است؛ زیرا حافظه کاری، میز کار همه اجزای شناخت و از جمله حل مسئله است، که فقط در ۲ آمده است.

عبارت چهارم: حفظ کردن مطالب درسی به حافظه «معنایی» مربوط می‌شود که از انواع حافظه بلندمدت است که در ۲ و ۴ آمده‌اند.

عبارت پنجم: به خاطر آوردن نام معلم دبستان به حافظه «بلندمدت» و حافظه «رویدادی» مربوط است و همه گزینه‌ها درست هستند.

۵ تلخ به این موضوع توجه کنید که حافظه معنایی و حافظه رویدادی هر دو از انواع حافظه بلندمدت هستند و زود گول ۱ را نخورید.

مشاوره انواع حافظه و تشخیص مصادیق آن‌ها از سؤالات پرتکرار کنکورهای اخیر است؛ بنابراین علاوه بر ویژگی‌های هر کدام از انواع حافظه، به تفاوت‌های آن‌ها هم توجه کنید تا بتوانید در موقعیت‌های مطرح شده آن‌ها را از هم تشخیص داده و تفکیک کنید.

۷۳- گزینه ۳

هدف از تمرین‌های مختلف آموزشی فقط دستیابی به راه حل آن مسئله خاص نیست، بلکه هدف آن است که در اثر حل مسئله به اصول و قوانینی دست یابیم که در موقعیت‌های دیگر هم قابل استفاده باشد. به همین دلیل است که یادگیری حاصل از حل مسئله، در مقایسه با سایر یادگیری‌ها، قابل تعمیم است.

بررسی گزینه‌های نادرست: ۱ اصولاً زمانی با مسئله مواجه می‌شویم که امکانات ما محدود باشد و اگر محدودیتی از نظر توانایی و امکانات وجود نداشته باشد مسئله‌ای هم وجود نخواهد داشت. ۲ ناتوانی در حل مسئله، حالت عاطفی ناخوشایندی را ایجاد می‌کند که «ناکامی» نام دارد. «تعارض»، پیامد ناتوانی در تصمیم‌گیری است. ۴ روش‌های تحلیلی حل مسئله براساس قواعد منطقی و نیازسنجی واقعی است نه روش‌های اکتشافی.

۷۴- گزینه ۱

درس نامه

ویژگی‌های مسئله	توضیح
۱- هدفمند است.	وقتی هدف روشن نباشد، درک از مسئله ناقص خواهد بود. عدم تعریف صحیح هدف، باعث نداشتن راه حل مسئله می‌شود.
۲- مسئله یک فرایند و جریان است و به آن چه انجام می‌دهد آگاهی کامل دارد.	فردی که در حال حل مسئله است، کاملاً درگیر موضوع است و به آن چه انجام می‌دهد آگاهی کامل دارد.
۳- در مسئله، توانمندی‌های عدم شناسایی دقیق توانمندی‌ها باعث استفاده از راه حل‌های ما محدود است.	غیرمنطقی می‌شود.
۴- در مسئله، موقعیت فعلی یا مبدأ باید مشخص باشد.	شناخت موقعیت فعلی کمک می‌کند تا موانع احتمالی را به خوبی بشناسیم.

بررسی عبارت‌ها: عبارت اول: مسئله یک فرایند تحت کنترل است، جدیت در حل مسئله احتمال انتخاب راه حل بهتر را افزایش می‌دهد؛ بنابراین در مسئله‌ای که تحت کنترل نیست، احتمال انتخاب راه حل مناسب کم‌تر است.

عبارت دوم: شناخت موقعیت فعلی کمک می‌کند تا موانع احتمالی را به خوبی بشناسیم؛ بنابراین نشناختن موقعیت فعلی باعث عدم شناسایی موانع احتمالی می‌شود.

عبارت سوم: وقتی هدف روشن نباشد، درک از مسئله ناقص خواهد بود.

عبارت چهارم: عدم شناسایی دقیق توانمندی‌ها باعث استفاده از راه حل‌های غیرمنطقی می‌شود.

۵ تلخ در صورت سؤال آوردن کلمه «فاقد» می‌تواند پاسخ گزینه‌ها را دقیقاً برعکس کند؛ بنابراین حواستان را جمع کنید که مطالب را با هم قاطی نکنید.

مشاوره «ویژگی‌های مسئله» بخشی از کتاب است که بسیار تست‌خیز است و باید کاملاً ارتباط بین هر عنوان با توضیح ذکرشده را حفظ کنید و خصوصاً به کلمات کلیدی که در درس‌نامه آمده توجه کنید، چون ممکن است همه قسمت‌ها از نظر مفهومی درست باشند ولی آن‌چه ملاک است متن کتاب درسی و ارتباطی است که بین هر ویژگی با توضیحات آن برقرار کرده است.

۷۱- گزینه ۴

درس نامه

انواع حافظه	مراحل حافظه	نوع رمزگردانی	ظرفیت یا گنجایش اندوزش	زمان بازیابی
حسی	حسی	حسی	نامحدود	حدود نیم ثانیه
کوتاهمدت	کوتاهمدت	حسی (همراه با توجه)	7 ± 2 ماده	چند دقیقه
بلندمدت	بلندمدت	عمدتاً معنایی	نامحدود	از چند دقیقه تا آخر عمر

نکته مهم‌ترین دلیل فراموشی اطلاعات در حافظه کوتاهمدت، محوشدن مواد اطلاعاتی به دلیل ۱ گذشت زمان یا ۲ جایگزینی مواد اطلاعاتی با موارد جدید است.

بررسی عبارت‌ها: عبارت اول: از دلایل اصلی فراموشی در حافظه کوتاهمدت ۱ گذشت زمان ۲ جایگزینی اطلاعات جدید است؛ پس قسمت اول ۱ و ۲ درست هستند.

عبارت دوم: نوع رمزگردانی در حافظه حسی و حافظه کوتاهمدت «حسی» است؛ یعنی اطلاعات از طریق حواسی مانند شنیدن و دیدن وارد می‌شود ولی چون گفته شده ظرفیت آن نامحدود است، پس منظور حافظه حسی است که در ۱ و ۲ آمده است.

عبارت سوم: یکی از رایج‌ترین خطاهای «اضافه کردن» بازشناسی یا یادآوری غیرواقعی رویداد اتفاق نیفتاده است که فرد به غلط ادعا می‌کند آن رویداد خاص قبلاً اتفاق افتاده است. خطای اضافه کردن در ۲ و ۴ آمده است.

عبارت چهارم: رمزگردانی بیشتر مطالب به صورت شنیداری است. اگر همین اطلاعات به صورت دیداری هم رمزگردانی شوند، رمزگردانی قوی‌تر می‌شود. استفاده از اینفوگراف به دلیل مطالعه چندحسی، عملکرد حافظه را بهبود می‌بخشد.

۷۲- گزینه ۲

بررسی عبارت‌ها:

عبارت اول: تمرکز بر روی موضوع و طراحی جملات برای نوشتن انشا مستلزم استفاده از اطلاعات موجود در حافظه و به‌کارگیری آن‌ها در فرم جدید و متفاوت است؛ بنابراین به «حافظه کاری» مربوط می‌شود.

عبارت دوم: حفظ شعر به حافظه «معنایی» مربوط است که از انواع حافظه «بلندمدت» است؛ پس قسمت دوم در ۱ و ۲ هر دو درست است.

۷۵- گزینه ۳

مراحل تصمیم‌گیری برای انتخاب رشته تحصیلی دانشگاهی چنین است:

مراحل تصمیم‌گیری	مثال
۱- شناسایی و تعریف تصمیم مورد نظر	انتخاب رشته تحصیلی دانشگاهی
۲- شناسایی تعداد انتخاب‌ها یا اولویت‌های آن تصمیم	انتخاب رشته تحصیلی، علوم انسانی در دانشگاه‌ها از بین ده رشته موجود
۳- بیان ویژگی‌های هر انتخاب	بررسی ویژگی‌های رشته‌های تحصیلی از نظر نوع دانشگاه، بازار کار، محتوای دروس و ...
۴- ارزیابی پیامدهای هر انتخاب	بررسی امنیت شغلی و علایق تحصیلی رشته‌های مورد نظر
۵- اجرای بهترین اولویت	انتخاب رشته تحصیلی حقوق
۶- تعهد و پایبندی به اجرای اولویت مورد نظر	مطالعه دقیق هدفمند و کارآمد دروس رشته حقوق
۷- بررسی پیامدها و نتایج اجرای اولویت مورد نظر	بررسی میزان رضایت از تحصیل در رشته حقوق و نمرات درسی او در دانشگاه

عبارات ذکر شده به ترتیب به مراحل **دوم، پنجم، سوم و هفتم** مربوط هستند.

مشاوره سعی کنید مثال کتاب را برای مراحل تصمیم‌گیری به خوبی یاد گرفته و به خاطر بسپارید. بسیاری از سوالات کاملاً مشابه مثال کتاب هستند و با دانستن آن به راحتی می‌توانید به پاسخ دست یابید.

۷۶- گزینه ۱

درس‌نامه شباهت حل مسئله و تصمیم‌گیری: هر دو با مسئله مواجه هستند. تفاوت‌های تصمیم‌گیری و حل مسئله:

تصمیم‌گیری	حل مسئله
فرد باید از بین انتخاب‌های مختلف بهترین را برگزیند.	فرد باید راه حل‌های مسئله را خودش بازآفرینی کند.
با اولویت‌ها سروکار داریم.	با راه حل‌ها مواجه هستیم.
هر اولویتی فرد را به مقصد می‌رساند.	فقط یک راه است که فرد را به هدف می‌رساند.
توجه به موضوع انتخاب‌هاست.	توجه به یافتن راه حل‌هاست.
انتخاب بهترین اولویت مطرح است.	انتخاب راه حل منتهی به حل مسئله مطرح است.

بررسی عبارت‌ها: عبارت اول: توجه به همه راه‌ها یا گزینه‌های احتمالی **تصمیم‌گیری** عبارت دوم: انتخاب مناسب‌ترین راه رسیدن به هدف **تصمیم‌گیری** عبارت سوم: یافتن تنها راهکار برای رسیدن به هدف **حل مسئله** عبارت چهارم: توجه به موضوع انتخاب بین راه‌های موجود **تصمیم‌گیری**

۷۷- گزینه ۲

بررسی عبارت‌ها: عبارت اول: هدف، هر چیزی است که انسان سعی دارد به آن برسد و فکر می‌کند برای او مؤثر و مفید است؛ بنابراین رفتار فردی که می‌خواهد وکیل شود هدفمند است. قسمت اول در هر چهار گزینه در ارتباط با هدفمندی است.

عبارت دوم: در انگیزه درونی، فرد کار یا فعالیت را به خاطر خود آن چیز انجام می‌دهد، زیرا به آن کار علاقه دارد و برایش جالب است؛ بنابراین انگیزه این فرد درونی است و قسمت دوم در ۲، ۳ و ۴ همگی درست هستند.

عبارت سوم: فردی می‌خواهد تلاش‌ش شود، پس هدف دارد و چون برای رسیدن به این هدف نیازی به درس خواندن نیست، پس او ناهماهنگی شناختی ندارد و بین رفتار و نگرش او هماهنگی برقرار است؛ بنابراین فقط قسمت سوم ۱ و ۲ درست هستند.

عبارت چهارم: فردی که عدم موفقیتش را به نداشتن «استعداد» خودش نسبت داده است به عاملی درونی، پایدار و غیر قابل کنترل اسناد داده است؛ پس قسمت چهارم در ۲، ۳ و ۴ درست هستند.

۷۸- گزینه ۴

هرگاه شخص دارای دو شناخت هم‌زمان و متضاد باشد و یا باور فرد با رفتارش هماهنگ نباشد، دارای «**ناهماهنگی شناختی**» است. زمانی که فرد می‌گوید: «درس من خیلی خوب است» (نگرش)، ولی در درس ریاضی عملکرد خوبی ندارد (رفتار) برای این که دچار ناهماهنگی شناختی نشود، به رفتارها و توجیهاتی روی می‌آورد تا بین رفتار و شناختش هماهنگی حاصل شود، زیرا ناهماهنگی، ناخوشایند و تنش‌زاست.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ در این‌جا دانش‌آموز رفتارش را تغییر نداده؛ یعنی خودش را در درس ریاضی تقویت نکرده است، بلکه به توجیه پرداخته است. ۲ ارزیابی یک فرد از موقعیت متأثر از ارزشیابی‌های او از نگرش خودش است نه از محیط. ۳ موارد مثبت پیرامون رفتار این دانش‌آموز این است که در مورد عملکردش در درس ریاضی نکات مثبت ذکر کند، مثلاً بگوید درس ریاضی خیلی مهم است، درس ریاضی درصد بالایی دارد، درس ریاضی ضریب بیشتری نسبت به سایر دروس دارد و ... تا ارزیابی‌های مثبت او باعث شود تا در درس ریاضی عملکرد بهتری پیدا کند، در حالی که در این‌جا دانش‌آموز چنین کاری نکرده و بالعکس آن را بی‌اهمیت جلوه داده است.

۷۹- گزینه ۳

نکته وقتی در پرسش‌نامه سبک زندگی به رفتارهایی پاسخ «هرگز» می‌دهیم برای هر رفتار نمره ۵ گرفته و مجموع نمره ما را در پرسش‌نامه بالا می‌برد. هر چه نمره بیشتر باشد یعنی فرد در برابر فشار روانی آسیب‌پذیرتر است.

برای پاسخ به سؤال باید به دنبال رفتارهایی بگردیم که رفتارهای درستی هستند و ما باید معمولاً انجام دهیم و پاسخ هرگز دادن به آن‌ها به منزله انجام‌ندادن رفتارهای درست است و ما را در برابر فشار روانی آسیب‌پذیرتر می‌کند. رفتارهای موجود در عبارات «الف» و «د» رفتارهای مناسبی هستند که فشار روانی فرد را کاهش داده و برعکس رفتارهای موجود در عبارات «ب»، «ج» و «ه» رفتارهایی هستند که باعث می‌شود فرد فشار روانی بیشتری تجربه کند و اگر پاسخ فرد به چنین رفتارهای فشار آوری، «هرگز» باشد، فشار روانی او کاهش می‌یابد و سلامت روانی فرد نیز آسیب کم‌تری می‌بیند.

مشاوره این سؤال از جمله سؤالاتی است که مربوط به فعالیت‌های کتاب است و تاکنون دیده نشده بود که از محتواهای داخل پرسش‌نامه‌ها سؤالی مطرح شود؛ بنابراین باز تأکید می‌کنیم که به فعالیت‌های داخل کتاب توجه ویژه داشته باشید.

۸۰- گزینه ۱

بررسی عبارت‌ها: عبارت اول: به مجموعه الگوهای رفتاری و شناختی، که معمولاً افراد در زندگی روزمره از آن‌ها استفاده می‌کنند، «سبک زندگی» گفته می‌شود. سبک زندگی با عوامل خطرناک بیماری رابطه دارد. الگوهای رفتار ناسالم در ایجاد و گسترش بیماری‌ها مؤثرند و جایگاه فرد را در پیوستار سلامتی مشخص می‌کنند. **درست**

عبارت دوم: فشار روانی عبارت است از نیاز برای دوباره سازگارشدن با شرایط جدید زندگی؛ بنابراین هنگام فشار روانی، نیاز به سازگارشدن وجود دارد نه این‌که فشار روانی نتیجه سازگارشدن است. **نادرست**

عبارت سوم: مقابله به معنای تلاش فرد برای از بین بردن فشار روانی و یا به حداقل رساندن و تحمل آن است. مقابله در صورت وجود فشار روانی منفی معنا می‌یابد و چه مقابله سازگارانه باشد و چه ناسازگارانه **نادرست**

عبارت چهارم: فقط فشار روانی منفی است که پیامدهای ناخوشایندی به دنبال دارد که یکی از آن‌ها عدم تمرکز است. فشار روانی مثبت باعث ارتقای واکنش‌های رفتاری و شناختی مانند تمرکز می‌شود. **نادرست**

مشاوره زمانی که در تستی با عبارتی مواجه شدید که متوجه مفهوم آن نمی‌شوید، (مانند عبارت دوم در این سؤال) نگران نشوید. سعی کنید از عبارات ساده‌تر که پاسخ آن را می‌دانید شروع کنید، گاهی بدون نیاز به دانستن پاسخ آن عبارت مبهم می‌توانید پاسخ درست را مشخص کنید.

نبوده (معادل «آلا یكون»: که نباشد» نیست!) - مقدم می‌دارد (چون «يَقْدَم» با «و» به «آلا یكون» معطوف شده است باید به شکل مضارع التزامی (مقدم بدارد) ترجمه شود نه مضارع اخباری!)
 ۴ بزرگی («فَصْل: برتری») مقدم‌دانستن («يَقْدَم» فعل است نه مصدر، هم‌چنین در جای مناسبی ترجمه نشده است!) - نباید حرف بزند («حدیث: سخن» اسم است نه فعل، هم‌چنین «آلا یكون» باید به شکل «که نباشد» ترجمه شود!) - ترجیح بدهد (مانند ۱)

تیزبازی تنها گزینه‌ای که «آلا یكون»: که نباشد» را به درستی ترجمه کرده است، ۲ است!

۸۳- گزینه ۳

درس‌نامه ۱ «قد» در ساختار «قد + مضارع» معادل «گاهی، شاید» است.
 مثال: «قد تجری کلمات»: گاهی کلماتی جاری می‌شوند. ✓ شاید کلماتی جاری شوند. ✓
 قطعاً کلماتی جاری می‌شوند. x
 ۲ اگر یک ضمیر دو یا چند بار در اسم‌هایی که به هم وابسته شده‌اند به کار برود، مجازیم فقط یک بار آن را ترجمه کنیم!
 مثال: «السُّنَنُ وَاقْلَامُنَا»: زبان‌ها و قلم‌هایمان ✓ زبان‌هایمان و قلم‌هایمان ✓
 ۳ اگر یک موصوف و صفت نکره داشته باشیم، کافی است یکی از آن‌ها را به شکل نکره ترجمه کنیم.
 مثال: «معانِ مفیده»: معانی مفیدی ✓ معنی‌هایی مفید ✓ چند معنای مفید ✓
 ۴ اگر دو یا چند اسم نکره به هم وابسته شوند، می‌توانیم فقط آخری را به شکل نکره ترجمه کنیم.
 مثال: «معانِ مفیده و جمیلة»: معناهای مفید و زیبایی ✓

کلمات مهم: «قد تجری»: گاهی جاری می‌شوند/ «کلمات»: کلماتی/ «علی السُّنَنُ وَاقْلَامُنَا»: بر زبان‌ها و قلم‌هایمان/ «لها»: دارند/ «معانِ مفیده و جمیلة»: معانی مفید و زیبایی/ «ولکن»: ولی/ «لا نعمل بها»: به آن‌ها عمل نمی‌کنیم/ «فلا تقدر»: لذا نمی‌توانند/ «أن تُساعدنا»: به ما کمک کنند/ «فی الحیاة»: در زندگی
 خطاهای سایر گزینه‌ها: ۱ قطعاً «قد» در ساختار «قد + مضارع» معادل «گاهی، شاید» می‌باشد! - با وجود (معادل «لها»: برای آن‌ها، دارند، نیست!) - مفاهیم سودمند (معانِ مفیده: معانی سودمندی» نکره است نه معرفه!) - «ولکن» (ترجمه نشده است.) - زندگی‌مان (در «الحیة» ضمیری به کار نرفته است) ۲ جاری می‌سازیم (اولاً «تجری» غایب (سوم شخص) است نه متکلم مع‌الغیر (اول شخص جمع)، ثانیاً «تجری» لازم است نه متعدی و از مصدر «جاری شدن» است نه «جاری کردن»!) - با این حال (معادل «ف» نیست!) - زیرا (معادل «ولکن» نیست!) ۳ بی‌شک «قد» در ساختار «قد + مضارع» معادل «گاهی، شاید» می‌باشد! - جاری می‌کنیم (مانند ۲) - نمی‌توانیم «تقدر» غایب (سوم شخص) است، نه متکلم مع‌الغیر (اول شخص جمع!) - از آن‌ها یاری بخواهیم («تساعد» غایب (سوم شخص) است، نه متکلم مع‌الغیر (اول شخص جمع) و ضمیر «نا» مفعولی است نه فاعلی!

۸۴- گزینه ۴

درس‌نامه ۱ گاهی اوقات ضمیر «ی: من» از انتهای منادا حذف می‌شود و یک کسره به جای آن باقی می‌ماند. در واقع اگر منادا یک کلمه باشد و انتهایش کسره گرفته باشد، به این معناست که یک ضمیر «ی» از انتهایش حذف شده است!
 مثال: «یا أمّ»: ای مادرم ✓ ای مادر x (در اصل «یا أُمّی» بوده است!)
 «یا أمّ»: ای مادر ✓ ای مادرم x
 ۲ در ترجمه ساختار «اسم «ال» دار + الّذی (الّتی، الّذین، ...)» به نکات زیر توجه کنید:
 ۱- اسم «ال» دار می‌تواند شبیه نکره‌ها با «ی» ترجمه شود!
 ۲- «الّذی (الّتی، الّذین، ...)» به شکل «که» ترجمه می‌شود نه «کسی که/ کسانی که».
 مثال: «الزّسامة الّتی»: نقاشی که ✓ نقاش کسی است که x
 ۳ ساختار «قد + ماضی» معادل ماضی نقلی فارسی است.
 مثال: «قد رسمت»: نقاشی کرده است
 ۴ اگر یک ضمیر دو یا چند بار در اسم‌هایی که به هم وابسته شده‌اند به کار برود، مجازیم فقط یک بار آن را ترجمه کنیم!
 مثال: «قلبی و روحی»: قلب و روح من ✓ قلب من و روح من ✓

زبان عربی

۸۱- گزینه ۴

شفاف‌سازی در صورت سؤالات ترجمه در کنکور غالباً از کلمات «الأنسب: مناسب‌ترین» یا «الأصح: صحیح‌ترین» و «الأدق: دقیق‌ترین» استفاده می‌شود. با توجه به معنای تفضیلی «مناسب‌ترین» همواره باید بهترین گزینه ممکن را انتخاب کنیم. یعنی ممکن است در تستی دو گزینه بسیار شبیه به هم باشند و در واقع خطای چشمگیری در هیچ کدام وجود نداشته باشد و ما باید گزینه‌ای را انتخاب کنیم که صحیح‌تر است. هم‌چنین ممکن است در تمام گزینه‌ها ایراداتی وجود داشته باشد و ما باید گزینه‌ای را انتخاب کنیم که خطایش جزئی و قابل چشم‌پوشی باشد.

استراتژی در تست‌های ترجمه تک‌عبارتی، استراتژی ما باید ابتدا پیدا کردن تفاوت در عبارت‌های فارسی و بعد از آن بررسی معادل همان تفاوت‌ها در عبارت عربی و در نهایت رد گزینه باشد. مهم‌ترین تفاوت‌ها عبارت‌اند از:

تفاوت در زمان فعل‌ها، صیغه فعل‌ها، معلوم یا مجهول بودن فعل‌ها، لازم یا متعدی بودن فعل‌ها، جمع یا مفرد بودن اسم‌ها، معرفه یا نکره بودن اسم‌ها، بودن یا نبودن ضمیرها، ترتیب کلمات در گروه‌های اسمی، حذف یا اضافه شدن یک کلمه در ترجمه.

درس‌نامه گاهی اوقات ضمیر «ی: من» از انتهای کلمات حذف می‌شود و یک کسره به جای آن باقی می‌ماند.
 در این سؤال «دعاء» از «دعاء» و یک کسره که به جای ضمیر «ی: من» باقی مانده است، تشکیل می‌شود. برای همین در گزینه صحیح به شکل «دعای مرا» ترجمه شده است.

کلمات مهم: «ربّ»: ای پروردگار من/ «اجعلنی»: مرا قرار بده/ «مقیم الصلاة»: اقامه‌کننده نماز/ «و من ذرّیتی»: و فرزندانم/ «تقبّل»: قبول کن/ «دعاء»: دعای من (دعاء + ی)
 خطاهای سایر گزینه‌ها: ۱ از برپاکنندگان (اولاً «از» اضافی است و ثانیاً «مقیم: برپاکننده» مفرد است، نه جمع!) - خدایا (رئنا: پروردگار!) - دعاهایمان (اولاً «دعاء» مفرد است نه جمع و ثانیاً کسره انتهای «دعاء» نشان از ضمیر «ی: من» دارد نه «نا: ما»!) ۲ خداوند (معادل دقیقی برای «ربّ» نیست!) - نیز (اضافی است!) و (در جای مناسب خود ترجمه نشده، باید بعد از «رئنا» ترجمه شود.) دعاها (مانند ۱) خدا (مانند ۲) - نیز (مانند ۲) - و (مانند ۲) - ای خدای من (دومی) (معادل «رئنا» نیست!) - دعایمان (کسره انتهای «دعاء» نشان از ضمیر «ی: من» دارد نه «نا: ما»!) - استجابت کن (تقبّل: قبول کن)

تیزبازی برای حل این تست کافی بود «دعاء» را بررسی می‌کردیم. فقط در ۴ به شکل صحیح ترجمه شده است!

مشاوره غالباً اولین تست عربی در کنکور از آیات قرآنی انتخاب می‌شود؛ پس باید بر آیات قرآن به‌کاررفته در کتاب درسی مسلط باشید!

۸۲- گزینه ۲

درس‌نامه وقتی بعد از یک حرف ناصبه (أن، لن، كي، حتي، لـ) حرف «لا» قرار بگیرد، گاهی در هم ادغام می‌شوند.
 مثال: أن لا ← آلا
 لكي لا ← لكيلا

کلمات مهم: «فضل الإنسان»: برتری انسان/ «بأن يؤثّر»: به این است که ترجیح دهد/ «الصدق»: راستگویی/ «حیث»: در جایی که/ «یضّرّه»: به او زیان می‌رساند/ «علی الکذب»: بر دروغ/ «ینفعه»: برای او سود دارد/ «و آلا یكون»: (= أن لا یكون): و این‌که نباشد/ «حدیثه»: گفتار او/ «أكثر من عمله»: بیش از عملش/ «يَقْدَم»: مقدم بدارد/ «غیره»: دیگری/ «علی نفسه»: بر خود
 خطاهای سایر گزینه‌ها: ۱ مقدم دارد (معادل «يَقْدَم» است نه «يُؤثّر» و مربوط به بخش آخر جمله است که به اشتباه در بخش اول ترجمه شده است!) - حتّی (اضافی است!) - راستگویی (اضافی است!) - دروغگویی (اضافی است!) - شایسته نیست (اضافی است!) - باشد «آلا یكون» در اصل همان «أن لا یكون» است. بنابراین منفی می‌باشد نه مثبت! - ترجیح دهد (معادل «يُؤثّر» است نه «يَقْدَم» و مربوط به بخش اول جمله است که به اشتباه در بخش آخر ترجمه شده است!) ضمن این‌که در این عبارت کلاً کلمات جا‌به‌جا ترجمه شده‌اند. ۲ در انسان («در» اضافی است!) - ترجیح‌دادن («يُؤثّر» فعل است نه مصدر!) - در نتیجه (اضافی است!) -

کلمات مهم: «یا أمّ»: ای مادرم / «أنت نفس الرّسامة الّتی»: تو همان نقاشی هستی که / «قد رسمت»: نقاشی کرده است / «الآف الصّور»: هزاران تصویر / «فی قلبی و روحی»: در قلب و روح من / «مُنذ الصّغر»: از کودکی / «یا اُبی»: ای پدرم / «أنت من»: تو کسی هستی که / «یَدعونی»: مرا فرا می‌خواند / «إلی الصّدق»: به درستی / «فی العمل»: در عمل

خطاهای سایر گزینه‌ها: ۱) مادر (کسره در انتهای منادا نشانه حذف شدن ضمیر «ی» است؛ پس در اصل «یا اُبی» بوده و در نتیجه ضمیر ترجمه نشده و خطاست!) - کلمه «نفس: همان» ترجمه نشده است! - صورت (معادل «وجه» است نه «صورة: تصویر!») - نقاشی کرده‌ای («قد رسمت» غایب است نه مخاطب!) - پدر (ضمیر «ی» در «اُبی: پدرم» ترجمه نشده است!) - عمل کردن («فی: در» در «فی العمل» ترجمه نشده است!) - دعوت می‌کنی («یدعو» غایب است نه مخاطب!) - کلمه «نفس: همان» ترجمه نشده است! - کودکی خود (در «الصّغر» ضمیری به کار نرفته است؛ پس «خود» اضافی است!) - بر («فی: در») - رسم کردی (اولاً «قد رسمت» غایب است نه مخاطب، ثانیاً معادل ماضی نقلی است نه ماضی ساده!) - پدر (مانند ۱) - فرامی‌خواند («یدعو» معادل مضارع اخباری است نه ماضی استمراری!) - مادر (مانند ۱) - نقاشی (معادل «صور» نیست!) - کودکی ام (در «الصّغر» ضمیری به کار نرفته است!) - بر (مانند ۲) - قلب و جان خود («خود» اشتباه است، در حالی که «ی» در «قلبی و روحی» معادل «من» است!) - پدر (مانند ۱) - دعوت می‌کنی (مانند ۱)

تیزبازی برای حل این تست کافی بود «یا اُبی: ای پدرم» را بررسی کنیم. فقط در ۴ به شکل صحیح ترجمه شده است!

گزینه ۳

درس نامه وقتی یک اسم ابتدا به شکل نکره در جمله به کار می‌رود و در ادامه همان اسم مجدداً تکرار شود، این بار با «ال» به کار می‌رود و این «ال» را می‌توانیم به شکل «این/ آن» ترجمه کنیم.

مثال: «كان طالبٌ مؤدّبٌ في الصّف. یستمع الطالبُ...»: دانش‌آموز مؤدّبی در کلاس بود. این دانش‌آموز گوش می‌داد ...

کلمات مهم: «شاهدتُ فلمأ یصوّر»: فیلمی دیدم که نشان می‌داد (ماضی + مضارع ← ماضی استمراری) / «کائنات عجیبة»: موجودات عجیبی / «فی أعماق البحار»: در اعماق دریاها / «کانت»: بودند / «الکائنات»: این موجودات (چون در ابتدا «کائنات» به شکل نکره آمده و در ادامه با «ال» به کار رفته است، «ال» را به شکل «این» یا «آن» ترجمه می‌کنیم!) / «متنوّعة»: گوناگون / «الباحثون»: محققان / «یقدّرون»: تخمین می‌زنند / «عددها»: تعداد آن‌ها / «بالملايين»: به میلیون‌ها / «لا تُشبه إحداهما الأخری»: هیچ‌یک از آن‌ها شباهتی با دیگری ندارد. خطاهای سایر گزینه‌ها: ۱) فیلمی را که دیدم («یصوّر: نشان می‌دهد» جمله وصفیه است و قبل از ترجمه این فعل باید از حرف «که» استفاده شود نه فعل «شاهدتُ: دیدم») - عدد (ضمیر در «عددها» ترجمه نشده است!) - هیچ‌کدام (ضمیر در «إحداهما» ترجمه نشده است!) - فیلمی که دیدم (مانند ۱) - موجودات گوناگون («متنوّعة» صفت «الکائنات» نیست، چون «ال» ندارد؛ بنابراین نباید به شکل گروه اسمی ترجمه شوند!) عدد (ضمیر «ها» در «عددها» ترجمه نشده) - در آن (اضافی است!) - نشان داده شده است («یصوّر» مضارع است و چون قبلاً فعل ماضی «شاهدتُ» به کار رفته، می‌توانیم به شکل ماضی استمراری ترجمه‌اش کنیم نه ماضی نقلی! ضمناً «یصوّر» معلوم است نه مجهول!) - «عدد» ترجمه نشده است. - موجود (اضافی است!) - بین (اضافی است!)

تیزبازی کافی بود «یقدّرون عددها: تعداد آن‌ها را تخمین می‌زنند» را بررسی می‌کردیم. فقط در ۳ به طور صحیح ترجمه شده است.

گزینه ۱

استراتژی در تست‌های ترجمه چهار عبارتی چون گزینه‌ها با هم متفاوت است، دیگر نمی‌توانیم گزینه‌ها را با هم مقایسه و در نهایت رد گزینه کنیم؛ بنابراین باید معنای تک‌به‌تک کلمات را سریعاً بررسی کنیم. در بررسی کلمات حتماً به موارد زیر توجه داشته باشید:

- ۱) اگر کلمه‌ای که دارید بررسی می‌کنید فعل است، حتماً به زمان، صیغه و معلوم یا مجهول بودن آن توجه کنید. ۲) اگر کلمه‌ای که دارید بررسی می‌کنید اسم است، حتماً به جمع یا مفرد بودن و معرفه یا نکره بودن آن توجه کنید. ۳) به ترجمه ضمائر دقت کنید. در موارد خاصی ترجمه‌نشده ضمیرها اشکالی ندارد. معروف‌ترین ضمیری که می‌تواند ترجمه نشود، ضمیر بعد از «لأن: زیرا» است. (... لأنّه ... زیرا ✓ زیرا او ✓) ۴) حتماً حواستان باشد که کلمه‌ای در ترجمه کم یا زیاد نشده باشد! (جز در مواردی که مجازیم کلمه‌ای را ترجمه نکنیم، مثل «إنّ: قطعاً».)

درس نامه ۱ ساختار «صیغه‌های مختلف «کان» + مضارع» معادل ماضی استمراری است.

مثال: «أقیدر»: می‌توانم ← «كنتُ أقیدر»: می‌توانستم
 ۲) هر گاه در عبارتی «فعل + اسم منصوب» داشته باشیم، می‌توانیم بگوییم آن اسم، مفعول است (به شرط آن که قید نباشد) و در نتیجه فعل جمله معلوم است نه مجهول، زیرا غالباً فعلی که مفعول داشته باشد معلوم است. بنابراین آن فعل را به شکل معلوم و متعدی ترجمه می‌کنیم و آن اسم را به شکل مفعول به همراه «را» می‌آوریم.

حال اگر «فعل + اسم مرفوع» داشته باشیم، مطمئناً آن اسم، مفعول نیست و نباید به همراه «را» ترجمه شود!

مثال: «تغلب عقله جهله»: عقلش بر جهلش چیره می‌شود.

۳) کلمه «هناك: آنجا» اگر در جایگاه خبر قرار بگیرد، به معنای «وجود دارد، هست» است نه «آن‌جا».

مثال: «لا صیاد هناك»:

هیچ صیادی وجود ندارد. ✓ هیچ صیادی نیست. ✓ هیچ صیادی آن‌جا نیست. x
 توضیح: در این عبارت «هناك» خبر لای نفی جنس است.

۴) در اعداد دورقمی ابتدا یکان را می‌آوریم و سپس دهگان.
مثال: اثنین و أربعین: چهل و دو

خطاهای سایر گزینه‌ها: ۲) بیست و چهار (معادل «اثنین و أربعین: چهل و دو» نیست!) ۳) شاید (معادل «لیت: کاش» نیست!) - بتوانم («كنتُ أقدر: می‌توانستم» معادل ماضی استمراری است نه مضارع التزامی!) - دنیا («فی هده: در این» ترجمه نشده است!) ۴) با عقل خود بر جهل (معادل «أن یغلب عقله جهله: عقلش بر جهلش چیره شود» نیست. دقت کنید که «عقل» مرفوع است و در نتیجه فاعل است و هم‌چنین «جهل» منصوب است و در نتیجه مفعول می‌باشد!)

ترجمه صحیح گزینه‌ها: ۲) تعداد دندان‌های سگ بیشتر از چهل و دو دندان نیست! ۳) کاش می‌توانستم همه مردم را در این دنیا راضی کنم! ۴) عالم سعی می‌کند که عقلش بر جهلش چیره شود!

مشاوره تفاوت «لیت: کاش» و «لعلّ: شاید» سال‌هاست مورد علاقه طراحان است.

گزینه ۲

درس نامه ۱ ساختار «سَد/ سَوْفَ + مضارع» معادل آینده مثبت در فارسی است.

مثال: تری ← می‌بینی / ستّری ← خواهی دید

۲) در جملات شرطی می‌توانیم معادل‌های فعل ماضی را به شکل مضارع هم ترجمه کنیم.
مثال: «مَنْ شَعْر بالحسد ...»:

- هر کس احساس حسادت کرد ✓
- هر کس احساس حسادت کند ✓

۳) ساختار «لن + مضارع» معادل مستقبل منفی است.

مثال: «لن یبقی»: باقی نخواهد ماند

ترجمه صحیح ۲): «هر کس نسبت به همکلاسی‌اش احساس حسادت کند، اعتراف کرده است که آن همکلاسی از او برتر است!»

مشاوره تست‌های ترجمه چهار عبارتی از مشکلات رایج دانش‌آموزان است تا جایی که بسیاری از دانش‌آموزان عطای حل این تست‌ها را به لقایش می‌بخشند، در حالی که با تمرین و حل تعداد تست بیشتر می‌توانید به راحتی از پس این سوالات بر بیایید. پس به عنوان تستی به این سوالات نگاه کنید که قرار است بین شما و رقبایتان فاصله بیندازد.

گزینه ۲

استراتژی در تست‌های تعریب تک‌عبارتی، استراتژی ما باید ابتدا پیدا کردن تفاوت در

عبارت‌های عربی و بعد از آن بررسی عبارت فارسی و رد گزینه باشد. مهم‌ترین تفاوت‌ها عبارت‌اند از: تفاوت در زمان فعل‌ها، صیغه فعل‌ها، معلوم یا مجهول بودن فعل‌ها، جمع یا مفرد بودن اسم‌ها، معرفه یا نکره بودن اسم‌ها، بودن یا نبودن ضمیرها، ترتیب کلمات در گروه‌های اسمی، حذف یا اضافه شدن یک کلمه در ترجمه.

کلمات مهم: حکایت می‌شود: «یحکی» / جوانی دروغگو: «شابتاً کذاباً، شابتاً کاذباً» / در یکی از روزها: «فی أحد الأیام» / در دریا: «فی البحر» / شنا می‌کرد: «كان یسبح» / تظاهر نمود: «تظاهر» / به غرق شدن: «بالغرق»

إضافة إلى هذا فإن الناس كانوا يتمتعون بحضارة كانت مؤسسة على التجارة والزراعة وبناء البنايات والمدن ويعرف بعضهم الكتابة والقراءة كذلك؛ علاوة بر این، مردم از تمدنی بهره می‌برند که مبتنی بر تجارت، کشاورزی، ساختمان‌سازی و شهرسازی بود و برخی از آن‌ها نوشتن و خواندن را هم می‌دانستند. معنای کلمات: يتصور: تصور می‌کند/ العصر: دوران / يدل: دلالت دارد/ الكتابة: نوشتن/ حضارة: تمدن/ ثقافة: فرهنگ/ يتعد: شمرده می‌شود/ يتميز: متمایز می‌شود/ يعيشون: زندگی می‌کنند/ الصحاري: بیابان‌ها/ الخيام: چادرها/ المفردة: واژه/ تشير: اشاره می‌کند/ خذ: پیشه کن/ أوامر: فرمان ده/ العرف: پسندیده/ أعرض: روی برگردان/ تتخذنا: ما را گرفته‌ای/ هزوا: تمسخر/ أعود: پناه می‌برم/ يُثبتان: ثابت می‌کنند/ الاعتدال: اعتدال، میانه‌روی/ غلبان: جوشش/ الأحاسيس: احساسات/ يستعمل: استفاده می‌کند/ الطغيان: خودسری/ القيام بـ: انجام/ الصواب: ضوابط، معیارها/ كانوا يتمتعون: بهره می‌برند/ الزراعة: کشاورزی/ البنايات: ساختمان‌ها/ المدن: شهرها چرا دوران جاهلیت به این عنوان نامیده شد؟

- ۱) نداشتن توانایی در تحلیل و دلیل آوردن در مواجهه با مسائل، از دلایل این عنوان است!
- ۲) به دلیل این که مردم مانند حیوانات زندگی می‌کردند و حکومت یا شهری نداشتند!
- ۳) زیرا هوی و هوس و احساسات شخصی برای آن‌ها در نظر گرفته نشده بود!
- ۴) زیرا مردم از اخلاقیات و ارزش‌های انسانی دور بودند!

با توجه به این که در متن آمده است که مردم در عصر جاهلی با حیوانات و در بیابان زندگی می‌کردند، می‌توان این مورد را نتیجه گرفت که دارای ارزش‌های اخلاقی و انسانی نبوده‌اند. **بررسی گزینه‌ها:** ۱) این که در دوران جاهلی مردم قدرت تحلیل و یا دلیل آوردن نداشتند، در متن نیامده است. ۲) با توجه به قسمتی از متن که می‌گوید: «بر این اساس دوران جاهلیت از این جهت متمایز می‌شود که مردم در آن با حیوانات در بیابان‌ها و چادرها زندگی می‌کنند.» می‌فهمیم که مردم همراه با حیوانات زندگی می‌کردند، نه مانند آن‌ها. ۳) اتفاقاً مضمون دو آیه ذکر شده در متن بیانگر مضمون جهل، یعنی خروج انسان از حالت اعتدال، جوشش احساسات و فقدان عقل است. ۴) در متن گفته شده: «علاوه بر این، مردم از تمدنی بهره می‌برند که مبتنی بر تجارت، کشاورزی، ساختمان‌سازی و شهرسازی بود و برخی از آن‌ها نوشتن و خواندن هم می‌دانستند!» و در نتیجه می‌فهمیم مردم به طور کامل از اخلاقیات و ارزش‌های انسانی دور نبودند.

۹۱- گزینه ۳

جواب کدام سؤال در متن نیامده است؟

- ۱) آیا عرب‌زبان، قبل از نزول قرآن تمدنی داشت؟
 - ۲) چگونه می‌فهمیم که قصد قرآن از کلمه جهل چه بوده است؟
 - ۳) دوران جاهلیت در زمان نزول قرآن کریم چگونه بوده است؟
 - ۴) از مصادیق جهل که در متن آمده است، چیست؟
- در متن در این مورد که دوران جاهلیت در زمان نزول قرآن چگونه بوده حرفی زده نشده است. **بررسی سایر گزینه‌ها:** ۱) قسمتی از متن که می‌گوید: «علاوه بر این، مردم از تمدنی بهره می‌برند که مبتنی بر تجارت، کشاورزی، ساختمان‌سازی و شهرسازی بود و برخی از آن‌ها نوشتن و خواندن هم می‌دانستند!» به تمدن عرب‌زبانان قبل از نزول قرآن اشاره دارد. ۲) متن، دو آیه از قرآن را بیان کرده که در مورد مقصود جهل، یعنی خروج انسان از حالت اعتدال، جوشش احساسات و فقدان عقل است، سخن می‌گوید. ۳) متن، خروج انسان از حالت اعتدال، جوشش احساسات و فقدان عقل را از مصادیق جهل برشمرده است.

۹۲- گزینه ۱

گزینه [] نادرست را مشخص کن: براساس متن

- ۱) ویژگی اساسی برای دوران جاهلیت قبل از نزول قرآن، زندگی در صحرا و عدم فهمیدن آیات نازل شده است!
 - درست است که مردم در دوران جاهلیت در صحرا و چادر زندگی می‌کردند، ولی دلیل نمی‌شود که بگوییم این ویژگی اساسی آن‌ها بوده است.
 - ۲) اگر معنای کلمه‌ای را در متن ندانیم باید به کلمات مجاور مراجعه کنیم، زیرا ما را به معنای نزدیکش راهنمایی می‌کند!
 - ۳) در حقیقت انتقام و انجام کارهای بد، از مصادیق افتادن در نادانی است!
 - ۴) چه‌بسا نویسنده یا خواننده کتابی که ما او را جاهل [نادان] می‌شماریم!
- بررسی سایر گزینه‌ها:** ۱) این گزینه کاملاً درست است، زیرا می‌توانیم معنای آن لغت را با توجه به مفهوم جمله پیدا کنیم. ۲) بله دو مورد ذکر شده از مصادیق نادانی است. ۳) بله ممکن است شخصی نویسنده یا کتابخوان باشد، ولی در بسیاری از امور دیگر در زندگی نادان باشد و کارهای نامناسب انجام دهد.

خطاهای سایر گزینه‌ها: ۱) یقال (معادل «گفته می‌شود» است نه «حکایت می‌شود») - سبح (معادل ماضی ساده است، در حالی که «شنا می‌کرد» معادل ماضی استمراری است!) - قد سبح (معادل ماضی نقلی است، در حالی که «شنا می‌کرد» معادل ماضی استمراری است!) - يتظاھر (مضارع است، در حالی که «تظاهر نمود» ماضی است!) - یقال (مانند ۱) - قد يسبح (معادل «گاهی شنا می‌کند» است نه «شنا می‌کرد») - يتظاھر (مانند ۳)

۸۹- گزینه ۲

استراتژی سؤالات مفهوم: سؤالات مفهوم می‌تواند تکی یا چهارموردی باشد که در آن آیه قرآن یا عبارتی عربی می‌دهند و گزینه یا گزینه‌هایی برای آن مطرح می‌شود که می‌تواند عبارت عربی، ضرب‌المثل فارسی یا عربی و یا بیت فارسی باشد. در این سؤالات باید بررسی کنید که آیا مفهوم عبارت صورت سؤال با گزینه یا گزینه‌های مطرح‌شده برای آن هماهنگ است یا خیر. حواستان باشد که سؤال خطا (غیرمناسب) یا درست در مفهوم را پرسیده است. مفهوم عبارت «صبر در کارها به منزله سر برای بدن است!» این است که صبر کردن از موضوعات مهم و اساسی در کارهای انسان است، همان‌طور که سر از بدن جدا شود، بدن می‌میرد. صبر هم از کارها جدا شود، کارها نابود می‌شوند. همه گزینه‌ها از صبر کردن و مزایای آن صحبت می‌کنند، ولی بیت مطرح‌شده در ۲) می‌گوید همه چیز صبر است. مهم‌ترین بخش و هسته تسبیحات، صبر کردن است و این بیت نزدیک‌ترین مفهوم به عبارت مطرح‌شده را دارد. ترجمه ۳) و ۴) من فهمیدم در روزگاران تجربه‌ای است، صبر نتیجه پسندیده‌ای دارد! کم‌اند کسانی که در موضوعی که آن را می‌خواهند، می‌کوشند و همنشین صبر می‌شوند، مگر این که پیروزی را به دست آورند.

۹۰- گزینه ۴

استراتژی سؤالات درک مطلب: مبحث درک مطلب را بهتر است برای پایان آزمون و پس از حل کردن سایر سؤالات بگذارید که وقت خود را از دست ندهید. ابتدا نگاهی گذرا به سؤالات و گزینه‌ها داشته باشید. در این صورت زمانی که متن را می‌خوانید وقتی به آن قسمت‌هایی که از آن‌جا سؤال طراحی شده می‌رسید، آن قسمت برایتان آشناست و ذهنتان به آن قسمت بیشتر متمرکز شده و باعث می‌شود آن قسمت را دقیق‌تر بخوانید و در یافتن پاسخ سؤالات خیلی به شما کمک می‌کند. سپس متن را سریع بخوانید. اگر در خوانش متن کلمه‌ای برایتان ناشناخت، سعی کنید آن کلمه را ریشه‌یابی کنید یا با توجه به جمله‌ای که آن کلمه در آن به کار رفته و محتوای آن به معنای آن کلمه برسید. در خواندن متن حواستان به قیده‌ها به طور مثال «همه، برخی، هیچ، بیشتر، گاهی، همیشه ...» باشد. هم‌چنین اگر برای یک موضوع عوامل مختلفی به کار رفته، حواستان به ترتیب آن عوامل، مهم‌ترین یا کم‌اهمیت‌ترین آن عوامل باشد. برای بررسی و رد کردن یا تأیید گزینه‌ها از برداشت شخصی بپرهیزید و با توجه به محتوای متن پاسخ دهید. همیشه سعی کنید گزینه‌ای را انتخاب کنید که کامل‌ترین پاسخ را دارد.

إِنَّ الْبَعْضَ يَتَصَوَّرُ أَنَّ الْعَصْرَ الْجَاهِلِيَّ بَدَّلَ عَلَى عَصْرِ لَا يَعْرِفُ النَّاسَ فِيهِ الْقِرَاءَةَ وَالْكِتَابَةَ وَ لَمْ تَكُنْ لَهُمْ حَضْرَةٌ وَ لَا تَقَافَةٌ تُدَكِّرُ! برخی تصور می‌کنند که دوران جاهلیت به دوره‌ای دلالت دارد که مردم در آن خواندن و نوشتن نمی‌دانند و تمدن و فرهنگی قابل ذکر نداشتند! فذلک یَعْدُ الْجَاهِلُ ضِدَّ الْعَالِمِ: پس جاهل در مقابل دانا شمرده می‌شود. فبناء علی هذا إِنَّ الْعَصْرَ الْجَاهِلِيَّ يَتَمَيَّزُ بِأَنَّ النَّاسَ فِيهِ يَعِيشُونَ مَعَ الْحَيَوَانَاتِ فِي الصَّحَارِ وَالْخِيَامِ: بر این اساس دوران جاهلیت از این جهت متمایز می‌شود که مردم در آن با حیوانات در بیابان‌ها و چادرها زندگی می‌کنند. لَكِنَّا نَرَى أَنَّ هَذِهِ الْمَفْرَدَةَ إِضَافَةٌ إِلَى آئِهَا تَقَابُلُ الْعِلْمِ، قَدْ جَاءَتْ فِي الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ لِتُشِيرَ إِلَى مَعْنَى إِضَافِيٍّ آخَرَ؛ ولی می‌بینیم که این واژه علاوه بر تقابل با علم، در قرآن کریم آمده است تا به معنای اضافی دیگری هم اشاره کند! إِلَيْكَ بَعْضُ الْآيَاتِ: به برخی آیات توجه کن. ﴿ خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ ﴾: گذشت پیشه کن، و به [کار] پسندیده فرمان ده و از نادانان روی برگردان، ﴿ اتَّخَذْنَا هُزُؤًا قَالِ أَعُودُ بَالِهٌ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴾: ما را به تمسخر گرفته‌ای؟ گفت: پناه می‌برم به خدا که از نادانان باشم. مضمون الآيتين و ارتباط المفردات فيهما يُثَبِّتَانِ أَنَّ الْجَهْلَ مَعْنَى خُرُوجِ الْإِنْسَانِ عَنِ حَالَةِ الْاِعْتِدَالِ وَ غَلْبَانِ الْأَحَاسِيسِ وَ غِيبَةِ الْعَقْلِ: مضمون دو آیه و ارتباط واژگان در آن‌ها ثابت می‌کند که جهل به معنای خروج انسان از حالت اعتدال، جوشش احساسات و فقدان عقل است. أَنْظِرُوا إِلَى الشَّاعِرِ الْجَاهِلِيِّ كَيْفَ يَسْتَعْمِلُ هَذِهِ الْمَادَّةَ وَ هُوَ يَقْصِدُ الْخُرُوجَ وَ الطَّغْيَانَ وَ الْقِيَامَ بِأَعْمَالٍ خَارِجَةٍ عَنِ الصَّوَابِ الْعَقْلِيَّةِ: به شاعر جاهلی نگاه کنید که چگونه از این ریشه استفاده می‌کند در حالی که قصد خروج و خودسری و انجام کارهای خارج از ضوابط عقلی را دارد. «أَلَا يَجْهَلُنَّ أَحَدٌ عَلَيْنَا/ فَجْهَلُ فَوْقَ جَهْلِ الْجَاهِلِينَ»: هان کسی نباید با ما خشونت بورزد/ زیرا ما بالاتر از همه خشن‌ها، [با] او خشونت می‌ورزیم.

۹۳- گزینه ۲

استراتژی سوالات تحلیل صرفی: در تست‌های تحلیل صرفی چهارکلمه‌ای چون نمی‌توانیم بین گزینه‌ها تناقض پیدا کنیم، باید تک‌تک موارد را بررسی کنید و براساس آن چه خوانده‌اید بررسی کنید که درست است یا نادرست. اگر موردی که در تحلیل یک کلمه نوشته شده را نمی‌دانستید یا شک داشتید زیاد زمان روی آن صرف نکنید، زیرا ممکن است موارد بعدی آن نادرست باشد یا در گزینه‌های بعدی مورد نادرست داشته باشیم و جواب پیدا شود.

درس نامه فعل‌ها در عربی می‌توانند متعدی «مفعول‌پذیر» و یا لازم «مفعول‌ناپذیر» باشند. برای تشخیص لازم یا متعدی بودن فعل‌ها دو راه وجود دارد:

۱) معنی: فعل را معنی کنید. اگر در پاسخ به «چه چیزی را؟/ چه کسی را؟» معنی داشت، این فعل متعدی «مفعول‌پذیر» است و در غیر این صورت لازم «مفعول‌ناپذیر» می‌باشد: **معرف** [این فعل معنی «می‌شناسد» دارد و در پاسخ به «چه چیزی را؟/ چه کسی را؟» معنی می‌دهد؛ پس این فعل متعدی است.]

۲) **توجه به ساختار جمله:** اگر در ساختار جمله پس از فعل، مفعول آمده باشد، این فعل متعدی «مفعول‌پذیر» است و در غیر این صورت لازم «مفعول‌ناپذیر» است:

یکتب الطالب واجباته. [در این جا «الطالب» فاعل و «الواجبات» مفعول است؛ پس فعل «یکتب» متعدی است: «دانش‌آموز تکالیفش را می‌نویسد!]
فعل «يعرف» می‌شناسد» متعدی است، نه لازم.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱) القراءة: اسم - مفرد مؤنث - حروفه الأصلية «ق، ر، أ» - معرّف بال - معرب/ مفعول و منصوب لفعل «يعرف» ۳) یعدّ: فعل مضارع - للغائب - مجرد ثلاثي - حروفه الأصلية «ع، د، د» - مجهول/ فعل و نائب فاعله «الجاهل» و الجملة فعلية ۴) الاعتدال: اسم - مفرد مذکر - مصدر من مزيد ثلاثي من باب «افتعال» - حروفه الأصلية «ع، د، ل» - معرب - معرّف بال/ مضاف‌الیه و مجرور

۹۴- گزینه ۱

درس نامه اسم مبالغه بر وزن «فَعَالٌ / فَعَالَةٌ» است و در کتاب درسی شما به سه منظور یا حالت بیان شده است که عبارت‌اند از:

حالت	مثال	اسم مبالغه
زیادبودن و کثرت صفت یا انجام کاری یا اغراق و بزرگ‌نمایی صفتی یا کاری را بیان می‌کند.	صَبَّارٌ: بسیار صبور/ عَلَامٌ: بسیار دانا/ لَوَامَةٌ: بسیار سرزنش‌کننده ...	
بر شغل‌ها دلالت می‌کند.	خَبَّازٌ: نانوا/ حَدَّادٌ: آهنگر/ نَضَابٌ: نصب‌کننده ...	
بر اسم وسایل دلالت می‌کند.	فَتَّاحَةٌ: درب‌بازکن/ نَظَّارَةٌ: عینک/ جَوَّالٌ: تلفن همراه/ سَبَّارَةٌ: خودرو ...	

واضح است که «الجاهلی» اسم مبالغه نیست.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۲) مُؤَسَّسَةٌ: اسم - مفرد مؤنث - اسم مفعول من مزيد ثلاثي من باب «تفعیل» - حروفه الأصلية «أ، س، س» - معرب - نكرة/ خبر «كان» من الأفعال التاقصة و منصوب ۳) یتَمیِّزُ: فعل مضارع - للغائب «مفرد مذکر غائب» - مزيد ثلاثي من باب «تفَعَّل» - ماضیه «تَمَيَّزَ» و مصدره «تَمَيَّزَ» - حروفه الأصلية «م، ی، ز» - معلوم - لازم/ فعل و مع فاعله جملة فعلية ۴) أَعْرَضَ: فعل أمر - للمخاطب «مفرد مذکر مخاطب» - مزيد ثلاثي من باب «إفَعَال» - ماضیه «أَعْرَضَ» - مضارعه «يَعْرِضُ» - حروفه الأصلية «ع، ر، ض» - معلوم - لازم/ فعل و مع فاعله جملة فعلية

۷) **تله** در این جا در ۴) فعل «أَعْرَضَ» را داشتید. دقت کنید که وزن «أفَعَل» حالت‌های مختلفی می‌تواند داشته باشد. در این جا این حالت‌های مختلف را با هم مرور می‌کنیم:

حالت	حُرکت‌گذاری	وزن «أفَعَل»
ماضی باب «إفَعَال»	أَفَعَلَ: أَسْرَعُ - أَعْرَضَ	
مضارع متکلم وحده باب «إفَعَال»	أَفْعِلُ: أَسْرِعُ - أَعْرِضُ	
امر باب «إفَعَال»	أَفْعُلْ: أَسْرِعْ - أَعْرِضْ	
مضارع متکلم وحده ثلاثي مجرد	أَفْعَلْ: أَسْرِعْ - أَعْرِضْ	
اسم تفضیل	أَفْعَلٌ: أَسْرَعُ	

۹۵- گزینه ۳

استراتژی سوالات ضبط حرکات: در سوالات ضبط حرکات با توجه به قواعدی که خوانده‌اید و حرکات‌گذاری لغات، متن درس و تمرینات به بررسی حرکت‌گذاری کلمات موجود در گزینه‌ها می‌پردازیم و گزینه نادرست را پیدا می‌کنیم. در این سوالات به حرکات‌گذاری فعل‌های ثلاثی مزید، اسم فاعل، اسم مفعول، اسم مکان، فعل‌های معلوم و مجهول توجه بیشتری داشته باشید.

درس نامه در سوالات ضبط حرکات یکی از موارد مهم حرکت‌گذاری درست باب‌های مختلف و حالت‌های مختلف آن مانند ماضی، مضارع و امر می‌باشد که در این جا با هم مرور می‌کنیم و در تست زیر یک نمونه از حرکت‌گذاری نادرست باب‌ها را می‌بینید:

باب	ماضی	مضارع	امر	مصدر
إفَعَال	أَفَعَلَ	يُفَعِلُ	أَفْعِلْ	إفَعَال
تفعیل	فَعَّلَ	يُفَعِّلُ	فَعَّلْ	تَفَعِيل
مفاعلة	فَاعَلَ	يُفَاعِلُ	فَاعِلْ	مُفَاعَلَةٌ
تفَعَّل	تَفَعَّلَ	يَتَفَعَّلُ	تَفَعَّلْ	تَفَعُّل

باب	ماضی	مضارع	امر	مصدر
افتعال	إِفْتَعَلَ	يِفْتَعِلُ	إِفْتَعِلْ	إِفْتِعَال
انفعال	انْفَعَلَ	يَنْفَعِلُ	انْفَعِلْ	انْفِعَال
استفعال	اسْتَفَعَلَ	يَسْتَفَعِلُ	اسْتَفَعِلْ	اسْتِفِعَال
تفاعُل	تَفَاعَلَ	يَتَفَاعَلُ	تَفَاعَلْ	تَفَاعُل

حرکت‌گذاری فعل «شَارَكْتُ» نادرست است، زیرا فعل ماضی باب «مُفَاعَلَةٌ» است و حرکات‌گذاری آن به صورت «شَارَكْتُ» درست است. هم‌چنین حرکت‌گذاری «كَرِهَ» به صورت «كَرِهَ» می‌باشد و دلیلی برای گرفتن تشدید ندارد.

ترجمه گزینه‌ها: ۱) در ترازو آی اعمال [چیزی سنگین‌تر از اخلاق نیکو نیست! ۲) نیکوکار زنده می‌ماند، اگر چه به خانه‌های مردگان منتقل شود! ۳) من در همه مسابقات، جز مسابقه تنیس روی میز شرکت کردم! ۴) با گذر زمان به خاطر پایبندی‌اش به راستگویی از شر گناهانش رهایی یافت!

۹۶- گزینه ۴

درس نامه وزن «أفَعَل» حالت‌های مختلفی می‌تواند داشته باشد. برای تشخیص درست اسم تفضیل باید به این حالت‌های مختلف دقت داشته باشید:

حالت	مثال	وزن «أفَعَل»
دلالت‌کننده بر رنگ	أَخْضَرٌ: سبز/ أَرْزَقُ: آبی/ أَحْمَرٌ: قرمز/ أَصْفَرٌ: زرد/ أَسْوَدٌ: سیاه/ أَبْيَضٌ: سفید	
عیب	أَحْمَقٌ: نادان/ أَعْرَجٌ: لنگ/ أَبْکَمٌ: لال/ أَخْرَسٌ: گنگ/ أَعْمَى: کور	
أ استفهام + فعل سه حرفی	أ حسن خلقك بعد التَّجَاح؟ در این جا «أَحْسَن» اسم تفضیل نیست و در اصل ترکیب «أ + حَسَنٌ» است: «آیا اخلاقت پس از پیروزی خوب شد؟»	
اسم تفضیل	أَکْرَمُ التَّاسِ هُوَ الَّذِي مَوْدَب. با توجه به معنی: «گرامی‌ترین مردم کسی است که مؤدب است.» در این جا «أَکْرَمُ» اسم تفضیل است.	
مضارع متکلم وحده ثلاثي مجرد	«أَعْرِفْ حیواناً یُحِبُّ مُسَاعَدَةَ الإنسان» با توجه به معنای عبارت «أَعْرِفْ» فعل ثلاثي مجرد و متکلم وحده است.	
ماضی باب «إفَعَال»	أَکْرَمُ المَعْلَمِ التَّلْمِیذِ المِثَالِی. با توجه به معنی: «معلم دانش‌آموز نمونه را گرامی داشت.» در این جا «أَکْرَمُ» داریم که ماضی باب «إفَعَال» است.	
امر باب «إفَعَال»	أَکْرَمُ صاحبِ التَّعْمَةِ: أیْهَا التَّلْمِیذِ. با توجه به معنی: «ای دانش‌آموز، صاحب نعمت را گرامی بدار.» در این جا «أَکْرَمُ» داریم که امر باب «إفَعَال» است.	

مشاوره بحث قواعد عدد و معدود یکی از پرسؤال ترین موارد در کنکورهای نظام جدید بوده است. حتماً به این مطلب توجه ویژه‌ای داشته باشید.

۹۹- گزینه

درس نامه حروف مشبّهة بالفعل هر کدام معنا و کاربرد متفاوتی دارند. در این جا با هم به طور خلاصه مرور می‌کنیم:

معنا و کاربرد حروف مشبّهة بالفعل		
حرف مشبّهة بالفعل	معنی	چه کاربردی دارد؟
إِنَّ	همانا، قطعاً	بر جملهٔ پس از خود تأکید می‌کند.
أَنَّ	که	در وسط دو جمله می‌آید و آن‌ها را به هم ارتباط می‌دهد.
كَأَنَّ	گویب، مانند	برای بیان تشبیه یا حدس و گمان به کار می‌رود.
لِکَنْ	ولی	میان دو جمله به کار می‌رود و به وسیلهٔ آن توضیح بیشتری دربارهٔ جملهٔ اول می‌دهد و ابهام را از جملهٔ اول برطرف می‌کند.
لَعَلَّ	شاید	مفهوم امیدواری « رجاء » را بیان می‌کند و برای اموری به کار می‌رود که امید به وقوع آن داریم.
لِیت	ای کاش	برای آرزوهای محال « یا حسرت » به کار می‌رود.

حرف مشبّهة بالفعل «**لِکَنْ**» برای رفع ابهام از جمله قبلی به کار می‌رود: «گرچه تلاش می‌کند خودش را از ما پنهان کند، ولی نمی‌دانست که ما دم او را می‌بینیم!»

بررسی سایر گزینه‌ها: حرف مشبّهة بالفعل «**لَعَلَّ**» برای بیان امید و رجاء به کار می‌رود: «حاجیان خواستند از کوه نور بالا بروند، شاید آن‌ها غار حرا را مشاهده کنند!» حرف مشبّهة بالفعل «**لِیت**» برای بیان آرزوهای دور و محال به کار می‌رود: «ای کاش ما بتوانیم آن پدیدهٔ ناشناسی باران‌های ماهی را ببینیم!» حرف مشبّهة بالفعل «**أَنَّ**» برای ارتباط دو جمله به کار می‌رود: «پدر و مادر فرزندانشان را دوست دارند، با این که آن‌ها [فرزندان] به آن دو [پدر و مادر] کمک نمی‌کنند!»

۱۰۰- گزینه

در این عبارت حال نداریم و «**طیباً**» هم خبر «**أصبح**» است: «هرگاه خاک با آب مخلوط و [تبدیل به] گل شود، در ساختن به کار گرفته می‌شود!»

بررسی سایر گزینه‌ها: در این گزینه واو حالیه داریم، زیرا پس از آن ترکیب «مبتدا: عدوّ + خبر: تعیش» داریم: «همانا موش داخل زمین زندگی می‌کند، در حالی که دشمنش گربه بالای زمین زندگی می‌کند!» در این گزینه واو حالیه داریم، زیرا پس از آن ترکیب «مبتدا: حاجة + خبر: أكثر» داریم: «دانش‌آموز به دوستش کتاب را داد، در حالی که نیازش به آن [کتاب] بیشتر از دوستش بود!» در این گزینه واو حالیه داریم، زیرا پس از آن ترکیب «مبتدا: هو + خبر: بیتسم» داریم: «آیا تا الان آن بدبین را دیده‌ای، در حالی که می‌خندد؟!» **تله** برخی اسم‌های منصوب شباهت ظاهری با حال دارند، در حالی که حال نمی‌باشند. ما به این اسم‌ها در عربی «ضد حال» می‌گوییم و در این جا با هم به صورت خلاصه بررسی می‌کنیم:

- مفعول:** دقت کنید کلمه‌ای را که به عنوان حال می‌خواهید انتخاب کنید مفعول نباشد. اکتسبت تجارب كثيرة في حياتي. ضمير «ت» فاعل و «تجارب» مفعول و «کثیرة» صفت آن است، پس حال نمی‌باشد.
- خبر افعال ناقصه:** خبر فعل‌های ناقصه، یعنی «کان / لیس / صار / أصبح» گاهی از نظر ظاهری شبیه به حال می‌شود. حواستان باشد که خبر فعل‌های ناقصه را به اشتباه حال نگیرید. أصبحت بعد حضورک في بيتي مسروراً. «**مسروراً**» در این سؤال خبر «**أصبحت**» بوده و حال نمی‌باشد.
- مفعول مطلق:** دقت کنید که مفعول مطلق را با حال اشتباه نگیرید و برای تشخیص این دو از هم، در نظر داشته باشید که حال اسمی است که حالت فرد یا افرادی را بیان می‌کند و در جواب «چگونه / چه طور؟» می‌آید، ولی مفعول مطلق مصدر منصوب فعل جمله و هم‌جنس و هم‌ریشهٔ آن است که حالت فعل جمله را بیان می‌کند یا آن را مورد تأکید قرار می‌دهد. أحسنت إلی والدی المجتهدین متواضعاً. [در این مثال «**متواضعاً**» حال است، زیرا اسم فاعل است و حالت فرد انجام‌دهندهٔ آن را بیان می‌کند: «به والدین تلاشگرم با فروتنی نیکی کردم.»] انعقد مجلس آخر لتکریم المجتهدات انعقاداً. [در این جا چون «**انعقاداً**» مصدر «**انعقد**» است، پس مفعول مطلق می‌باشد.]

«**أمر**» در این جا اسم تفضیل نیست، بلکه در واقع «**أمرز**» می‌باشد که مضارع متکلم وحده ثلاثی مجزء است: «از بازار شلوغ می‌گذرم، در حالی که مردم کالاها را می‌فروشنند و می‌خرند.» **بررسی سایر گزینه‌ها:** «**أعز**» در واقع «**أعزز**» است و اسم تفضیل می‌باشد: «ارجمندترین جوانان همان کسی است که نقشش را در جامعه به خوبی انجام می‌دهد!» «**أحق**» در واقع «**أحقیق**» است و اسم تفضیل می‌باشد: «سزاوارترین سخن، سخنی است که گوینده‌اش آن را در وقتش می‌گوید، هیچ کمبود و زیادی در آن نیست!» «**أحرز**» در واقع «**أحرز**» است و اسم تفضیل می‌باشد: «گرم‌ترین روزهای سال مردم را برای رفتن به باغ‌ها، از خانه‌هایشان خارج می‌کند!»

۹۷- گزینه

شفاف‌سازی سؤال فعلی را خواسته که ممکن است وقوعش در دو زمان باشد یا بتوان آن را به دو صورت ترجمه کرد.

فعل شرط اگر ماضی باشد، می‌تواند به دو صورت ماضی ساده و مضارع التزامی ترجمه شود و هم‌چنین جواب شرط نیز اگر ماضی باشد، می‌تواند به دو صورت ماضی ساده و مضارع اخباری ترجمه شود.

در این گزینه فعل شرط «**تَحَرَّجَ**» ماضی است و در نتیجه می‌تواند به دو صورت ماضی ساده و مضارع التزامی ترجمه شود و هم‌چنین جواب شرط «**خَسِرَ**» نیز ماضی است و می‌تواند به دو صورت ماضی ساده و مضارع اخباری ترجمه شود:

تَحَرَّجَ: فارغ‌التحصیل شد (ماضی ساده) / فارغ‌التحصیل شود (مضارع التزامی)
خَسِرَ: زیان دید (ماضی ساده) / زیان می‌بیند (مضارع اخباری)

بررسی سایر گزینه‌ها: در این جا «من» استفهام داریم و اصلاً شرطی در کار نیست: «چه کسی تو را به رفع عیب‌هایت غیر از دوست راستگوییت واقعاً یاری می‌کند!» در این جا «من» شرط داریم، ولی چون فعل شرط «**یسبح**» و جواب شرط «**یغرق**» هر دو مضارع هستند، فقط می‌تواند به ترتیب به صورت مضارع التزامی و مضارع اخباری ترجمه شوند: «هر کس در دریا شنا کند و شنا را خوب یاد نگرفته باشد، غرق می‌شود!» در این گزینه هم «من» استفهام داریم و اصلاً شرطی در کار نیست: «چه کسی در زندگی‌اش خودکامه است، جز آن که حقی برای غیر خودش نمی‌بیند!»

مشاوره صورت این سؤال جدید بود. در این گونه موارد سؤال را خوب بخوانید و با توجه به گزینه‌ها تلاش کنید خواستهٔ سؤال را بفهمید. در این سؤال با توجه به این که در ابتدای چهار گزینه «من» داشتید، می‌توانید بفهمید که به بحث شرط ارتباط دارد. تنها موردی که در کتاب شما فعل می‌تواند به دو صورت ترجمه شود، حالتی است که فعل شرط یا جواب شرط ماضی باشد که می‌توانیم آن را به دو صورت ترجمه کنیم و سپس پاسخ درست تست را بیابید.

۹۸- گزینه

درس نامه به بهانهٔ حل این تست قواعد به کار رفتن اعداد در جمله را با هم مرور می‌کنیم: اعداد ۱ و ۲: اعداد یک و دو همواره **پس از** معدود می‌آیند و باید با معدود خود به لحاظ جنس و تعداد یکی باشند.

اعداد ۳ - ۱۰: عددهای سه تا ده همواره **قبل از** معدود می‌آیند و معدود آن‌ها «**جمع**» و «**مجرور**» است.

اعداد ۱۱ - ۱۹: عددهای یازده تا نوزده همواره **قبل از** معدود می‌آیند و معدود پس از آن‌ها **منصوب** می‌آید.

اعداد معطوف: اعداد معطوف قبل از معدود به کار می‌روند و در اعداد معطوف ابتدا یکان و سپس دهگان را می‌آوریم.

[به خاطر دارید که اعداد معطوف به اعداد بالاتر از نوزده به‌جز اعداد عقود گفته می‌شود و در این اعداد یک «و» بین یکان و دهگان می‌آید، مثل «اربعه و ثلاثون»].

عدد «**اربعه عشر**» چهارده» کاملاً درست به کار رفته و معدود آن «**بداً**» مفرد و منصوب آمده است و هم‌چنین «**التاسعة**» نیز درست می‌باشد، زیرا برای بیان ساعت از اعداد ترتیبی استفاده می‌کنیم.

بررسی سایر گزینه‌ها: «**الاثین**» نقش صفت را دارد و اعراب صفت تابع موصوف است و چون «**ولدان**» مرفوع است، صفت آن نیز باید به شکل مرفوع «**الاثان**» به کار رود. دقت کنید که «**ولدای**» در اصل «**ولدان + ی**» بوده است. در اعداد معطوف اول یکان و سپس دهگان می‌آید. «**خمس و ثمانون**». ضمناً چون عدد ما نقش مفعول را دارد، باید به شکل منصوب به کار رود: «**خمساً و ثمانین**». معدود اعداد سه تا ده به صورت جمع می‌آید: «**ثلاث مَرَات**»

۴ صفت: دقت کنید که صفت مفرد را با حال اشتباه نگیرید. توجه داشته باشید که موصوف و صفت از نظر معرفه و نکره بودن کاملاً به هم شبیه هستند؛ یعنی یا هر دو معرفه‌اند یا هر دو نکره ولی در حال و صاحب حال این‌گونه نیست، چراکه حال همواره نکره و صاحب حال همواره معرفه است.

رای علیّ فی الشّارع ولدأ مسروراً. (چون هر دو اسم «ولداً» و «مسروراً» نکره هستند، پس موصوف و صفت داریم.)

رای علیّ فی الشّارع الولد مسروراً. (چون «الولد» معرفه و «مسروراً» نکره است، می‌فهمیم که «مسروراً» حال است.)

تاریخ

۱۰۱- گزینه‌ها

تاریخچه گاه‌شماری در ایران:

گاه‌شماری خورشیدی - قمری بابلی رواج داشته است، اما ماه‌ها براساس فرهنگ و آیین ایرانی نام‌گذاری شده بودند.	هخامنشیان
گاه‌شماری‌های بابلی، سلوکی و اوستایی متداول بود.	اشکانیان
گاه‌شماری اوستایی، که گاه‌شماری دینی زرتشتیان (زردشتیان) محسوب می‌شد، رایج شد که در آن، ماه‌ها و روزهای هر ماه با اسامی ایزدان و فرشتگان نام‌گذاری شده بود.	ساسانیان
گاه‌شماری هجری قمری رایج شد، اما در کنار آن، گاه‌شماری‌های دیگری مانند یزدگردی، جلالی، دوازده‌حیوانی و هجری خورشیدی نیز رواج یافت.	دوره اسلامی
گاه‌شماری هجری خورشیدی (تنظیم‌شده براساس گاه‌شماری جلالی) استفاده می‌شود.	دوره معاصر

در دوره اشکانیان، گاه‌شماری‌های بابلی، سلوکی و اوستایی متداول بود.

در گاه‌شماری اوستایی، سال به ۱۲ ماه خورشیدی ۳۰ روزه تقسیم می‌شد. سپس، پنج روز اضافی را به نام «اندرگاه» (پنج‌به) به آخر ماه دوازدهم می‌افزودند.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۲ و ۳ پس از سقوط هخامنشیان و در دوره اشکانیان نیز هم‌چنان استفاده از گاه‌شماری قمری - خورشیدی بابلی متداول بود. ۴ گاه‌شماری هجری خورشیدی که از سال ۱۳۰۴ در ایران رسمیت یافت، براساس گاه‌شماری جلالی تنظیم شده است.

مشاوره گاه‌شماری یکی از مباحث مهم درس تاریخ که کنکور ۱۴۰۰ (داخل کشور) هم با سؤالی از این مبحث آغاز شده؛ پس دقیق بخونش.

۱۰۲- گزینه ۳

شفاف‌سازی منظور از منابع دست اول غیرمکتوب، هر اثر باستانی از قبیل ظرف، ابزار، سکه، بنای تاریخی و مانند اون‌هاست.

درس‌نامه منابع تحقیق تاریخ به دو دسته زیر تقسیم می‌شوند:

تمامی آثار مادی و دست‌ساخته‌هایی از قبیل ابزار، ظروف، اشیا، سکه‌ها و بقایای بناهای مختلف مانند کاخ‌ها، آتشکده‌ها، پل‌ها، آب‌بندها و کاروانسراها که از مردمان باستان بر جای مانده است.	غیر نوشتاری (غیر مکتوب)	منابع دست اول
تمامی نوشته‌هایی که درباره رویدادهای تاریخی در عهد باستان نگارش یافته‌اند و یا این‌که می‌توان از آن‌ها اطلاعات و شواهد تاریخی به دست آورد؛ مانند سنگ‌نوشته‌ها، گل‌نوشته‌ها (الواح گلی)، سالنامه‌ها و کتاب‌های تاریخی، ادبی، دینی و جغرافیایی.	نوشتاری (مکتوب)	
انواع مختلفی از کتاب‌ها، مقاله‌ها، پایان‌نامه‌های تحصیلی و طرح‌های پژوهشی که در دوپست سال اخیر، توسط مورخان، باستان‌شناسان و زبان‌شناسان ایرانی و غیرایرانی نوشته شده است.	منابع دست دوم	

در این سؤال، ما با سطر نخست از جدول بالا (منابع دست اول غیرمکتوب) سروکار داریم.

وجود برخی «اشیا»ی متعلق به مراکز تمدنی ایران و بین‌النهرین (منابع دست اول غیرمکتوب) در کشفیات موهنجودارو و هاراپا نشان می‌دهد که این مراکز با یکدیگر دادوستد داشته‌اند. (درستی عبارت (ج))

«نقوش و پیکره‌ها»ی برجای‌مانده از دوره ایلامی (منابع دست اول غیرمکتوب) نشان می‌دهد که زنان در امور اجتماعی و اقتصادی و مراسم رسمی سیاسی و دینی حضور چشمگیری داشته‌اند. (درستی عبارت (د))

بررسی عبارت‌های نادرست:

عبارت (الف): قدیمی‌ترین بناهای دوره هخامنشیان که آثاری از آن‌ها بر جا مانده، در پاسارگاد، نخستین پایتخت هخامنشی برپا شدند. این مجموعه شامل کاخ شاهی و آرامگاه کورش هخامنشی بود. به نوشته مورخان یونانی (منابع مکتوب)، این ساختمان‌ها در میان باغ بسیار زیبایی قرار داشته‌اند.

عبارت (ب): لوح‌های گلی کشف‌شده (منابع مکتوب) از تخت جمشید بیانگر آن است که در زمان هخامنشیان، زن و مرد در کنار هم و با حقوقی برابر کار می‌کردند. تعدادی از کارکنان کارگاه‌های شاهی را زنان تشکیل می‌دادند و حتی مدیریت برخی از این کارگاه‌ها را بر عهده داشته‌اند و مردان، زیر دست آنان کار می‌کردند.

مشاوره از این سبک سؤال، برای اولین بار در کنکور ۱۴۰۲ (نوبت دوم) رونمایی شد و ممکنه در کنکورهای بعدی هم تکرار بشه. پس حالا که با توجه به جدول بخش درس‌نامه، با منابع مکتوب و غیرمکتوب تحقیق در تاریخ به خوبی آشنا شدی، برو کتاب تاریخ دهم رو به ورق بزن و بین نمونه‌های دیگه استناد به این منابع مکتوب و غیرمکتوب رو کجاها می‌تونی پیدا کنی؟ چندتاش رو من بهت می‌گم: کاربرد گاه‌شماری خورشیدی - قمری بابلی در قلمرو هخامنشیان به استناد الواح گلی (منابع مکتوب)؛ شرح جنگ‌های شاپور یکم ساسانی با روم به استناد سنگ‌نوشته کعبه زرتشت در نقش رستم (منابع مکتوب)؛ دادوستد بازرگانان ساسانی با نواحی دور و نزدیک به استناد سکه‌های کشف‌شده در سرزمین‌های همجوار (منابع غیرمکتوب) و ...

تله اگه منظور سؤال رو درست متوجه نشی، یعنی نفهمی که توی گزینه‌ها باید دنبال مواردی باشی که با استفاده از اشیا یا بناهای تاریخی (نه سنگ‌نوشته‌ها، الواح گلی یا نوشته‌های مورخان) اثبات شدن، همه گزینه‌های نادرست این سؤال می‌تونن تو رو به دام بندازن.

۱۰۳- گزینه ۲

ترتیب درست وقایع مندرج در عبارت‌های سؤال، به شرح زیر است:

عبارت (د): در حدود ۲۰۰۰ ق.م. طایفه‌های بیابانگردی از دشت‌های اروپای شرقی به شبه‌جزیره یونان آمدند. (عصر میسنی)

عبارت (ج): در حدود ۱۵۰۰ ق.م. که تمدن سند رو به انحطاط نهاده بود، دسته‌هایی از اقوام آریایی از سمت شمال غرب وارد هند شدند. آریاییان که مردمانی جنگجو و دارای اسب و ارابه بودند، به تدریج بر بخش‌های شمال هند مسلط شدند و قدرت و نفوذ خود را تا نواحی مرکزی آن کشور گسترش دادند.

عبارت (ب): در همان دورانی که دولت - شهرهای یونانی سرگرم رقابت و جنگ بودند (یعنی سال‌های ۴۳۱ تا ۴۰۴ ق.م.)، قدرت جدیدی در مرزهای شمالی یونان یعنی مقدونیه در حال ظهور بود. فیلیپ دوم، شاه مقدونیه، با تشکیل ارتشی نیرومند از طوایف جنگجوی مقدونی، دولت - شهرهای خسته و متفرق یونان را مطیع خود کرد و بر این کشور مسلط شد. فیلیپ قصد داشت به ایران نیز حمله کند، اما پیش از آن‌که اقدامی انجام دهد، به قتل رسید.

عبارت (الف): با انتشار خبر مرگ اسکندر مقدونی (پسر و جانشین فیلیپ مقدونی)، یکی از فرماندهان هندی به نام چندراگوپتا بر ضد یونانیان سر به شورش برداشت. او با به اطاعت درآوردن شماری از حاکمان محلی شمال هند، سلسله «موریا» را بنیان گذاشت.

بنابراین، به ترتیب، (د)، (ج)، (ب) و (الف) به وقوع پیوسته است.

تله قسمت اول ۱ هم کاملاً درسته؛ پس اگه تاریخ دقیق ورود آریایی‌ها به هند و ورود بیابانگردان اروپای شرقی به یونان رو ندونی، گرفتارت می‌کنه.

مشاوره توی این جور سؤالات، همیشه سعی کن تا می‌تونی رد گزینه کنی و گزینه‌های کم‌تری رو برای بررسی و فکرکردن دقیق نگه داری؛ مثلاً اگه به این نکته توجه کنی که سلسله‌های پادشاهی هند، مثل موریا، بعد از حمله اسکندر (پسر فیلیپ مقدونی) به سرزمین هند تشکیل شدن، به راحتی می‌تونی گزینه‌های ۳ و ۴ رو همون اول بسم الله کنار بذاری.

۱۰۴ - گزینه ۴ **بررسی سایر عبارتهای:** عبارت (الف): مربوط به دوره «غزنویان» است که پیش از سلجوقیان حکومت را در دست داشتند.

عبارت (ج): شروع جنگ‌های صلیبی بعد از خلافت مستنصر بوده است.

۱۰۵ - گزینه ۱ **تله** با توجه به این که حکومت فاطمیان توسط صلاح‌الدین ایوبی (یکی از فرماندهان جنگ‌های صلیبی) منقرض شده، ممکنه فکر کنی عبارت (ج) هم درسته و توی دام **۳** بیفتی؛ اما خب ضعف و انقراض فاطمیان مربوط به دوره بعد از مستنصره.

مشاوره در سؤال‌های غیرمستقیم، مثل این سؤال، اول باید صورت سؤال رو برای خودت روشن و معلوم کنی و بعد بری دنبال پیدا کردن جواب؛ مثلاً توی این سؤال، اول باید تشخیص بدی، دوره حکومت مستنصر (خلیفه فاطمی) در مصر، هم‌زمان با دوره حکومت سلجوقیان در ایران بوده و بعد بری سراغ تشخیص این که کدام عبارت‌ها به دوره سلجوقی مربوط می‌شه.

۱۰۸ - گزینه ۱

خواجه نظام‌الملک در تلاش بود که با تقویت حکومت مرکزی از طریق تقویت و توسعه نظام اداری؛ مد نظر خود که مبتنی بر میراث اداری کهن ایرانی بود، ضمن ایجاد ثبات و استمرار، با نیروی سرکش امیران و نظامیان سلجوقی که به سنت‌های قبیله‌ای خود هم‌چنان وفادار بودند، مقابله کند. بنابراین، شیوه خواجه نظام‌الملک برای تقویت حکومت مرکزی، مبتنی بر روش‌های «اداری» بود.

شاه‌عباس، به منظور تقویت قدرت سیاسی و «نظامی» دولت مرکزی و کاهش توان سیاسی و نظامی امیران و ایلات قزلباش، سپاهی دائمی و حرفه‌ای ایجاد کرد که کاملاً مطیع و وفادار به شخص او بود. شاه‌عباس برای پرداخت حقوق و تأمین تدارکات و تجهیزات این سپاه جدید، زمین‌های فراوانی را به املاک خاصه پادشاهی تبدیل کرد.

تله ممکنه **۴** هم به نظرت درست اومده باشه؛ چون یادت میاد که به جایی توی کتاب درسی، اسم خواجه نظام‌الملک رو کنار روش زمینداری اقطاع دیدی! اما باید حواست باشه که روش اقطاع رو خواجه نظام‌الملک ابداع نکرد، بلکه در زمان آل بویه هم از این روش استفاده می‌شده و خواجه نظام‌الملک فقط اون رو گسترش داد.

مشاوره در کنکور سال‌های اخیر، سهم سؤالات مفهومی و ترکیبی زیاد شده؛ بنابراین، باید سعی کنی به جای طوطی‌وار حفظ کردن مطالب درس تاریخ، کلیدواژه‌ها (مثل اهمیت نظام اداری در عصر سلجوقی/ اهمیت سپاه و نیروی نظامی برای صفویان) رو به ذهن بسپاری و در مواقع لزوم، بتونی از این کلیدواژه‌ها برای تحلیل عبارت‌ها و گزینه‌های سؤال استفاده کنی.

۱۰۹ - گزینه ۳

در سده‌های ۱۱ و ۱۲ م. اختلاف و درگیری شدیدی میان پاپ و امپراتور آلمان (امپراتور مقدس روم) بر سر «انتصاب اسقف‌ها و اعطای حلقه و عصای اسقفی» به وجود آمد.

۱۱۰ - گزینه ۴

نادرشاه در امور اداری و اقتصادی، بیشتر از دوستان و نزدیکانش به عنوان مشاور، استفاده می‌کرد و به وزارت و دیوان‌سالاری توجهی نداشت. این بی‌توجهی به نظام اداری تا جایی بود که او شهری را به عنوان پایتخت خود انتخاب نکرد. (درستی عبارت (الف))

نادر پس از این‌که به سلطنت رسید، برای حل مشکلات سیاسی و مذهبی، به‌ویژه رفع اختلافات مذهبی با عثمانی، بسیار تلاش کرد. او گاهی با جنگ و زمانی با زبان مصالحه و مذاکره و دادن امتیاز، درصدد حل مشکل برمی‌آمد. نتیجه این اقدامات به سبب کارشکنی‌های عثمانی و گرفتاری‌های داخلی و خارجی نادر، چندان مطلوب نبود و در این دوره، عامل انسجام‌بخش مردم ایران، یعنی مذهب شیعه، تضعیف گردید. (درستی عبارت (د))

بررسی عبارت‌های نادرست: عبارت (ب): نادر، تهماسب دوم صفوی را به بهانه بی‌کفایتی از سلطنت خلع کرد؛ نه این‌که برای همیشه بقایای خاندان صفوی را حذف کند. علاوه بر آن، پس از مرگ نادر نیز افرادی با ادعای انتساب به خاندان صفوی، خواهان بازگرداندن حکومت به این خاندان بودند که دلیل دیگری است بر رد ادعای ریشه‌کن‌شدن صفویان توسط نادرشاه. عبارت (ج): نادر درصدد بود از دانش انگلیسی‌ها برای تأسیس نیروی دریایی استفاده کند؛ اما او نخستین کسی نبود که قصد داشت در ایران نیروی دریایی تأسیس کند. قرن‌ها پیش‌تر از نادر، هخامنشیان و ساسانیان نیز نیروی دریایی تأسیس کرده بودند.

۱۰۴ - گزینه ۴

زنان، بردگان و بیگانگان مقیم آتن که بیشتر جمعیت آن دولت - شهر را تشکیل می‌دادند، از حق رأی و شرکت در اداره امور سیاسی محروم بودند.

بررسی سایر گزینه‌ها: **۱** زنان رومی نسبت به زنان یونانی آزادتر بودند و حضور مؤثر و گسترده‌تری در زندگی عمومی و اجتماعی داشتند (نه برعکس). **۲** درباره موقعیت اجتماعی و حقوقی زنان در عصر «ساسانی» (نه هخامنشی)، اطلاعات بیشتری به جای مانده است. **۳** در ایران (دوره ساسانی و نه ایلامی) و مصر، حکومت و پادشاهی زنان به رسمیت شناخته شده بود. در ایران دوره ساسانی، تنی چند از زنان خاندان شاهی مانند همسر یزگرد دوم و دو دختر خسروپرویز به نام‌های پوران (پوران) و آذرمی‌دخت بر تخت سلطنت نشستند. در مصر باستان نیز، همسر فرعون می‌توانست جانشین او شود.

تله «الهی‌های مادر» در تمدن ایلام در زمره «خدایان» قرار داشتن، نه این‌که «پادشاه» باشن؛ آگه به این نکته توجه نکنی، ممکنه **۳** رو به اشتباه درست فرض کنی.

مشاوره گاهی می‌تونی از تناقضاتی که توی گزینه‌ها وجود داره، برای پیدا کردن پاسخ درست استفاده کنی؛ مثلاً نمی‌شه که هم زنان یونانی حضور زیادی در زندگی اجتماعی داشته باشن **۱** و هم مثل برده‌ها از حق رأی محروم باشن **۲**! پس، این دوتا گزینه، یا هر دوشون غلطاند یا یکی از اون‌ها پاسخ درست سؤاله و در هر حال، یکی‌شون رو می‌تونی کنار بذاری.

۱۰۵ - گزینه ۱

«تکنگاری» از دوره تیموریان به بعد مرسوم شد. در این نوع تاریخ‌نگاری، مؤلفان عموماً به اشاره فرمانروا، تاریخ زندگی او را به صورت متمرکز و ویژه، توصیف و ثبت و ضبط می‌کردند. (درستی عبارت (ب))

سرودن منظومه‌های حماسی و تاریخی که در ایران پیشینه‌ای دیرینه داشت، در دوران مغولان رواج و رونق بسیاری یافت. (درستی عبارت (ج))

بررسی عبارت‌های نادرست: عبارت (الف): کتاب تاریخ سیستان (یکی از شاخص‌ترین تاریخ‌های محلی)، از آن‌جا که درباره تاریخ سیستان از ایام قدیم تا سال ۷۲۵ ق. است، در این دوره نگارش یافته است.

عبارت (د): «علاقه‌مندی «ایلیخانان و فرمانروایان تیموری» به جاودانه‌ساختن کشورگشایی و موفقیت‌های سیاسی و نظامی خود و «خودآگاهی رجال ایرانی»، تأثیر بسزایی بر رشد و شکوفایی تاریخ‌نگاری در آن عصر نهاد.

۱۰۶ - گزینه ۴

پیامبر اکرم سه سال پس از بعثت، به فرمان خداوند دعوت خود را آشکار و عمومی کرد: «آن‌چه را دستور داری آشکار کن و از مشرکان روی بگردان» (سوره حجر، آیه ۹۴). ایشان، خویشاوندان و سپس عموم مردم را به قبول اسلام فراخواند.

بررسی سایر گزینه‌ها: **۱** رسول خدا در آغاز پیامبری خود و دوره دعوت خاص، به صورت محدود و تا حدودی پنهانی، افراد را به پرستش خدای یگانه و ایمان به روز رستاخیز دعوت می‌کرد. **۲** سران مشرک که در ابتدای دعوت اسلامی (دوره دعوت خاص و محدود)، مخالفت و دشمنی شدیدی با رسول خدا ابراز نمی‌داشتند، پس از آشکار شدن و گسترش دعوت عمومی و گرایش جوانان و مستضعفان به اسلام، درصدد برآمدند که با پیامبر و مسلمانان مقابله کنند. **۳** مشرکان قریش، ابوطالب (رئیس طایفه بنی‌هاشم) را در تنگنا قرار دادند که برادرزاده خود (حضرت محمد ﷺ) را وادار به دست‌کشیدن از عقایدش کند و یا او را به آنان بسپارد. ابوطالب نه‌تنها از حمایت پیامبر دست نکشید، بلکه طایفه بنی‌هاشم را به حمایت از آن حضرت فراخواند. **تمام طایفه بنی‌هاشم، اعم از مسلمان و غیرمسلمان**، درخواست ابوطالب را اجابت کردند (به‌جز ابولهب). بنابراین محاصره اجتماعی و اقتصادی بنی‌هاشم، شامل همه افراد این طایفه (اعم از مسلمان و غیرمسلمان) می‌شد و هدف این بود که طایفه بنی‌هاشم ناگزیر شوند پیامبر را تنها گذارند.

۱۰۷ - گزینه ۲

از اواخر دوران مستنصر، حکومت فاطمیان دچار ضعف سیاسی و بحران اقتصادی شد. حملات پیاپی «سلجوقیان» به قلمرو خلافت فاطمی و سپس شروع جنگ‌های صلیبی، وضعیت آن را بدتر کرد. بنابراین، در زمانی که مستنصر در مصر خلافت می‌کرد، در ایران نیز سلجوقیان قدرت را در دست داشتند. عبارت‌های (ب) و (د) از جمله وقایع دوره سلجوقیان است.

جغرافیا

۱۱۴ - گزینه ۱

درس نامه

انواع توده‌های هوایی به کشور وارد می‌شوند.		
تأثیرات	جهت ورود	توده هوا
رطوبت دریای مدیترانه و اقیانوس اطلس را در دوره سرما به داخل ایران منتقل می‌کند و برف و باران به همراه دارد.	شمال غرب	توده هوای مرطوب غربی (مهم‌ترین سامانه بارشی)
گاهی در دوره سرد سال رطوبت دریای سرخ را به کشور ما می‌آورد و باعث بارندگی می‌شود.	غرب	توده هوای سودانی
در تابستان هوای گرم را از عربستان به ایران وارد می‌کند و باعث افزایش شدید دما می‌شود.	جنوب غربی	توده هوای گرم و خشک
برخی سال‌ها در دوره گرم از اقیانوس هند به ایران نفوذ می‌کند و موجب باران‌های سیلابی در جنوب شرق کشور می‌شود.	جنوب شرقی	توده هوای مرطوب موسمی
در دوره سرد وارد ایران شده باعث سردی و خشکی هوا در ماه‌های سرد و موجب بارش در سواحل خزر می‌شود.	شمال شرق	توده هوای سرد و خشک سيبی

توده هوای مرطوب غربی و مرطوب موسمی، اگرچه در دوره‌های متفاوتی وارد ایران می‌شوند، اما همانند توده هوای سودانی، شرایط بارش را در بخشی از کشور فراهم می‌کنند.

بررسی سایر گزینه‌ها: هر دو در دوره سرد سال وارد می‌شوند و نه در دوره‌های متفاوت پس این گزینه رد می‌شود. توده هوای سرد و خشک سيبی باعث بارش می‌شود. توده هوای سودانی هم باعث بارش می‌شود، پس این عبارت هم نادرست است.

نکته: فقط توده هوای گرم و خشک و توده هوای مرطوب موسمی در دوره گرم سال وارد کشور می‌شوند، با این تفاوت که توده هوای گرم و خشک باعث افزایش شدید دما و توده هوای مرطوب موسمی موجب باران‌های سیلابی می‌شوند.

۱۱۵ - گزینه ۴

درس نامه

انواع منطقه‌های کوهستانی و پدیده‌های فعال آن‌ها	
منطقه کوهستانی زاگرس	<ul style="list-style-type: none"> دیارمانند با دره‌های موازی در طول صدها کیلومتر با جهت شمال غربی - جنوب شرقی از کردستان تا شمال تنگه هرمز بر اثر برخورد صفحه شبه جزیره عربستان با صفحه اوراسیا ایجاد شده‌اند.
پدیده رایج این منطقه	گنبدیهای نمکی: توده‌ای از نمک به شکل تقریباً گنبدی عامل به وجود آمدن عوامل درونی و وزن مخصوص کم‌تر نمک نسبت به رسوبات اطراف بالا می‌آید.
کوه‌های شرق و جنوب شرقی	<ul style="list-style-type: none"> در جنوب استان سیستان و بلوچستان و اطراف چاله جازموربان در کرمان، منطقه مکران واقع شده است. رشته کوه‌های بشارگرد با ارتفاع نسبتاً کم و فرسوده‌ای وجود دارد. فرسایش در این کوه‌ها، شکل‌های زیبایی با دره‌ها، چاله‌ها و گودال‌های عمیق ایجاد کرده است که به آن ناهمواری‌های مریخی یا کوه‌های مینیاتوری نیز می‌گویند.
پدیده رایج در این منطقه	معمولاً به شکل گنبدی یا مخروطی شکل و در برخی مناطق به صورت حوضچه‌هایی مملو از آب و گل مشاهده می‌شوند. به علت خروج گاز یا بخار آب از اعماق زمین بالا می‌آیند.

مشاوره: توی سوالات چندعبارتی، همیشه سعی کن از روش رد گزینه استفاده کنی تا گزینه‌ها رو محدود کنی؛ مثلاً آگه یادت بیاد که هخامنشیان و ساسانیان هم نیروی دریایی داشتن، به راحتی می‌تونی بفهمی که عبارت (ج) نمی‌تونه درست باشه و در نتیجه می‌تونی ۱ و ۲ رو کنار بذاری.

۱۱۱ - گزینه ۲

پس از این که قرارداد ۱۹۰۷ امضا شد، سفیران روس و انگلیس، رسماً دولت ایران را از آن قرارداد باخبر کردند. به محض اطلاع مردم، هیجان عمومی علیه این دولت‌ها شکل گرفت و نمایندگان مجلس، به اتفاق آراء، قرارداد را رد کردند (درستی عبارت (د)). مجلس، قبل از آن نیز دریافت وام از دولت‌های خارجی را رد، و برای حل این مشکل، به تأسیس «بانک ملی» اقدام کرده بود (درستی عبارت (ب)).

بررسی عبارت‌های نادرست: عبارت‌های (الف) و (ج) یعنی استخدام کارشناسان خارجی (سوئدی و آمریکایی) مربوط به دوره دوم مشروطه هستند.

مشاوره: درسته که در کتاب درسی به صراحت اشاره نشده که وقایع مندرج در عبارت‌های (ب) و (د) مربوط به تصمیمات اولین دوره مجلس شورای ملی؛ اما وقتی این تصمیمات قبل از به توپ بسته شدن مجلس گرفته شدن، خودت باید استنباط کنی که مربوط به دوره اول مجلس بودن. البته آگه حواس‌ت باشه که استخدام کارشناسان خارجی مربوط به دوره دوم مشروطه و بعد از خلع محمدعلی شاه از سلطنت بوده، با رد گزینه هم می‌تونی به جواب درست برسی.

۱۱۲ - گزینه ۳

شفاف‌سازی: سال‌های ۱۳۰۰ تا ۱۳۰۴ ش دوره وزارت جنگ و نخست‌وزیری رضاخان (پیش از سلطنت وی) بوده است.

سال‌های ۱۳۰۰ (بعد از کودتای سیاه) تا ۱۳۰۴ (زمان تأسیس حکومت پهلوی)، دوره وزارت جنگ و نخست‌وزیری رضاخان بوده است. در این سال‌ها، پس از سرکوبی شورش خزل و بعضی شورش‌های پراکنده، با توجه به امنیتی که رضاخان به وجود آورده بود، محبوبیت او افزایش یافت. در همین حال، در اثر تبلیغات طرفداران رضاخان، بدبینی مردم نسبت به احمدشاه و گرایش به رضاخان نیز بیشتر شد.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ احمدشاه پیش از این که رضاخان ایده جمهوری را مطرح کند، کشور را ترک کرده بود. ۲ رضاخان، پیش از سرکوب شیخ خزل به نخست‌وزیری رسیده بود. ۴ در ماده واحده‌ای که به تصویب مجلس شورای ملی رسید، خلع دائمی قاجار از سلطنت و سپردن حکومت موقت به رضاخان تصویب شد.

تله: دام این تست محسوب می‌شه، ظاهراً چون خیلی درست به نظر میاد؛ اما دوتا ایراد ظریف داره که باعث می‌شه پاسخ سؤال نباشه؛ اولاً این که مربوط به وقایع خود سال ۱۳۰۴ هست، نه تا ۱۳۰۴ و ثانیاً به موجب ماده واحده مورد نظر، قرار بود قاجار کلاً از سلطنت خلع بشه و حکومت به صورت موقت به رضاخان سپرده بشه تا بعد در موردش تصمیم‌گیری نهایی بشه، نه این که قاجار موقتاً از سلطنت کنار بره و ممکن باشه بعداً برگرده!

۱۱۳ - گزینه ۲

نکته: از نظر زمانی، دستور تشکیل شورای انقلاب از سوی امام خمینی، بین آغاز به کار شاپور بختیار به عنوان نخست‌وزیر و خروج شاه از ایران، صادر شد؛ یعنی زمانی که هنوز شاه در ایران بود.

امام خمینی در ۲۳ دی ۱۳۵۷، با ارسال پیامی، تشکیل شورای انقلاب را به اطلاع مردم رساندند. این شورا که از افراد شایسته، مسلمان، متعهد و مورد اعتماد ایشان تشکیل شده بود، وظیفه داشت زمینه انتقال قدرت را فراهم کند.

تله: درسته که مهندس بازرگان به پیشنهاد شورای انقلاب به عنوان نخست‌وزیر دولت موقت انقلابی انتخاب شد؛ اما این شورا فقط وظیفه داشت مقدمات انتقال قدرت رو فراهم کنه، نه این که دولت تشکیل بده؛ بنابراین ۱ نمی‌تونه درست باشه.

ویژگی‌های دریاها و دریاچه‌های ایران

- ◆ خلیجی هلالی‌شکل در جهت شرقی - غربی
- ◆ طول ۹۰۰ کیلومتر و عرض متوسط ۲۵۰ کیلومتر
- ◆ مهم‌ترین رودهایی که به خلیج فارس می‌ریزند:
 - کارون، کرخه، دالکی، مند
 - ◆ بزرگ‌ترین جزیره آن: قشم
 - ◆ تجارت دریایی و وجود منابع عظیم نفت و گاز
 - ◆ وجود انواع میگو و ماهی در بستر آن
 - ◆ یکی از مکان‌های ژئوپلیتیک جهان است.

دریای خزر و خلیج فارس به طور مشترک دارای موقعیت نسبی دسترسی به منابع نفت و گاز هستند و هر دو از مناطق ژئوپلیتیک جهان به شمار می‌روند.

بررسی سایر گزینه‌ها: دریای عمان ماهی خاوباری ندارد.

خلیج فارس از مراکز پرورش و صید مروارید است و دریای خزر دارای انواع ماهیان خاوباری بنابراین ترتیب نادرست ذکر شده است.

تنها خلیج فارس شرایط پرورش و صید مروارید را دارد و یکی از مهم‌ترین مکان‌های ژئوپلیتیک جهان است.

۱۱۸ - گزینه ۳

برای حل این سؤال نیاز به دانستن دو مطلب دارید:

اول: هر چه از استوا به سمت عرض‌های جغرافیایی بالاتر حرکت می‌کنیم، دمای هوا کاهش می‌یابد. اشعه خورشید در منطقه استوایی در طول سال عمود و نزدیک به عمود می‌تابد؛ به این ترتیب، نواحی استوایی منبع بزرگ ذخیره گرما و سرچشمه جریان‌های دریایی آب گرم در اقیانوس‌ها هستند.

دوم: بیابان‌ها بخش قابل توجهی از سطح زمین را فراگرفته‌اند و از نظر دما به دو گروه تقسیم می‌شوند:

۱ بیابان‌های گرم که در اطراف مدار رأس‌السرطان و رأس‌الجدی واقع شده‌اند نظیر صحرای بزرگ آفریقا، بیابان لوت، بیابان تار، دره مرگ استرالیا و نامیب که برخلاف تصور بیشترین جذب انرژی را ندارند اما گرم‌ترین نقاط جهان هستند.

۲ بیابان‌های سرد که عمدتاً در عرض جغرافیایی بالا یا در ارتفاعات واقع شده‌اند؛ نظیر گبی، تکه ماکان، ترکستان.

بیابان‌های گرم عمدتاً در نواحی مجاور مدار رأس‌السرطان و رأس‌الجدی واقع شده‌اند. برخی مردم تصور می‌کنند که گرم‌ترین نواحی جهان در مجاورت خط استوا قرار دارند، زیرا این نواحی بیشترین جذب و تابش انرژی خورشید را دریافت می‌کنند، اما در سال ۱۹۱۳ میلادی دمای ۵۶/۷ درجه سانتی‌گراد برای دره مرگ در کالیفرنیا و در سال ۱۹۹۲ دمای ۵۸ درجه سانتی‌گراد برای العزیزیه واقع در کشور لیبی در صحرای بزرگ آفریقا به عنوان گرم‌ترین نقاط جهان ثبت شده است. در سال ۲۰۰۹ ماهواره‌ها دمای ۷۰ درجه سانتی‌گراد را برای بیابان لوت در ایران به عنوان داغ‌ترین نقطه زمین ثبت کردند.

بررسی سایر گزینه‌ها: در حوالی منطقه جنب حاره‌ای، توده‌های هوا در حوالی مدار رأس‌السرطان و رأس‌الجدی منطقه پرفشار به وجود می‌آورند و نه کم‌فشار.

بیابان‌های گرم در مجاورت خط استوا، نواحی پرفشار به وجود می‌آورند.

نواحی استوایی بیشترین جذب و تابش انرژی خورشیدی را دارند و نه جنب استوایی.

در استان هرمزگان و جنوب سیستان و بلوچستان در فاصله این ناهمواری‌ها تا دریای عمان چندین گل‌فشان وجود دارد که همانند چشمه‌های گلی می‌جوشد. مرزهای سیاسی و اداری معمولاً بر مرزهای نواحی طبیعی و انسانی منطبق نیستند. مرزهای سیاسی و اداری بر مبنای انتخاب و تصمیم‌گیری انسان‌ها تعیین می‌شوند. در این مرزبندی گاهی یک ناحیه آب‌وهوایی، ناحیه زبانی و قومی و نظایر آن بین چند استان یا حتی چند کشور قرار می‌گیرد. متن صورت سؤال که «در تقسیمات کشوری ایران، محدوده طبیعی گل‌فشان‌ها به شکلی است که در قلمرو اداری دو استاندار قرار دارد» با گزینه ۴ که مرزهای سیاسی و اداری بر مبنای تصمیم‌گیری انسان‌ها تعیین می‌شوند و ممکن است یک ناحیه طبیعی در بیشتر از یک استان قرار گیرد، مطابقت دارد.

بررسی سایر گزینه‌ها: متن صورت سؤال در خصوص محدوده طبیعی یک ناحیه طبیعی مثل گل‌فشان‌ها و تقسیمات سیاسی و اداری است و این گزینه در مورد موقعیت ریاضی ناهمواری‌های مریخی، پاسخ نامناسبی است. زاویه تابش در ناهمواری‌های مریخی و گل‌فشان‌ها تفاوت چندانی ندارند و این گزینه، با متن صورت سؤال ارتباط مفهومی برقرار نمی‌کند. چون در متن صورت سؤال بیان شده، گل‌فشان‌ها در قلمرو اداری دو استان واقع شده‌اند. بنابراین قسمت دوم عبارت «با متن مطابقت بیشتری دارد».

هم می‌تواند پاسخ درستی باشد در صورتی که به جزئیات و ریزه‌کاری‌های جمله صورت سؤال، خوب دقت نکنی پس، مواظب باش در دام این ریزه‌کاری‌ها نیفتی.

۱۱۶ - گزینه ۲

درس نامه

انواع کانون‌های آبگیر

کانون‌های دائمی	کانون‌های آبگیری که بیش از ۵۰۰ میلی‌متر بارش داشته باشند و حداقل در ۸ ماه از سال، این بارش‌ها اتفاق بیفتند.
کانون‌های فصلی	کانون‌های آبگیری که در فصول سرد سال، ذخیره برف خود را تا ابتدای ماه‌های گرم سال حفظ می‌کنند، بدون توجه به میزان بارش و زمان آن از این نوع‌اند.
کانون‌های اتفاقی	در کوهستان‌های نزدیک به مناطق گرم و خشک، که گاهی بارش‌های کوتاه و اتفاقی رخ می‌دهد، نوعی کانون آبگیر موقت شکل می‌گیرد.

نکته ۱: بیشتر سیل‌ها پس از یک بارش شدید و سریع جاری می‌شوند. بارش‌هایی که شدت آن‌ها کم‌تر اما مدت آن‌ها بیشتر است، تأثیر بسیار بیشتری در ناپایداری دارند؛ زیرا بارش‌های شدید به سرعت جاری می‌شوند و کم‌تر نفوذ پیدا می‌کنند تا موجب لغزش شوند. به طور کلی کانون‌های آبگیر دائمی حداقل در ۸ ماه یا بین ۸ تا ۱۲ ماه از سال بارش دارند. (رد ۳). اگر بارش‌ها در این کانون با شدت کم‌تر و در مدت بیشتر باشد، بیشتر نفوذ پیدا می‌کنند و استعداد بیشتری در وقوع لغزش خواهند داشت. (رد ۱ و ۴).

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ و ۴ بارش‌ها در کانون اگر با شدت کم‌تر و در مدت بیشتر باشد، بیشتر نفوذ می‌کنند و استعداد بیشتری در وقوع لغزش خواهند داشت. ۳ کانون‌های آبگیر دائمی حداقل در ۸ تا ۱۲ ماه از سال بارش دارند.

۱۱۷ - گزینه ۱

درس نامه

ویژگی‌های دریاها و دریاچه‌های ایران

- ◆ پهنه آبی بزرگ در امتداد شمال به جنوب
- ◆ محصور در خشکی
- ◆ طول ۱۲۰۰ کیلومتر، عرض متوسط ۳۰۰ کیلومتر و ۲۸ متر پایین‌تر از سطح آب‌های آزاد
- ◆ طولانی‌ترین رودهایی که به این دریا می‌ریزند:
 - ولگا و اورال از شمال
 - سفیدرود و هراز از جنوب
 - آترک و گرگان از جنوب شرق
 - کورا و ارس از جنوب غرب
- ◆ دارای انواع ماهی‌های خاوباری
- ◆ دسترسی به منابع نفت و گاز
- ◆ گردشگری و صید ماهی
- ◆ تجارت دریایی

۱۱۹- گزینه ۳

درس نامه

عبارت (الف) اشکال کاوشی ← شامل دشت ریگی (رگ)، چاله‌های بادی، کلوت (یاردانگ)، گرز دیو و ستون‌های سنگی

عبارت (ب) اشکال تراکمی ← شامل تپه‌های ماسه‌ای (تلماسه)، برخان

عبارت (ج) ← کلوت (یاردانگ) و گرز دیو

عبارت (د) ← دشت ریگی (رگ)

کلوت و گرز دیو هر دو از اشکال کاوشی یعنی عبارت (الف) هستند، پس ① و ② رد می‌شوند. وجه اشتراک کلوت و گرز دیو هر دو این است که حاصل تخریب بخش نرم‌تر و باقی ماندن بخش‌های سخت و مقاوم‌تر هستند؛ یعنی عبارت (ج)، پس ④ هم رد می‌شود. شکل ③ پاسخ درستی را بیان می‌کند.

۱۲۰- گزینه ۲

درس نامه

قبل از این که تشریح عبارت‌های نادرست را بررسی کنید خوب است درباره کشور «چین» اطلاعاتی را بدانید:

- به زبان چینی - تبتی که دومین خانواده بزرگ زبانی از نظر تعداد سخنگوست صحبت می‌کنند.
- از مهم‌ترین نواحی کشت غله تجاری و مزارع وسیع گندم به شمار می‌روند.
- از تولیدکنندگان عمده برنج جهان هستند.
- در دو دهه اخیر در زمینه صنعت به رشد قابل ملاحظه‌ای دست یافته‌اند.
- جزء شرکتهای چندملیتی به شمار می‌روند.
- در نظام سرمایه‌داری نیمه‌پیرامونی هستند.
- بندر هنگ‌کنگ آن جزء نواحی سیاسی ویژه (خودمختار) محسوب می‌شوند.
- در الگوی مدیریت فضای جغرافیایی نظام سیاسی تک‌ساخت (یکپارچه) دارند.

عبارت (الف) ← ایالات متحده آمریکا دارای گسترده‌ترین و طولانی‌ترین شبکه ریلی در جهان است که ۸۰ درصد آن به حمل بار اختصاص دارد و نه چین.

عبارت (ب) ← ایالات متحده آمریکا، اتحادیه اروپا، استرالیا، زلاندنو، آرژانتین و برزیل از مهم‌ترین مراکز دامداری تجاری جهان هستند.

بنابراین مورد (الف) و (ب) با ویژگی‌های کشور چین مغایرت دارد، برخلاف (ج) و (د) که با جغرافیای این کشور مطابقت دارد.

۱۲۱- گزینه ۴

درس نامه

ناحیه سیاسی فراملی، عبارت است از چند کشور که تحت اداره یک نظام مدیریت منطقه‌ای قرار گرفته‌اند. مانند اتحادیه اروپا، این اتحادیه از ۲۷ کشور تشکیل شده است. این کشورها مستقل‌اند، اما با هم متحد هستند و پذیرفته‌اند که از نظام مدیریت مشترکی تبعیت کنند. کشورهای عضو این اتحادیه برای تحقق مدیریت مشترک، رؤسای را برای شورا و مجلس قانون‌گذاری اروپا، بانک مرکزی اروپا و نظایر آن انتخاب می‌کنند. کشورهای اتحادیه اروپا در امور سیاست خارجی، کشاورزی، تجارت و محیط زیست از اصول و شیوه‌های مشترکی پیروی می‌کنند.

متن صورت سؤال با عبارت ④ مطابقت دارد. در منطقه ژئوپلیتیک، تعدادی کشور همجوار به دلیل داشتن ارزش‌های جغرافیایی، با یکدیگر وارد تعامل، کنش و واکنش می‌شوند.

بررسی سایر گزینه‌ها: ① اتحادیه اروپا براساس نظام سیاسی فدرال اداره نمی‌شود بلکه یک نظام مدیریت منطقه‌ای دارد. ② در یک منطقه ژئوپلیتیک سه عامل جغرافیا، سیاست و قدرت بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند. ③ منطقه ژئوپلیتیکی میان کشورهای همجوار شکل می‌گیرد و لزوماً این تعامل موازنه تجاری منفی را به مثبت تبدیل نمی‌کند.

۱۲۲- گزینه ۱

درس نامه

شهر پایدار شهری است که در آن نیازهای اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی ساکنان به طور مناسب و عادلانه برطرف می‌شود؛ بدون این که منافع نسل‌های آینده به خطر بیفتد و شهر و فعالیت‌های شهری کم‌ترین تأثیر نامطلوب را بر محیط زیست دارد. در برنامه‌ریزی‌های شهری باید به سه رکن توجه کرد.

شکل صورت سؤال مغایر با سه رکن شهر پایدار تنظیم شده است و شهرها و روستاها را به دلیل مشکلات موجود در شهرها به ترتیب به مهاجر فرست و مهاجر پذیر تبدیل می‌کند، یعنی شاهد مهاجرت افراد از شهرها به روستاها خواهیم بود.

۱۲۳- گزینه ۲

درس نامه

حکومت‌ها از نظر مدیریت فضای جغرافیای کشور به سه گروه تقسیم می‌شوند. ① نظام سیاسی تک‌ساخت (یکپارچه): مانند فرانسه ② نظام سیاسی فدرال: مانند استرالیا و ایالات متحده آمریکا ③ نظام سیاسی ناحیه‌ای و ترکیبی: مانند کشورهای عراق، جمهوری آذربایجان و انگلستان

در عرصه تجارت جهانی، کشور ما گاز طبیعی را از طریق خطوط لوله به کشورهای ترکیه، عراق، آذربایجان و ارمنستان صادر می‌کند. کشور عراق از جمله کشورهای واردکننده است که دارای طولانی‌ترین مرز با ایران است و بخش اعظم این کشور به صورت یکپارچه است.

بررسی سایر گزینه‌ها: ① عراق و جمهوری آذربایجان به صورت ناحیه‌ای و ترکیبی اداره می‌شوند و نه فدرال ② جمهوری آذربایجان به صورت فدرال اداره نمی‌شود. ④ کشور بخش اعظم کشور عراق به صورت تک‌ساخت است.

۱۲۴- گزینه ۴

درس نامه

کشتی‌های کروز: کشتی‌های تفریحی و گردشگری هستند که مسافران را مدت محدودی روی آب گردش می‌دهند و دوباره به مبدأ بازمی‌گردانند. سفر با این کشتی‌ها معمولاً پرهزینه است. برخی کشتی‌های کروز مانند هتل‌های چندطبقه هستند و رستوران، سینما، استخر، زمین بازی و غیره دارند. کشتی‌های فله‌بر: از مهم‌ترین کشتی‌های باربری است. برای جابه‌جایی کالاهایی مانند نفت و گاز و مواد معدنی، مواد پتروشیمی و غلات استفاده می‌شود. کشتی‌های رو - رو: تعداد زیادی وسیله چرخ‌دار می‌توانند با بار به درون آن بروند و در مقصد خارج شوند.

کشتی‌های فله‌بر همانند کشتی‌های رو - رو و برخلاف کشتی‌های کروز از مهم‌ترین کشتی‌های غیرمسافربری و حمل کالا به شمار می‌روند.

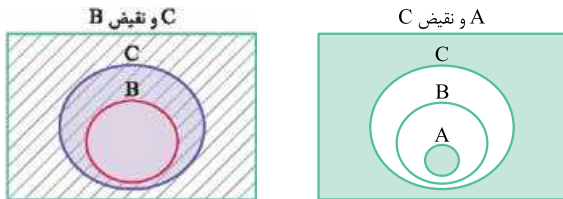
بررسی سایر گزینه‌ها: ① کشتی‌های کانتینربر از نظر اندازه استانداردهای مشخصی دارند، سرعت جابه‌جایی و تخلیه کالاها را افزایش می‌دهند. ② در حمل‌ونقل لوله‌ای، معمولاً

۱۲۸- گزینه ۱

شفاف سازی «اعم» یعنی عام‌تر. وقتی یک مفهوم مثل الف با مفهوم دیگری مثل ب رابطه عموم و خصوص مطلق دارد به طوری که همهٔ مصادیق ب را در بر گرفته است و برخی مصادیق دیگر هم دارد (الف < ب)، به الف اعم یا عام‌تر می‌گویند.

استراتژی تقریباً همیشه بهترین راه حل این گونه سؤالات استفاده از نمودارهای دایره‌ای ون است. در این نمودارها اطلاعات مسئله کامل پیاده‌سازی می‌شوند و برای نشان دادن «غیر یک مفهوم» (مثلاً غیر A) بیرون دایره هاشور زده می‌شود. نهایتاً خواسته سؤال با ملاحظهٔ نسبت‌های مفاهیم به صورت تصویری قابل تشخیص است. این روش هم مطمئن و کم‌خطا است. هم برای همهٔ اقسام این‌گونه مسائل جواب می‌دهد و هم نیاز به ایده‌های ابتکاری وقت‌گیر که ممکن است سر جلسهٔ کنکور به ذهنمان نرسد، ندارد. روش‌های دیگر مثل استفاده از الگوریتم‌های پرسش سؤال (از خودت بپرس آیا «هر الف ب است؟» و «هر ب الف است؟» اگر پاسخ چنین بود، چنان است و ...) اگر چه به نظر ساده می‌آیند ولی برای این که بدانیم چگونه باید از آن‌ها برای حل یک مسئلهٔ خاص استفاده کنیم، نیاز به ایدهٔ ابتکاری دارند و راه حل‌های ابتکاری برای شرایط جلسهٔ کنکور اصلاً مناسب نیستند چون هم استرس جلسه مانع به ذهن رسیدن راه ابتکاری است و هم وقت اندک؛ بنابراین بهترین راه حل، همین راه حل روتینی است که در ادامه توضیح داده می‌شود (توجه کنید که توضیح این راه، برای ما دشوارتر است ولی چون استفاده از آن برای شما راحت‌تر است، راه‌های دیگر را انتخاب نکردیم).

برای کشیدن نمودار ون، در مورد نقیض‌ها باید بیرون دایره را رنگی یا هاشورخورده کنیم:

با توجه به نمودارها مشخص است که A و نقیض C رابطهٔ تباین دارند و C (بنفش) و نقیض B (بخش هاشورخورده) رابطهٔ عموم و خصوص من‌وجه دارند. زیرا بیرون C فقط هاشور خورده است (یعنی مصداق اختصاصی نقیض B است) و درون B فقط رنگی (بنفش) شده است یعنی مصداق اختصاصی C است و بین B و C، هم رنگی شده و هم هاشور خورده است (یعنی مصداق مشترک است).

نکته (البته توصیه به حفظ کردن نمی‌شود. کشیدن نمودار ون بهتر است.)

وقتی دو مفهوم عام و خاص هستند، «نقیض عام» و «خاص» رابطهٔ تباین دارند و «عام» و «نقیض خاص» رابطهٔ من‌وجه دارند.

۱۲۹- گزینه ۴

با گزارش نشدن ابتلای کودکان در چندماه آغازین، حکم همیشگی دادند، بنابراین تعداد داده‌ها کافی نبوده و یکی از شرایط تعمیم قوی نقض شده است (مغالطهٔ تعمیم شتاب‌زده).

۱۳۰- گزینه ۱

درس نامه اگر برای به دست آوردن عکس مستوی، قواعد آن را به درستی رعایت نکنیم، دچار مغالطهٔ **ابهام انعکاس** شده‌ایم.

مغالطهٔ **ابهام انعکاس** معمولاً به یکی از این سه طریق رخ می‌دهد:

۱ **تغییر ندادن کمیت در عکس مستوی کردن موجب کلیه.** مثلاً:

هر سیبی میوه است (ص) ← هر میوه‌ای سیب است (ک)

۲ **عکس مستوی قائل شدن برای سالبهٔ جزئیه.** مثلاً:

بعضی انسان‌ها زن نیستند (ص) ← بعضی زن‌ها انسان نیستند (ک)

۳ **درست جابه‌جا نکردن موضوع و محمول.** مثلاً:

هر گاوی علف می‌خورد (ص) ← بعضی علف‌ها گاو می‌خورند (ک).

توضیح: در این‌جا محمول قضیهٔ اصل، بعد از استانداردسازی معلوم می‌شود. استاندارد قضیه این است: هر گاوی خورندهٔ علف است، پس «خورندهٔ علف» محمول است و باید به طور کامل با موضوع جابه‌جا شود. پس عکس مستوی می‌شود: بعضی خورندهٔ علف‌ها گاو هستند.

برای سالبهٔ جزئیه، عکس مستوی قرار داده است در حالی که عکس لازم‌الصدق ندارد، پس ابهام انعکاس است.

مابعات و گازها یعنی سیالات از طریق خطوط لوله از مکانی به مکان دیگر فرستاده می‌شود. کشتی‌های کروز، کشتی‌های تفریحی گردشگری هستند که مسافران را مدت محدودی روی آب گردش می‌دهند و دوباره به مبدأ بازمی‌گردانند (مقصد ندارد).

۱۲۵- گزینه ۳

دامنه‌هایی که شیب زیادی دارند و حجم رسوبات فرسایش‌یافته و ناپیوسته سطح آن‌ها را پوشانده است برای لغزش مستعدترند. هم‌چنین مقدار نفوذ باران در دامنه‌هایی که در مناطق مرطوب قرار دارند یا پوشیده از درختان و گیاهان متراکم‌اند (غنی) و یا درز و شکاف بسیار دارند و احتمال وقوع لغزش در آن‌ها بالاتر است؛ زیرا نفوذ آب باران نه تنها وزن دامنه را افزایش می‌دهد بلکه باعث کاهش اصطکاک بین تودهٔ لغزشی و زیربنا و در نتیجه لغزش می‌شود.

فلسفه و منطق

۱۲۶- گزینه ۲

نکته تعریف همواره یک تصور است مثل «حیوان ناطق» که تعریف انسان است. حال اگر این تعریف را در قالب یک تصدیق مثل «انسان حیوان ناطق است» به انسان نسبت دهند، باز هم تعریف ما همان «حیوان ناطق» است و بقیهٔ عبارت تصدیقی، صرفاً برای بیان این تعریف و نسبت‌دادن آن به انسان به کار گرفته شده است و جزء خود تعریف نیست.

در ۲ تعریف «استدلال»، مطرح شده است، یعنی «با تصورات معلوم مطرح‌شده، تصور ما از استدلال را معلوم کرده است». این عبارت قالب تصدیقی هم ندارد (یعنی خود عبارت یک تصدیق نیست) که برای یک تعریف که در حقیقت، تصور است، نه تنها اشکالی ندارد بلکه مطلوب‌تر هم هست.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ یک ویژگی دانش منطق است، نه تعریف آن، بنابراین تصویری از دانش منطق ارائه نمی‌دهد. ۳ یک جملهٔ انشایی (از نوع امری) است و تصور مجهولی را معلوم نمی‌کند. ۴ یک قضیهٔ شرطی مطرح شده است که برای تعریف کاربرد ندارد.

۱۲۷- گزینه ۴

شفاف سازی دلالت یک لفظ بر معنا، همان معنایی است که ذهن انسان با شنیدن یک لفظ، به آن معنا منتقل می‌شود. در این سؤال مقصود از هر سه نوع دلالت، دلالت‌های مطابقی، تضمینی و التزامی است.

دلالت «مطابقی» یعنی تمام معنای اصلی مورد نظر است. مثل «گوسفند» در «درون حیاط یک گوسفند بسته‌اند».

دلالت «تضمینی» یعنی بخشی از معنای اصلی مورد نظر است. مثل «گوسفند» در «گرگ گوسفند را خورد».

دلالت «التزامی» یعنی معنایی خارج از معنای اصلی مورد نظر است که با معنای اصلی ارتباط دارد. مثل «گوسفند» در «گوسفند نباش و الا حقت را می‌خورند».

در این گزینه دلالت‌های «التزامی»، «تضمینی» و «مطابقی» وجود دارند. زیرا:

«چهره» ← دلالت التزامی (مقصود از «چهره‌گشودن» لبخند زدن است)

«مادرت» ← دلالت مطابقی

«رویش» ← دلالت تضمینی (تمام رو را نمی‌پوسند)

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ «زدان» ← مطابقی

«پاهای خود» ← مطابقی یا تضمینی

«به پشت» ← مطابقی یا تضمینی

۲ «بچه‌آهویی» ← مطابقی

«پایش» ← تضمینی (یا اگر اصطلاح باشد، التزامی)

«سگی» ← مطابقی

۳ «سقراط» ← مطابقی

«خواب راحت» ← التزامی

«دیدگان» ← التزامی

بررسی سایر گزینه‌ها: ۲) عکس مستوی سالبه کلیه، سالبه کلیه است که متداخل آن (سالبه جزئیه) هم طبق احکام تداخل، صادق خواهد بود. ۳) عکس مستوی موجب جزئیه به صورت موجب جزئیه به دست آمده که درست است. ۴) استدلال از کلی به جزئی است که نوعی استدلال قیاسی محسوب می‌شود و عکسی رخ نداده است. به عبارت دیگر، از احکام قطعی تداخل استفاده شده است که استدلالی قیاسی محسوب می‌شود.

تله در ۲) چون عکس مستوی سالبه کلیه، سالبه کلیه است، ممکن است در این دام بیفتیم که چون عکس مستوی را سالبه جزئیه گرفته، پس دارای ایهام انعکاس است. اما این‌طور نیست؛ چون سالبه جزئیه متداخل سالبه کلیه است و در تداخل از صدق کلی، به صدق جزئی می‌رسیم و بنابراین عکس سالبه کلیه به صورت سالبه جزئیه نیز لازم‌الصدق است (یعنی عکس مستوی سالبه کلیه هم به صورت کلیه و هم به صورت جزئیه قابل قبول است، مثلاً عکس مستوی «هیچ گاوی پرند نیست» به دو صورت «هیچ پرندهای گاو نیست» و «بعضی پرندگان گاو نیستند» قابل قبول است).

۱۳۱ - گزینه ۳

درس‌نامه برای اعتبار قیاس اقترانی ۵ مورد باید بررسی شود:

- ۱ شرط اول نتیجه‌گیری از یک قیاس: تکرار حد وسط (لفظی و معنایی)
- ۲ قانون نتیجه: اولاً برای تشکیل نتیجه، حد وسط باید حذف شود و موضوع نتیجه از یک مقدمه و محمول آن از مقدمه دیگر بیاید. ثانیاً هرگاه لاقل یکی از مقدمات سالبه باشد، نتیجه هم سالبه است و برعکس (قانون کیفیت نتیجه).
- ۳ شرط اول اعتبار قیاس اقترانی: لاقل یک مقدمه باید موجب باشد.
- ۴ شرط دوم اعتبار قیاس اقترانی: حد وسط لاقل در یک مقدمه علامت مثبت داشته باشد.
- ۵ شرط سوم اعتبار قیاس اقترانی: هر کدام از موضوع یا محمول که در نتیجه علامت مثبت داشتند، در مقدمات نیز علامت مثبت داشته باشند و نه برعکس.

نکته «شرط اول» و «شرط دوم» و «شرط سوم» اعتبار، نام این شرطها هستند و باید یاد گرفته شوند، اما به این معنا نیست که دو شرط دیگر برای اعتبار لازم نیستند و نیز به این معنا نیست که باید به همین ترتیب بررسی شوند.

تیزبازی با توجه به این‌که صورت سؤال از ما درباره نتیجه مطلبی را پرسیده است، احتمالاً اول باید شرطی را از بین ۵ شرط بیان شده بررسی کنیم که درباره ارتباط نتیجه با مقدمات است، یعنی موارد دوم (قانون نتیجه) و پنجم (شرط سوم اعتبار). در این سؤال مورد دوم دو گزینه را رد خواهد کرد ولی چون مورد سوم هر سه گزینه انحرافی را رد می‌کند، نیازی به بررسی مورد دوم نیز نیست.

نکته شرط سوم اعتبار را به این شکل هم می‌توان مطرح کرد: «هر کدام از حدهای غیروسط در مقدمات، علامت منفی داشتند، در نتیجه نیز علامت منفی داشته باشند و نه برعکس». این بیان تفاوت تأثیرگذاری با بیان اصلی ندارد و فقط به جای این‌که مثبت‌های نتیجه را در مقدمات بررسی کنیم، منفی‌های مقدمات را در نتیجه بررسی می‌کنیم. فقط مراقب باشید همان‌طور که در بیان اصلی، با منفی‌های نتیجه کاری نداشتید، در این بیان هم باید با مثبت‌های مقدمات کاری نداشته باشید. فایده این بیان در جایی معلوم می‌شود که نتیجه را به ما نداده باشند و بخواهیم از روی مقدمات، نتیجه مناسب را پیدا کنیم.

ابتدا نقیض «بعضی م ج نیست» را به صورت «هر م ج است» به دست می‌آوریم سپس توجه می‌کنیم که طبق نکته بیان شده، اجزای غیر حد وسط مقدمات اگر منفی باشند، نباید در نتیجه مثبت باشند و الا شرط سوم اعتبار نقض می‌شود. در این مقدمه «ج» منفی است، پس در نتیجه نیز باید منفی باشد. تنها گزینه‌ای که «ج» در آن مثبت است، ۲) است.

۱۳۲ - گزینه ۳

مراحل تفکر فلسفی این‌گونه است:

«از دنیا رفتن یکی از اطرافیان» مصداق روبه‌روشدن با مسئله فلسفی است. سؤال «آیا مرگ، نابودی و نیستی است؟» یک سؤال فلسفی محسوب می‌شود. این‌که «انسان دارای نفس غیرمادی است» از معلومات فلسفی متناسب با سؤال است. و نهایتاً این‌که «مرگ انتقال از عالم ماده به عالمی دیگر است» یک دریافت فلسفی شمرده می‌شود.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱) اولاً «اختلاف نظر متفکران» لزوماً یک مسئله فلسفی نیست. ثانیاً نتیجه نهایی ربطی به مرحله قبل از آن ندارد و پاسخ سؤال مطرح‌شده هم نیست بلکه عبارتی مستقل از این سیر تفکر است. ۲) به جای مواجهه با مسئله با سؤال شروع شده است. ۳) غیر از نتیجه نهایی که از یک جهت جنبه فلسفی دارد، بقیه موارد مربوط به مراحل تفکر مرتبه اول است، نه تفکر فلسفی. هم‌چنین در مرحله سوم نیز سؤال طرح شده است، در حالی که طرح سؤال فقط در مرحله دوم صورت می‌گیرد.

تیزبازی ساده‌ترین مرحله‌ای که می‌توان آن را بررسی کرد، مرحله طرح سؤال (مرحله دوم) است. بر این اساس، به سادگی می‌توان ۲) و ۴) را که در مراحل غیر از مرحله دوم، سؤال مطرح کرده‌اند، رد نمود.

۱۳۳ - گزینه ۲

طبق متن کتاب درسی، هدف اصلی افلاطون از این تمثیل این است که نشان دهد که چگونه فلسفه، انسان را به سمت آزادی حقیقی هدایت می‌کند. به عبارت دیگر می‌خواهد بگوید عقل چگونه انسان را از اسارت جهل آزاد می‌کند.

بررسی سایر گزینه‌ها: این مطالب همگی در تمثیل غار مطرح شده‌اند ولی هدف اصلی نیستند.

مشاوره سبک سؤال «تشخیص هدف اصلی» در کنکور رایج شده است. برای آمادگی در مقابل این سؤالات، باید در هنگام خواندن هر بخش یا درس یا تیتراژ نظریه در کتاب درسی، از خود بپرسید که سؤال اصلی که این مطلب در پی پاسخ به آن است، چیست و پاسخ این سؤال را از متن کتاب درسی استخراج کنید. این سؤال اصلی، در حقیقت همان هدف اصلی متن را مورد پرسش قرار داده است. توجه کنید که اغلب اوقات، این سؤال و هدف اصلی از روی تیتراژ آن بخش از کتاب یا از جملات آغازین یا پایانی آن قابل فهم است.

۱۳۴ - گزینه ۱

پارمنیدس که یکی از فیلسوفان ایونی (اهل ایونیا) بود، به مفهوم «بودن» و «شدن» (وجود و حرکت) توجه دقیق کرده و تفاوت آن دو را ذکر کرده است. او می‌گفت در جهان واقع، نیستی راه ندارد و نمی‌توان گفت «نیستی، هست»، زیرا این جمله تناقض‌آمیز است، بنابراین مفهوم «هستی» و «نیستی» مورد توجه دقیق و ویژه پارمنیدس بود، اما سقراط به این دو مفهوم توجه ویژه و دقیقی نداشت و به گفته سیسرون، عمدتاً به اخلاقیات و خیر و شر می‌پرداخت و امور مرتبط با زندگی انسان را مورد مطالعه فلسفی قرار می‌داد (تأیید قسمت اول ۱ و ۲).

سوفیست‌ها مطالب جهان‌شناسان را کنار گذاشتند و معتقد بودند که جهان را نمی‌توان شناخت و آن‌چه را که ما علم و دانش می‌نامیم، تنها ساخته و پرداخته ذهن ماست و تطابق با واقعیت‌ها ندارد. آنان با کمک اقسام مغالطه‌ها و جدل و فن سخنوری به نشر اندیشه خود می‌پرداختند و بر شیوه زندگی مردم تأثیر می‌گذاشتند. در واقع، آن‌چنان که در فلسفه مشهور است، برای سوفیست‌ها انسان‌محوری مهم بود و آنان مستقل از ذهن انسان هیچ حقیقتی را نمی‌پذیرفتند. بنابراین آنان در اندیشه خود به انسان توجه کردند. البته تحت تأثیر چنین اندیشه‌هایی، اخلاق و فضیلت میان مردم کمرنگ شده بود و بسیاری از مردم به دنبال حق جلودادن باطل بودند. بنابراین مسائل مورد توجه سوفیست‌ها مستقیماً به فضیلت و ردیلت مربوط نمی‌شد بلکه نتایج درباره این موضوعات از دیدگاه سوفیست‌ها قابل استنباط بود (رد ۳). توجه کنید که بین سقراط و سوفیست‌ها در پرداختن به مسائل مربوط به انسان اشتراک وجود داشت ولی دیدگاه آنان در این زمینه کاملاً در تضاد با هم بود.

بررسی سایر گزینه‌ها: این‌که حقیقت انسان مورد توجه سقراط بوده است، در کتاب درسی مطرح نشده است. آن‌چه در کتاب آمده، امور مربوط به انسان است (اخلاقیات و معرفت و فضیلت و...). نه حقیقت انسان. ۲) از طرفی «حقیقت و خطا» مورد توجه ایونی‌ها هم بوده است و از طرفی «سیاست» هم از مسائلی است که سوفیست‌ها به نوعی به آن می‌پرداختند؛ زیرا آنان به دنبال تأثیرگذاری بر اجتماع و کسب ثروت و قدرت بودند و حتی دادگاه آن‌ها به خواست آنان سقراط را محکوم کرد.

۱۳۵ - گزینه ۳

کسی که در اصل دانستن شک می‌کند، همین دانش در ذهن او شکل گرفته است که اصل دانستن مشکوک است، پس نمی‌توان گفت هیچ دانشی در ذهن او شکل نمی‌گیرد. ضمن این که همه انسان‌ها دانش‌هایی در ذهن دارند، حتی اگر مدعی نبود آن باشند.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱) همین پی‌بردن و دانستن خطای خود، مثالی برای رسیدن به حقیقت و نشان‌دهنده توانایی شناخت است. ۲) منکر اصل «دانستن»، نمی‌تواند ادعا کند که حقیقت یا خطایی را تشخیص داده است، پس باید این امور نزد او یکسان باشد؛ هرچند که چنین چیزی مستلزم تناقض هم هست. ۳) منکر امکان انتقال شناخت، نباید سخن بگوید چون سخن گفتن به قصد انتقال شناخت انجام می‌گیرد.

۱۳۶ - گزینه ۲

استراتژی در این گونه سؤالات بهتر است ابتدا قسمت اول همه گزینه‌ها با توجه به این که باید شباهت بین این دو فیلسوف را بیان کنند، بررسی شوند، سپس قسمت دوم همه گزینه‌ها با توجه به این که باید تفاوت را مطرح کنند، مورد بررسی قرار گیرند. به این ترتیب احتمال اشتباه شدن «شباهت» و «تفاوت» کم می‌شود و تحلیل تست ساده‌تر انجام خواهد شد.

بررسی قسمت اول گزینه‌ها (شباهت):

۱) کانت معرفت را حاصل همکاری حس و عقل می‌داند، پس برخلاف دکارت قبول ندارد حواس و عقل، هر یک، یافته‌های خاص خود را دارند (رد گزینه). ۲) دکارت و کانت، هر دو از روش‌های عقلی محض، وجود نفس مجرد را اثبات کردند (تأیید گزینه). ۳) این که مفهوم علیت در قوه ادراکی انسان وجود دارد، خاص کانت است و دکارت معتقد است درک علیت به عنوان یک حقیقت خارجی، فطری و عقلی است، نه این که خود علیت، مفهومی در قوه ادراکی باشد (رد گزینه). ۴) از نظر کانت، ادراک حسی محض نداریم که مصادیق علیت از این طریق تشخیص داده شود (رد گزینه).

بررسی قسمت دوم گزینه‌ها (تفاوت):

۱) هر دو غیر تجربی می‌دانند اگرچه دکارت عقلی محض و توصیف‌کننده واقعیت خارجی می‌داند ولی کانت از مفاهیم پایه‌های ذهن و قالبی ذهنی و شکل‌دهنده به ادراکات می‌داند که لزوماً مطابق واقعیت خارجی نیست (رد گزینه). ۲) کانت وجود خدا را اثبات نکرد، بلکه ضرورت وجود خدا را ثابت کرد (تأیید گزینه). ۳) دکارت روش عقلی را به عنوان تنها یک روش شناخت پدیده‌ها قبول دارد ولی کانت معرفت را حاصل همکاری حس و عقل می‌داند (تأیید گزینه). ۴) کانت وجود خدا را اثبات نمی‌کرد بلکه ضرورت وجود او را نشان می‌داد، بنابراین ظاهراً نباید نظری درباره ادراک وجود خدا داشته باشد که نقطه تفاوت او با دکارت باشد (رد گزینه).

نکته این دیدگاه کانت که معرفت حاصل همکاری عقل و حس است، در حقیقت مربوط به شناخت امور جهان طبیعت است و شامل وجدان اخلاقی و استدلال‌های عقلی محض مبتنی بر آن نمی‌شود ولی کتاب درسی در درس ۸ به این مطلب اشاره نکرده است و معرفت را به طور کلی حاصل همکاری عقل و حس دانسته است؛ هرچند در دروس ۹ و ۱۱ پایه یازدهم و درس ۵ پایه دوازدهم به وجدان اخلاقی به عنوان منبع ادراکی مستقل از حس اشاره کرده است.

۱۳۷ - گزینه ۳

اولاً این که اخلاق برای سعادت باشد، مورد تأیید کانت نیست. ثانیاً طبیعت‌گرایان تشخیص‌های اخلاقی را قراردادی و براساس تجربه می‌دانند و اخلاق را عامل سعادت نهایی و ابدی نمی‌دانند و منحصر به امور دنیوی می‌کنند.

بررسی سایر گزینه‌ها: همگی مورد تأیید همه فیلسوفان هستند ولی از نظر طبیعت‌گرایان این امور مبنا و ملاک اخلاق هستند ولی از نظر دیگران، این امور از نتایج و پیامدها و لوازم اخلاق هستند.

۱۳۸ - گزینه ۴

شفاف‌سازی این که وجود جزء ماهیت باشد، یعنی در تعریف حقیقی هر چیزی، «موجودبودن» هم ذکر شود. مثلاً تعریف انسان می‌شود: حیوان ناطق موجود. یا تعریف مثلث می‌شود: شکل سه‌ضلعی موجود.

اگر وجود جزء ماهیت باشد، مثل بقیه اجزای ماهیات، برای آن‌ها ذاتی و ضروری خواهد بود و هرگز از آن‌ها جدا نخواهد شد. بنابراین همه ماهیات واجب‌الوجود خواهند شد.

بررسی سایر گزینه‌ها: با توجه به این که در فرض صورت سؤال، «وجود» جزء ماهیت است، نه عین آن، پس هنوز اجزای دیگر ماهیت، به عنوان عامل تفاوت بین «وجود» و «ماهیت» مورد پذیرش هستند. پس می‌توان گفت از واقعیت دو مفهوم مختلف وجود و ماهیت را می‌توان انتزاع کرد (رد ۱) و وجود و ماهیت عین هم نیستند (رد ۲) و ماهیت‌ها به جهت اجزای غیر از وجودشان، هم‌چنان با هم متفاوت‌اند (رد ۳). به عنوان مثال، در فرض صورت سؤال، می‌توان گفت ماهیت انسان و ماهیت مثلث، به ترتیب «حیوان ناطق موجود» و «شکل سه‌ضلعی موجود» هستند. در این صورت این دو مفهوم عین هم نیستند و تفاوت دارند و می‌توان آن‌ها را جدا از وجود محض، از انسان و مثلث انتزاع کرد (حیوان ناطق موجود و شکل سه‌ضلعی موجود هم با هم متفاوت‌اند و هم با «وجود»).

مشاوره این سؤال از فعالیت غیرستاره‌دار کتاب درسی طراحی شده است. این فعالیت‌ها همیشه منبع طرح سؤالات بوده‌اند، پس به طور ویژه آن‌ها را یاد بگیرید.

۱۳۹ - گزینه ۴

علت چیزی است که به چیزی دیگر وجود می‌دهد و آن چیز را به وجود می‌آورد؛ یعنی تا علت نباشد، آن چیز هم پدید نمی‌آید. معلول نیز چیزی است که وجودش را از چیزی دیگر - که همان علت است - می‌گیرد؛ یعنی در وجود خود، نیازمند به دیگری است، پس در تعریف معلول، می‌توان گفت آن چه از دیگری هستی می‌گیرد.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱) توجه کنید که در تعریف علت و معلول، نباید از خود این دو مفهوم استفاده کرد و الا دچار مغالطه تعریف دوری می‌شویم؛ زیرا علت همان است که معلول را ایجاد می‌کند و اگر در تعریف معلول گفته شود، چیزی که علت به او وجود می‌دهد، در این صورت تعریف ما از «معلول» در حقیقت به شکل «چیزی که آن چه معلول را ایجاد می‌کند، به او وجود می‌دهد» در خواهد آمد که تعریفی دوری خواهد بود. ۲) معلول اگرچه ذاتاً در حالت تساوی بین وجود و ماهیت است ولی از نظر وجود، از حالت تساوی خارج شده و واجب‌الوجود بالغیر شده است. ۳) درست است که معلول به دیگری وابستگی وجودی دارد ولی در این تعریف، قید نشده که وابستگی از نظر وجودی مورد نظر است. لذا این تعریف شامل هر نوع وابستگی می‌شود و مثلاً وابستگی دو دوست به یکدیگر را نیز شامل است، پس تعریف مانع نیست.

۱۴۰ - گزینه ۲

درس‌نامه (تحلیل مثال‌های کتاب درسی)

۱) **نظریه دموکریٹوس:** قطعاً معنای سوم اتفاق را در پی دارد. ممکن است در برخی تست‌ها، معنای دوم را هم در مورد آن بپذیرند.

۲) **نظریه زیست‌شناسان (داروین):** مانند نظریه دموکریٹوس قطعاً معنای سوم اتفاق را در پی دارد و ممکن است در برخی تست‌ها، معنای دوم را هم در مورد آن بپذیرند.

۳) **نظریه مه‌بانگ با تفسیر نادرست:** قطعاً معنای سوم اتفاق را در پی دارد. ممکن است در برخی تست‌ها، معنای اول و دوم را هم در مورد آن بپذیرند.

نکته ۱ از بین این سه مثال، تنها مثالی که ممکن است مصداق معنای اول اتفاق دانسته شود، مثال مه‌بانگ است. ۲) نظریه مه‌بانگ می‌تواند تفسیر صحیحی هم داشته باشد که منجر به پذیرش هیچ‌یک از معانی محال اتفاق (معنای اول تا سوم) نشود. این تفسیر به این نحو است که آن انفجار اولیه براساس طراحی از پیش معین خداوند صورت گرفته است و لذا تمام حوادث بعدی آن نیز براساس علیت، ضرورت، سنخیت و هدفمندی پیش‌رفته‌اند و هیچ قاعده عقلی نقض نشده است. ۳) در هر سه مثال، معنای چهارم اتفاق هم رخ می‌دهد ولی چون این معنا محال نیست، لذا فرض رخ‌دادن آن اهمیتی ندارد و ممکن است در تست‌ها مورد غفلت واقع شود.

معنای اول اتفاق	معنای دوم اتفاق	معنای سوم اتفاق	معنای چهارم اتفاق
نظریه دموکریٹوس پذیرفته نیست.	احتمالاً پذیرفته است.	قطعاً پذیرفته است.	قطعاً پذیرفته است.
نظریه داروین پذیرفته نیست.	احتمالاً پذیرفته است.	قطعاً پذیرفته است.	قطعاً پذیرفته است.
بیان نادرست از نظریه مه‌بانگ پذیرفته است.	احتمالاً پذیرفته است.	قطعاً پذیرفته است.	قطعاً پذیرفته است.

قبول غایت برای اشیا و پدیده‌های جهان وقتی امکان‌پذیر است که آن غایت، قبل از پیدایش اشیا مشخص شده باشد تا اشیا، متناسب با آن هدف و آن غایت ساخته شده و پدید آمده باشند. بنابراین هرگاه مجموعه‌ای از حوادث، طی یک فرایند به نتیجه خاصی منتهی شوند، این فرایند باید برنامه‌ریزی شود.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱) غیرمنتظره بودن و پیش‌بینی نشده بودن، به جهل ما نسبت به علل امور برمی‌گردد (معنای چهارم اتفاق)، نه به عدم قطعیت در امور جهان. ۳) اگر این تکامل تدریجی، غیراتفاقی و از پیش معین و طراحی شده از قبل باشد، با علیت سازگار است. ۴) درست است که بیان برخی دانشمندان از نظریه مه‌بانگ چنین تصویری را ایجاد می‌کند که جهان بی‌علت به وجود آمده است ولی خود نظریه مه‌بانگ با اعتقاد به علت نخستین هم سازگار است؛ زیرا می‌توان گفت علت نخستین ماده بسیار فشرده را ایجاد کرده و به گونه‌ای آن را طراحی کرده است که با یک انفجار منجر به گسترش جهان شود.

۱۴۱- گزینه ۱

اگر چنین سلسله‌ای به صورت نامتناهی به عقب برگردد، عضو ابتدایی در کار نخواهد بود که بعد از او نوبت به اعضای دیگر برسد که به وجود آیند، پس وجود هیچ معلولی ضرورت پیدا نخواهد کرد و این یعنی عدم ایجاد هر معلولی.

بررسی سایر گزینه‌ها: همگی، تمام یا بخشی از فرض صورت سؤال هستند، نه نتیجه نهایی حاصل شده از آن.

۱۴۲- گزینه ۴

همه فیلسوفان از جمله فیلسوفان تجربه‌گرا نقش عقل را در بررسی و اثبات درستی گزاره‌ها می‌پذیرند ولی تجربه‌گرایان عقل مستقل از حس را برای اثبات کافی نمی‌دانند.

بررسی سایر گزینه‌ها: همگی مورد پذیرش تجربه‌گرایان هستند؛ زیرا آنان عقل را هنگامی که با تکیه بر حس و تجربه به کار گرفته شود، معتبر می‌دانند. به عنوان نمونه عقل با تکیه بر داده‌های حسی قوانین تجربی طبیعت را می‌شناسد.

تله طراح در بیان دیدگاه تجربه‌گرایان، به نوعی سه گزینه را در تقویت مقام عقل آورده و یک گزینه را در تضعیف مقام آن. چون توقع داریم فیلسوف تجربه‌گرا کم‌تر به عقل اهمیت دهد، ممکن است در این دام بیفتیم که یکی از گزینه‌های تقویت عقل را بپذیریم و احتمال دارد اولین گزینه‌ای که رد می‌کنیم، همان گزینه تضعیف عقل باشد که اتفاقاً پاسخ صحیح سؤال است.

۱۴۳- گزینه ۳

درس نامه مراحل چهارگانه رشد عقل در انسان

این که هر مجموعه‌ای زیرمجموعه‌های خود را در بر می‌گیرد و این که دو قضیه متضاد، قابل جمع در صدق نیستند، هر دو از بدیهیات‌اند، زیرا دقیقاً بیان تعریف «زیرمجموعه» و «تضاد» هستند و حمل اجزای تعریفی بر یک موضوع بی‌نیاز به دلیل است، پس این امور در مرحله عقل بالملکه درک می‌شوند، اما دانشی که درباره نحوه حرکت حیوانات است، مبتنی بر تجربه است و طبعاً بدیهی نیست و در مرحله عقل بالفعل حاصل می‌شود (رد سایر گزینه‌ها).

مشاوره این تست، کاربردی است، یعنی از ما می‌خواهد مطلب کتاب درسی را بر مثال‌های واقعی تطبیق دهیم. به نظر می‌رسد که کاربردی کردن مطالب کتاب درسی بسیار مورد علاقه طراحان کنکور است. برای آمادگی در مقابل این قبیل سؤالات حتماً هنگام خواندن مطالب کتاب درسی خودتان برای آن‌ها چندین مثال جدید بزنید تا مطمئن شوید که می‌توانید مصادیق کاربردی آن مطالب را تشخیص دهید.

۱۴۴- گزینه ۱

فرمایش قرآن که «اوست اول و آخر و ...» از مطالب عقلی و فلسفی است. این عمل پیامبر ﷺ نشانه تکریم علم است، نه دعوت به یادگیری علم در هر جا؛ زیرا آن افراد در هر جایی به دنبال علم نبودند بلکه در بین مسلمانان مشغول مذاکره علمی بودند، اما از سوی پیامبر به اهل عبادت ترجیح داده شدند که نشانه تکریم علم است.

مشاوره باز هم سؤال از فعالیت غیرستاره‌دار کتاب درسی است. با این که فعالیت کم‌اهمیتی از نظر محتوای فلسفی است ولی مورد سؤال قرار گرفته است، پس فعالیت‌ها بسیار مهم‌اند.

۱۴۵- گزینه ۲

نکته کتاب اسفار (الحکمة المتعالیة فی الاسفار الاربعة) کاملاً فلسفی است و عرفانی محسوب نمی‌شود ولی از عرفان الهام گرفته است. مثلاً این که این کتاب در چهار قسمت تنظیم شده است، الهام گرفته از سفر چهار مرحله‌ای عارفان است. توجه کنید که ۴ سفر عارفان یک سیر عرفانی است ولی ۴ بخش اسفار یک سیر فلسفی و فکری است که ملاصدرا این بخش‌ها را با الهام از سفر عارفان تنظیم کرده است.

طبق متن کتاب درسی، مهم‌ترین و مشهورترین اثر فلسفی ملاصدرا «الحکمة المتعالیة فی الاسفار الاربعة» نام دارد و با الهام از سفر چهار مرحله‌ای عارفان در چهار بخش اصلی تألیف و تنظیم شده است، پس مناسب‌ترین دلیل برای این نام‌گذاری، این است که مباحث فلسفی این کتاب (این مباحث عرفانی نیستند) متناظر با مراحل سفر عرفانی دسته‌بندی و تدوین شده‌اند.

اقتصاد

۱۴۶- گزینه ۱

درس نامه

کل محصول فروخته شده × قیمت هر واحد از محصول = درآمد

• > هزینه - درآمد = سود

• < هزینه - درآمد = زیان

حقوق اجاره یا خریداری اجاره یا هزینه‌های هزینه خرید + یا دستمزد + ماشین آلات و سایر + خریداری = مستقیم مواد اولیه کارمندان سرمایه‌های فیزیکی محلی به عنوان یا آشکار (کارگران) مغازه

هزینه فرصت یا هزینه پنهان = هزینه‌های غیرمستقیم

هزینه‌های مستقیم - درآمد = سود حسابداری

(هزینه‌های + هزینه‌های) - درآمد = سود اقتصادی (سود ویژه یا سود واقعی) غیرمستقیم مستقیم

نکته ۱ باید توجه کنیم سود یا زیان کارگاه تولیدی در چه بازه زمانی (ماهانه یا سالیانه) از ما خواسته شده است. در این سؤال، سود سالیانه کارگاه تولیدی مد نظر است؛ بنابراین باید هم درآمد و هم تمامی هزینه‌ها به صورت سالیانه محاسبه شوند. ۲) باید توجه کنیم چه سودی از ما خواسته شده است، سود حسابداری (بدون در نظر گرفتن هزینه فرصت) یا سود واقعی (با احتساب هزینه فرصت). (سود واقعی نام‌های دیگری مانند سود اقتصادی و یا سود ویژه نیز دارد).

در این سؤال، سود واقعی مد نظر است؛ در نتیجه باید به تمامی هزینه‌ها، هزینه فرصت را نیز اضافه کنید. (دقت کنید اگر در صورت سؤال میزان هزینه فرصت گفته شده بود که به راحتی به سایر هزینه‌ها اضافه می‌کنیم. اگر میزان هزینه فرصت به صراحت گفته نشده بود، باید ببینید فرد از چه منبع درآمدی صرف نظر کرده است و میزان آن را به عنوان هزینه فرصت در نظر بگیرید.)

به بررسی هزینه‌ها می‌پردازیم:

(الف) خرید مواد اولیه به صورت ماهانه داده شده است که ما باید هزینه خرید سالیانه مواد اولیه کارگاه تولیدی را محاسبه کنیم. برای این منظور با توجه به این که هر سال برابر با ۱۲ ماه است؛ کافی است هزینه خرید مواد اولیه ماهیانه کارگاه تولیدی را در عدد ۱۲ ضرب کنیم تا هزینه خرید مواد اولیه سالیانه کارگاه تولیدی را به دست آوریم:

میلیون تومان $100 = \frac{1}{8} \times 800 =$ سرمایه فیزیکی $\frac{1}{8} \times$ = هزینه خرید مواد اولیه سالیانه کارگاه تولیدی

میلیون تومان $1200 = 100 \times 12 =$ هزینه خرید مواد اولیه سالیانه کارگاه تولیدی

(ب) این کارگاه تولیدی دارای ۱۰ نفر نیروی کار است که هر کارگر ماهانه مبلغ ۴ میلیون تومان حقوق دریافت می‌کند؛ ما باید محاسبه کنیم مجموع کارگران، سالیانه چه مبلغی تحت عنوان حقوق دریافت می‌کنند؛ بنابراین داریم:

میلیون تومان $480 = 4 \times 10 \times 12 =$ حقوق سالیانه تمامی کارگران

۱۴۸ - گزینه ۴

درسنامه دانش اقتصاد از مفهوم کامل‌تری برای تفکر درباره هزینه‌ها استفاده می‌کند که «هزینه فرصت» نام دارد.

هزینه فرصت یک انتخاب: ارزش بهترین گزینه بعدی است که فرد آن را هنگام انتخاب از دست داده است.

مثال: سینما رفتن برای یک فرد چه هزینه‌هایی دارد و هزینه فرصت سینما رفتن چیست؟ ممکن است بگویید که هزینه سینما رفتن، پولی است که برای خرید بلیت پرداخت می‌شود. قیمت بلیت سینما، تنها بخشی از هزینه‌هاست.

اگر شما برای بلیت سینما به عنوان مثال ده هزار تومان پرداخت کرده باشید، آن‌گاه ده هزار تومان برای چیزهای دیگر کم خواهید داشت.

علاوه بر پول، سینما بخشی از زمان کمیاب شما را هم گرفته است. (اگر شما به سینما نمی‌رفتید، می‌توانستید زمان و پولتان را برای چیزهای دیگری صرف کنید.)

کاری که برای سینما رفتن از آن صرف نظر کرده‌اید (در واقع بهترین گزینه از بین دیگر گزینه‌ها)، هزینه فرصت انتخاب شماست.

به عنوان مثال اگر بهترین گزینه بعدی بسکتبال بازی کردن باشد؛ بنابراین بسکتبال بازی کردن هزینه فرصت سینما رفتن است.

در صورت سؤال هزینه فرصت خواسته شده است؛ در نتیجه در بین گزینه‌ها باید دنبال موردی باشیم که بیان کند ما با اختصاص منابع به کمک‌های بلاعوض (یعنی کمکی که کمک‌کننده انتظار برگشت آن را ندارد؛ یاری‌رساندن بدون هیچ چشم‌داشتی) به فقرا از چه کاری صرف نظر می‌کنیم که تنها عبارت (۴) به این موضوع اشاره دارد. در این سؤال با اختصاص منابع به کمک‌های بلاعوض به فقرا، از اختصاص این سرمایه‌ها به فعالیت‌های مولد صرف نظر می‌کنیم.

۱۴۹ - گزینه ۱

درسنامه برای حل مسائل مالیات بر ارزش افزوده باید جدول زیر را به خاطر بسپارید.

مراحل	توضیحات
قیمت فروش با مالیات بر ارزش افزوده	نرخ مالیات بر قیمت کالا + قیمت کالا ارزش افزوده در آن مرحله در آن مرحله
مالیات بر ارزش افزوده جمع‌آوری شده توسط فروشنده	نرخ مالیات بر ارزش افزوده × قیمت کالا در آن مرحله
اعتبار مالیات بر ارزش افزوده‌هایی که در مرحله قبل پرداخت شده	برابر است با مالیات بر ارزش افزوده جمع‌آوری شده توسط فروشنده در مرحله قبل
مالیات بر ارزش افزوده خالص جمع‌آوری شده	مالیات بر ارزش افزوده - مالیات بر ارزش افزوده جمع‌آوری شده توسط فروشنده - در مرحله قبل یا نرخ مالیات بر ارزش افزوده × میزان ارزش افزوده آن مرحله
مجموع مالیات بر ارزش افزوده	مجموع مالیات بر ارزش افزوده خالص جمع‌آوری شده تمامی مراحل بر ارزش افزوده یا مالیات بر ارزش افزوده جمع‌آوری شده توسط فروشنده در مرحله آخر

اطلاعات ارائه شده در صورت سؤال را می‌توان در جدول زیر خلاصه کرد:

مراحل	توضیحات
دامدار	شیر تولیدی خود را به قیمت ۲ میلیون تومان به کارگاه تولید محصولات لبنی می‌فروشد.
کارگاه تولید محصولات لبنی	شیر را به خامه تبدیل می‌کند و آن را به قیمت ۳ میلیون تومان به شیرینی‌پزی می‌فروشد.
شیرینی‌پزی	کیک درست شده از خامه را به قیمت ۴ میلیون تومان به مغازه‌دار می‌فروشد.
مغازه‌دار	کیک را به قیمت ۵ میلیون تومان به مشتری می‌فروشد.

(ج) هزینه آب، برق، گاز و اجاره به صورت ماهانه داده شده است که ما باید هزینه آب، برق، گاز و اجاره سالیانه کارگاه تولیدی را محاسبه کنیم:

$$\text{دستمزد کارگران در سال} = \frac{25}{100} \times \text{هزینه آب، برق، گاز و اجاره ماهانه}$$

$$= \frac{25}{100} \times 480 = 120 \text{ میلیون تومان}$$

$$\text{میلیون تومان} = 120 \times 12 = 1440 \text{ هزینه آب، برق، گاز و اجاره سالانه}$$

(د) برای سرمایه‌فیزیکی، مشاهده می‌کنیم که یک مبلغ کلی ذکر شده است و اشاره‌ای به ماهیانه یا سالیانه بودن آن نشده است. در این حالت باید میزان ذکر شده را به عنوان هزینه سالیانه در نظر بگیریم و لذا محاسباتی ندارد.

(ه) عبارات بیان شده در این مورد بیانگر درآمد تولیدکننده است که در گام بعدی بررسی می‌کنیم.

(و) میزان هزینه فرصت (هزینه پنهان) به صورت ماهیانه بیان شده است و چون صورت سؤال سود واقعی را خواسته باید هزینه فرصت را نیز به عنوان یکی دیگر از هزینه‌ها محاسبه کنیم؛ در نتیجه داریم:

$$\text{میلیون تومان} = 240 = 20 \times 12 = \text{هزینه فرصت سالانه}$$

باید مجموع هزینه‌های سالیانه نگاه تولیدی را محاسبه کنیم. مجدد یادآوری می‌کنم، چون سود واقعی خواسته شده است، باید میزان هزینه فرصت را نیز به تمامی هزینه‌ها اضافه کنید.

مجموع هزینه‌های سالیانه کارگاه تولید کفش با احتساب هزینه فرصت

$$\text{میلیون تومان} = 4160 = 1200 + 480 + 1440 + 800 + 240$$

باید درآمد سالیانه کارگاه تولیدی را محاسبه کنیم:

قیمت هر جفت کفش تولیدی × کل محصول تولیدی = درآمد کارگاه تولیدی

$$= 1500 \times 600,000 = \text{درآمد ماهیانه کارگاه تولیدی}$$

$$\text{میلیون تومان} = 900 = \text{تومان} = 900,000,000$$

$$\text{میلیون تومان} = 10,800 = 900 \times 12 = \text{درآمد سالیانه کارگاه تولیدی}$$

حال می‌توانیم با کم کردن مجموع هزینه‌های سالیانه کارگاه تولیدی از درآمد، سود کارگاه تولیدی را محاسبه کنیم.

مجموع هزینه‌های تولید (هزینه‌های مستقیم و هزینه فرصت) - درآمد = سود واقعی

$$\text{تومان} = 6,640,000,000 = 6,640 = \text{میلیون تومان} = 10,800 - 4160$$

۱۴۷ - گزینه ۲

بررسی گزینه‌ها: صحیح است. قید بودجه برای این خانواده با هر ترکیبی از کالاهای

(X) و (Y) یکسان است، یعنی در هر نقطه انتخابی بر روی نمودار قید بودجه، مقدار یکسانی برای درآمد خانوار (یا همان قید بودجه) به دست می‌آید. با توجه به این که قیمت هر عدد کالای X، ۵ واحد پولی و قیمت هر عدد خدمات Y، ۱۰ واحد پولی است، خواهیم داشت:

$$\text{واحد پولی} = 40 = 30 + 10 = (1 \times 10) + (4 \times 5)$$

در نقطه «C» می‌توان ۴ عدد کالای X و ۲ عدد خدمات Y خرید:

$$\text{واحد پولی} = 40 = 20 + 20 = (2 \times 10) + (4 \times 5)$$

در نقطه «D» می‌توان ۲ عدد کالای X و ۳ عدد خدمات Y خرید:

$$\text{واحد پولی} = 40 = 10 + 30 = (3 \times 10) + (2 \times 5)$$

در نقطه «A» فرد تمامی بودجه خود را به خرید کالای X اختصاص می‌دهد و می‌تواند ۸ عدد کالای X بخرد:

$$\text{واحد پولی} = 40 = 40 + 0 = (8 \times 5) + (0 \times 10)$$

در نقطه «E» فرد تمامی بودجه خود را به خرید خدمات Y اختصاص می‌دهد و می‌تواند ۴ عدد خدمات Y بخرد:

$$\text{واحد پولی} = 40 = 0 + 40 = (4 \times 10) + (0 \times 5)$$

مشاهده می‌شود در تمامی نقاط بر روی خط بودجه، مبلغ یکسانی برای درآمد خانوار (۴۰ واحد پولی) به دست می‌آید.

نادرست است. برای به دست آوردن یک واحد Y بیشتر، باید دو واحد X از دست داد. به عنوان مثال در نقطه D، ۲ واحد کالای X و ۳ واحد خدمات Y می‌توان خریداری کرد. در نقطه C، ۴ واحد کالای X و ۲ واحد خدمات Y می‌توان خریداری کرد؛ در نتیجه برای حرکت از نقطه C به D (جهت به دست آوردن یک واحد Y بیشتر) باید از دو واحد X صرف نظر کرد.

صحیح است. برای به دست آوردن یک واحد بیشتر از هر کالا باید از مقدار بیشتری از کالاهای دیگر صرف نظر کنیم. به عنوان مثال اگر بخواهیم از نقطه «D» به نقطه «B» حرکت کنیم، باید از خرید ۲ عدد خدمات Y صرف نظر کنیم تا بتوانیم ۴ عدد کالای X بیشتر بخریم.

صحیح است. حرکت از بالا به پایین خط بودجه (A, B, C, D, E) به معنی از دست دادن کالای X است. حرکت از پایین به بالای خط بودجه (E, D, C, B, A) به معنی از دست دادن خدمات Y است.

۱۵۲ - گزینه ۱

درس نامه

مثال	اشتباهات رایج در تصمیم‌گیری (عوامل رفتارهای غیرمنطقی)
<ul style="list-style-type: none"> ترجیح‌دادن کالایی ۱۶۰ هزار تومانی که ۵۰ درصد تخفیف دارد، بر کالایی با قیمت ۸۰ هزار تومان صرفاً به خاطر تخفیف آن خرید صرفاً به دلیل حراج یا فروش ویژه 	<p>انترگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری‌ها</p>
<ul style="list-style-type: none"> خوردن کامل غذایی که سفارش داده‌اید ولی آن را دوست ندارید، صرفاً به دلیل پول پرداخت شده بابت آن غذا رفتن به کلاس بی کیفیت، صرفاً به دلیل پرداخت کامل شهریه آن 	<p>توجه به هزینه‌های هدررفته</p>
<ul style="list-style-type: none"> سراغ کارهای کم‌ارزش‌تری رفتن، به جای صبر در تحصیل، یادگیری و بهره‌مندی از منافع آتی برای تأمین هزینه‌های مصرف فعلی، زیر بار سنگین انواع بدهی‌ها رفتن 	<p>بی‌صبری زیاد</p>
<ul style="list-style-type: none"> خوش‌بینی زیاد درباره درآمد آینده و پس‌انداز کم‌تر برای نیازهای آتی سرمايه‌گذاري در زمینه‌های پرخطر، بدون آمادگی لازم 	<p>اعتماد به نفس بیش از حد یا خودرأی بودن</p>
<ul style="list-style-type: none"> چسبیدن به وضعیت فعلی و پرهیز از بررسی گزینه‌های جدید با رویکرد منطقی هزینه - فایده 	<p>چسبیدن به وضعیت فعلی</p>

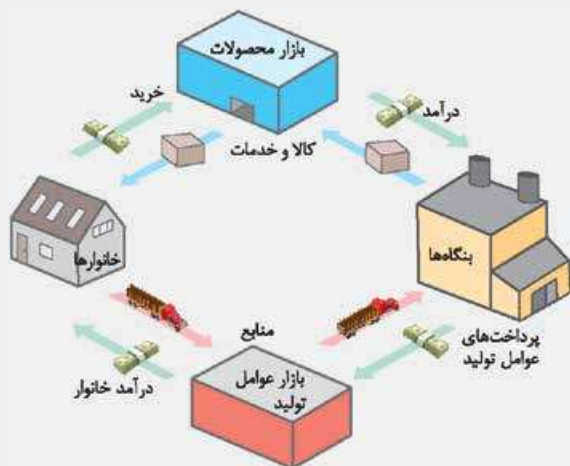
مثال	اشتباهات رایج در تصمیم‌گیری (عوامل رفتارهای غیرمنطقی)
<p>وقتی کتابی را خریدیم و آن را دوست نداریم، اما به خاطر پولی که داده‌ایم تا آخرش می‌خوانیم.</p>	<p>توجه به هزینه‌های هدررفته</p>
<p>شخصی برای تکمیل نورپردازی باغچه منزل خود، زیر بار سنگین پرداخت اقساط آن می‌رود.</p>	<p>بی‌صبری زیاد</p>
<p>لباس‌فروشی که حاضر نیست پیشنهاد شریک خود را برای فروش از طریق شبکه‌های اجتماعی بپذیرد.</p>	<p>چسبیدن به وضعیت فعلی</p>

۱۵۳ - گزینه ۳

درس نامه

جریان چرخشی ساده:

- خانوارها، کالاها و خدمات را از بنگاه‌ها خریداری می‌کنند. رابطه داد و ستد شکل می‌گیرد.
- بنگاه‌ها، منابع را از خانوارها اجاره یا خریداری می‌کنند.

جریان چرخشی، تعاملات بین بازیگران کلیدی

حال به حل سؤال می‌پردازیم:

مالیات بر ارزش افزوده جمع‌آوری شده = مجموع مالیات بر ارزش افزوده توسط فروشنده در مرحله آخر جمع‌آوری شده

$$= 50000 \times \frac{10}{100} = 5000$$

هزار تومان ۵۰۰۰ = برای محاسبه مالیات بر ارزش افزوده خالص جمع‌آوری شده توسط مغازه‌دار دو راه حل داریم: راه‌حل اول:

نرخ مالیات \times میزان ارزش افزوده = مالیات بر ارزش افزوده خالص

$$= 50000 - 40000 \times \frac{10}{100} = 10000 \times \frac{10}{100} = 1000$$

راه‌حل دوم:

مالیات بر ارزش افزوده مالیات بر ارزش افزوده - جمع‌آوری شده توسط = خالص جمع‌آوری شده فروشنده در مرحله قبل فروشنده در آن مرحله توسط مغازه‌دار

$$= 50000 \times \frac{10}{100} - (40000 \times \frac{10}{100}) = 5000 - 4000 = 1000$$

۱۵۰ - گزینه ۲

بررسی گزینه‌ها:

۱ صحیح است. در کشور ایران، غیر از مالیات، بخش زیادی از درآمدهای دولت از محل فروش دارایی‌های تجدیدنپذیری مثل نفت و گاز تأمین می‌شود. درآمد حاصل از فروش دارایی‌های تجدیدنپذیر: پایدار نیست. / با قیمت نفت نوسان می‌کند. / قابل تحریم است. / نادرست است. دولت سالیانه بخشی از درآمد مورد نیاز خود را از طریق ایجاد بدهی (یعنی قرض گرفتن از مردم یا شریک کردن آن‌ها در طرح‌های عمرانی و سرمایه‌گذاری‌های دولت و تقسیم سود بین آن‌ها) تأمین می‌کند. (این درآمد نیز تا ابد نمی‌تواند پایدار باشد). ۲ صحیح است. دارایی‌های تجدیدنپذیر به نسل بعد نیز تعلق دارد و اگر با درآمد حاصل از فروش این منابع، دارایی‌های دیگری خلق نشود و صرفاً صرف هزینه‌های جاری کشور (نظیر پرداخت دستمزد و ...) شود، نسل بعد، ما را نخواهد بخشید. ۳ صحیح است. یکی از اهداف دولت از دریافت مالیات تشویق فعالیت‌های مطلوب و کاهش فعالیت‌های نامطلوب است.

۱۵۱ - گزینه ۴

درس نامه

مثالهایی از دخالت دولت در تجارت بین‌الملل:

- کشور انگلستان در سال ۱۷۰۱ قانون ممنوعیت واردات هر نوع پوشاک با ابریشم ایرانی یا هندی یا چینی را اعلام کرد. (در جهت حمایت از صنعت منسوجات داخلی انگلستان)
- در اواخر قرن هجدهم و اوایل قرن نوزدهم، کشورهای آلمان، اروپای شرقی و ایالات متحده، تعرفه‌های حمایتی متعددی بر کالاهای وارداتی وضع کردند. (در جهت تقویت حمایت از صنایع داخلی خود)
- کارگران و تولیدکنندگان، در دوره بین دو جنگ جهانی، کنگره آمریکا را متقاعد کردند که تعرفه‌های گمرکی را تا ۵۲ درصد افزایش دهد. (سایر کشورها نیز به تلافی، تجارت خود با آمریکا را کاهش دادند.)
- در دهه ۷۰ قرن بیستم، ایالات متحده، مجدداً به سیاست‌های حمایت‌گرایانه در مقابل تجارت آزاد روی آورد. سازمان‌های بین‌المللی شکل گرفته در قرن بیستم، مجموعه‌ای از پیمان‌های تجاری بود که با فراز و نشیب‌های گوناگونی همراه بود؛ مثلاً سیاست‌های حمایت‌گرایانه ایالات متحده و برخی کشورهای اروپایی باعث به‌وجود آمدن مشکلاتی شده بود.
- کنفرانس پولی و مالی سازمان ملل (برتن وودز) در سال ۱۹۴۴ تشکیل و نتیجه آن تشکیل بانک جهانی توسعه و صندوق بین‌المللی پول بود.
- در سال ۱۹۴۷، ۲۳ کشور قراردادی غیررسمی به نام قرارداد گات را امضا کردند. (برای جلوگیری از اقدامات حمایت‌گرایانه کشورها علیه یکدیگر و حفظ روابط تجاری بین خودشان) بعدها این قرارداد به سازمان دائمی تجارت جهانی تبدیل شد.
- در سال ۱۹۹۲، آمریکا، کانادا و مکزیک، پیمان تجارت آزاد (مشهور به پیمان نفتا) را امضا کردند.
- ۲۳ کشور قراردادی غیررسمی به نام قرارداد گات را امضا کردند. (برای جلوگیری از اقدامات حمایت‌گرایانه کشورها علیه یکدیگر و حفظ روابط تجاری بین خودشان) بعدها این قرارداد به سازمان دائمی تجارت جهانی تبدیل شد.

نکته عبارت ۱ درست است اما در رابطه با قرارداد گات نیست.

بررسی گزینه‌ها: ۱) نادرست است. عرضه و تقاضا در بازار کالا، یعنی نمایش جریان‌های کالایی بین خانوارها و بنگاه‌ها در بازار کالا و خدمات؛ یعنی جریانی که در آن کالا و خدمات از سوی بنگاه به بازار روانه می‌شود (عرضه) و از آن سو جریانی که در آن کالا و خدمات از سوی بازار به سمت خانوارها روانه می‌شود (تقاضا)؛ در نتیجه جریان‌های «۲» و «۴» نمی‌توانند بیانگر عرضه و تقاضای بازار کالا باشند. ۲) نادرست است. رابطه شماره «۱» بیانگر جریان کالایی در بازار کالا و خدمات و رابطه شماره «۴» بیانگر جریان پولی در بازار عوامل تولید است. ۳) صحیح است. در جریان شماره «۳» فلش از سمت بنگاه‌ها به سمت خانوارها است که می‌تواند جریان پولی در بازار عوامل تولید مد نظر باشد، چراکه در این بازار، بنگاه‌ها برای به دست آوردن عوامل تولید، پول آن‌ها را به خانوارها می‌پردازند و در مقابل جریان شماره «۴» که در آن فلش از سمت خانوارها به سمت بنگاه‌ها است، بیانگر جریان کالایی در بازار عوامل تولید باشد؛ چراکه بنگاه‌ها عوامل تولید را از خانوارها دریافت می‌کنند. ۴) نادرست است.

جریان شماره «۴» که در آن فلش از سمت خانوارها به سمت بنگاه‌ها است، بیانگر جریان کالایی در بازار عوامل تولید است. جریان شماره «۲» که در آن فلش از سمت خانوارها به سمت بنگاه‌ها است، بیانگر جریان پولی در بازار کالا و خدمات می‌باشد.

۱۵۴ - گزینه ۲

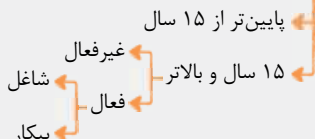
درس نامه نرخ بیکاری: اساسی‌ترین شاخص ارزیابی وضعیت اشتغال کشور است. نرخ بیکاری از نسبت تعداد بیکاران به کل جمعیت فعال کشور ضربدر عدد ۱۰۰ به دست می‌آید.

$$100 \times \frac{\text{جمعیت شاغل}}{\text{جمعیت فعال}} = \text{نرخ اشتغال}$$

$$100 \times \frac{\text{جمعیت بیکار}}{\text{جمعیت فعال}} = \text{نرخ بیکاری}$$

مرکز آمار ایران وظیفه استخراج این آمارها را دارد.

کل جمعیت

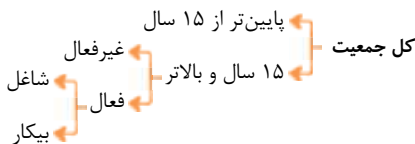

جمعیت زیر ۱۵ سال + جمعیت ۱۵ سال و بالاتر = جمعیت کل کشور
جمعیت فعال + جمعیت غیرفعال = جمعیت ۱۵ سال و بالاتر
جمعیت شاغل + جمعیت بیکار = جمعیت فعال

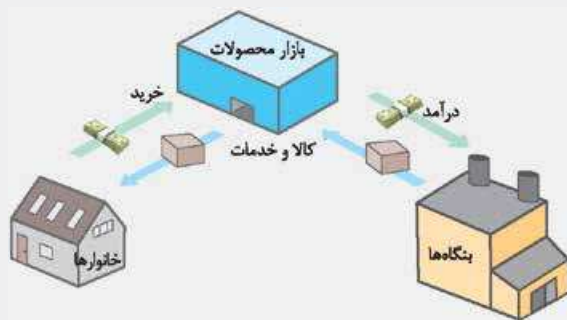
انواع بیکاری

تعریف	نوع بیکاری
<ul style="list-style-type: none"> شامل کسانی می‌شود که: شغل قبلی خود را به دلایلی رها کرده و به امید یافتن شغلی بهتر در جست‌وجو هستند. به تازگی در حال ورود به بازار کار هستند. این نوع بیکاری کوتاه‌مدت است و در همه کشورهای وجود دارد. 	بیکاری اصطکاکي
<ul style="list-style-type: none"> زمانی اتفاق می‌افتد که کارگران به دلیل تغییرات فصلی شغل خود را از دست می‌دهند. مثال: برخی کارگران ساختمانی و کشاورزان در فصل زمستان 	بیکاری فصلي
<ul style="list-style-type: none"> ناشی از عدم تطبیق بین افراد جویای کار و انواع شغل‌های موجود به دلایلی از جمله عدم تطابق مهارت‌هاست. مثال: نیروی کار ساده در اقتصاد وجود دارد، ولی نیروی کار متخصص مورد نیاز است. 	بیکاری ساختاري
<ul style="list-style-type: none"> بیکاری‌ای که هنگام رکود اقتصادی رخ می‌دهد. در دوره رکود، تولید کاهش می‌یابد و به همین دلیل شرکت‌ها استخدام خود را متوقف می‌کنند یا بخشی از نیروهای خود را بیکار می‌کنند. 	بیکاری دوره‌ای

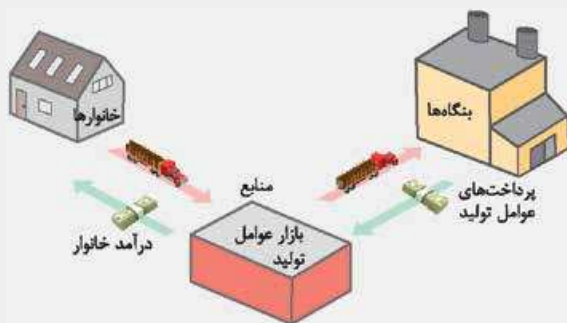
اگر یک درصد از جمعیت شاغلین جامعه، به امید یافتن شغل بهتر، کار خود را ترک کنند، دچار بیکاری اصطکاکي شده‌اند.

نیمه بالایی نمودار:

- تبادل تولیدات را در بازار کالاها و خدمات نشان می‌دهد.
- پیکان‌های آبی: جریان کالاها و خدمات از بنگاه‌ها به خانوارها را نشان می‌دهد.
- پیکان‌های سبز: پرداخت پول بابت کالا و خدمات خریداری‌شده در جهت مخالف جریان کالا و خدمات را نشان می‌دهد.
- در بازار کالاها و خدمات خانوارها، خریدار و بنگاه‌ها، فروشنده‌اند.
- پولی که خانوارها بابت خرید کالاها و خدمات پرداخت می‌کنند، با عبور از بازار محصولات به عنوان درآمد بنگاه دریافت می‌شود.
- نیمه پایینی نمودار:

- تبادل عوامل تولید (زمین، نیروی کار، سرمایه و کارآفرینی) در بازار عوامل تولید را نشان می‌دهد.
- پیکان‌های قرمز: جریان عوامل تولید از خانوارها به بنگاه‌ها را نشان می‌دهد.
- پیکان‌های سبز: پرداخت پول بابت عوامل تولید خریداری‌شده در جهت مخالف جریان عوامل تولید را نشان می‌دهد.
- در بازار عوامل تولید، خانوارها فروشنده و بنگاه‌ها خریدار هستند.
- پولی که بنگاه‌ها بابت خرید عوامل تولید می‌پردازند، با عبور از بازار عوامل تولید، به عنوان درآمد خانوارها دریافت می‌شود. درآمد خانوارها در بازار عوامل تولید، پرداخت‌هایی است که بابت خرید منابع تولید به خانوارها پرداخت می‌شود. این پرداخت‌ها در جدول زیر بیان شده‌اند:

ردیف	عنوان	علت
۱	دستمزد	دریافتی خانوارها بابت فروش نیروی کار
۲	اجاره	دریافتی خانوارها بابت اجاره زمین یا کارگاه
۳	سود	دریافتی خانوارها بابت در اختیار گذاشتن سرمایه مالی خود

در شکل صورت سؤال، بازار عوامل تولید و یا بازار کالا و خدمات مشخص نشده است. به بررسی جریان‌های مشخص‌شده در صورت سؤال و سپس بررسی گزینه‌ها می‌پردازیم:

در جریان شماره «۱»، فلش از سمت بنگاه‌ها به سمت خانوارها است که می‌تواند جریان کالایی (کالا و خدمات در بازار محصولات) مد نظر باشد، چراکه در این بازار، کالاها و خدمات از سوی بنگاه‌ها به سمت خانوارها می‌رسد و در مقابل جریان شماره «۴» که در آن فلش از سمت خانوارها به سمت بنگاه‌ها است، بیانگر جریان کالایی در بازار عوامل تولید باشد، چراکه بنگاه‌ها عوامل تولید را از خانوارها دریافت می‌کنند.

در جریان شماره «۳»، فلش از سمت بنگاه‌ها به سمت خانوارها است که می‌تواند جریان پولی در بازار عوامل تولید مد نظر باشد، چراکه در این بازار، بنگاه‌ها برای به دست آوردن عوامل تولید، پول آن‌ها را به خانوارها می‌پردازند و در مقابل جریان شماره «۲» که در آن فلش از سمت خانوارها به سمت بنگاه‌ها است، بیانگر جریان پولی در بازار کالا و خدمات می‌باشد، چراکه خانوارها برای به دست آوردن کالا و خدمات، پول آن‌ها را به بنگاه‌ها می‌پردازند.

- انواع سیاست‌های پولی
- (۱) کاهش نقدینگی در گردش (سیاست پولی انقباضی)؛ مانند: فروش اوراق مشارکت به مردم
- (۲) افزایش نقدینگی در گردش (سیاست پولی انبساطی)؛ مانند: خرید اوراق مشارکت در دست مردم

انواع سیاست‌های پولی	شرایط اخذ این سیاست توسط بانک مرکزی	یکی از روش‌های اعمال این سیاست (سیاست بازار باز (فروش یا خرید اوراق مشارکت)
کاهش نقدینگی در گردش (سیاست پولی انقباضی)	زمانی که اقتصاد کشور دچار تورم می‌شود، برای پیشگیری از افزایش قیمت‌ها یا کاهش سرعت آن	بانک مرکزی می‌تواند با فروش اوراق مشارکت به مردم به طور مستقیم از مقدار پول در دست مردم بکاهد و تورم را کنترل و نقدینگی در گردش را کاهش دهد.
افزایش نقدینگی در گردش (سیاست پولی انبساطی)	در حالت رکود اقتصادی که سطح تولید کاهش و بیکاری افزایش می‌یابد.	بانک مرکزی می‌تواند با خرید اوراق مشارکت در دست مردم به طور مستقیم نقدینگی بیشتری را به جامعه تزریق کند.

- کشورها برای کنترل تورم و تنظیم نقدینگی در گردش، سیاست پولی انقباضی یا سیاست‌های کاهش نقدینگی در گردش مانند روش سیاست بازار باز را اعمال می‌کنند.
- هم‌چنین در شرایط تورمی، دولت برای مقابله و کنترل تورم باید میزان عرضه کالاها را افزایش دهد.
- (۱) ظرفیت‌های تولیدی را افزایش می‌دهد.
- (۲) از طریق افزایش واردات، بازار را تنظیم کند.
- راه‌های دولت برای افزایش عرضه کالاها
- (۱) و (۲)، چراکه برای کنترل تورم باید میزان واردات افزایش یابد، اما افزایش تعرفه‌های گمرکی بر واردات، باعث کاهش میزان واردات می‌شود.
- در حالت رکود اقتصادی، سیاست‌های افزایش نقدینگی در گردش (سیاست پولی انبساطی) مانند خرید اوراق مشارکت اعمال می‌شود.
- به سیاست‌هایی که دولت از طریق بانک مرکزی برای «مدیریت حجم نقدینگی» و «حفظ ارزش پول» اعمال می‌کند، «سیاست‌های پولی» می‌گویند. انواع سیاست‌های پولی: (۱) کاهش نقدینگی در گردش (سیاست پولی انقباضی) و (۲) افزایش نقدینگی در گردش (سیاست پولی انبساطی).

۱۵۸ - گزینه ۱

بهبود خدمات پستی و انتقال وجوه بین شهرها: دوره قاجار

اقتصاد یکپارچه و مستقل، هماهنگ با لایه‌های دینی و اجتماعی و فرهنگی کشور: نیمه اول حکومت صفویه

نظام نوین در مالیات‌ستانی: دوره پهلوی

تأسیس شرکت اسلامی: دوره قاجار

مشاوره متن کتاب درسی بسیار مهم است. هیچ نکته‌ای را کم‌اهمیت تلقی نکنید. در قسمت مسیر تاریخی اقتصاد ایران سعی کنید از خلاصه‌برداری استفاده کنید و مطالب را به صورت یک جدول یا در قالب نمودار خلاصه کنید تا آن‌ها را بهتر به خاطر بسپارید.

۱۵۹ - گزینه ۴

درس‌نامه عوامل مؤثر بر انتقال منحنی مرز امکانات تولید به خارج:

هر عاملی که میزان مواد اولیه و منابع تولید یک کارخانه را افزایش دهد، مانند افزایش مواد اولیه، افزایش نیروی کار استخدامی، افزایش سرمایه‌های فیزیکی (ماشین‌آلات و ...) و سرمایه‌های مالی و یا پیدایش یک تکنولوژی و پیشرفت که امکان تولید بیشتر کالاها و خدمات (رشد اقتصادی) را فراهم می‌آورد، منجر به انتقال منحنی مرز امکانات تولید به خارج می‌شود.

این انتقال منحنی مرز امکانات تولید به خارج، سه حالت دارد:

حالت اول: اگر منابع برای تولید هر دو کالا افزایش یابد، منحنی به صورت روبه‌رو جابه‌جا می‌شود:

- نفر $1,500,000 = 10,000,000 \times \frac{15}{100}$ = جمعیت کل $\times \frac{15}{100}$ = جمعیت پایین‌تر از ۱۵ سال
- جمعیت زیر ۱۵ سال - جمعیت کل = جمعیت ۱۵ سال و بالاتر
- نفر $8,500,000 = 10,000,000 - 1,500,000$ = جمعیت ۱۵ سال و بالاتر
- نفر $2,550,000 = 8,500,000 \times \frac{30}{100}$ = جمعیت بالای ۱۵ سال $\times \frac{30}{100}$ = جمعیت غیرفعال
- جمعیت غیرفعال - جمعیت ۱۵ سال و بالاتر = جمعیت فعال
- نفر $5,950,000 = 8,500,000 - 2,550,000$ = جمعیت فعال
- جمعیت بیکار - جمعیت فعال = جمعیت شاغل
- نفر $3,950,000 = 5,950,000 - 2,000,000$ = جمعیت شاغل
- نکته** یک درصد از جمعیت شاغل به امید پیدا کردن شغل بهتر، کار خود را ترک کرده‌اند؛ در نتیجه ۹۹ درصد آن‌ها هم‌چنان شاغل هستند و خواهیم داشت:
- نفر $3,910,500 = 3,950,000 \times \frac{99}{100}$ = جمعیت شاغل جدید

۱۵۵ - گزینه ۴

درس‌نامه وظایف پول:

۱- وسیله پرداخت در مبادلات	<ul style="list-style-type: none"> در هنگام خرید و فروش هر کالایی، پول پرداخت می‌شود. افراد در مبادلات پول را می‌پذیرند، زیرا می‌دانند دیگران نیز هنگام فروش کالا یا خدمت خود، آن را می‌پذیرند. نقش اصلی پول در مبادلات = آسان‌سازی مبادله
۲- وسیله سنجش ارزش	<ul style="list-style-type: none"> با پول می‌توان ارزش کالاها را مشخص کرد و سپس ارزش نسبی آن‌ها را با هم سنجید. این عمل پول، کار خرید و فروش کالاها را مختلف و تبدیل قیمت‌ها را به یکدیگر آسان می‌کند. هر کشور دارای واحد ارزش خاص خود است؛ مانند یورو در اتحادیه اروپا، دلار در آمریکا و ریال (تومان) در ایران
۳- وسیله پس‌انداز و حفظ ارزش	<ul style="list-style-type: none"> علاوه بر مخارج روزمره، برخی مخارج غیر قابل پیش‌بینی وجود دارد. افراد پول‌هایی را که نزد خود پس‌انداز کرده‌اند، به عنوان وسیله حفظ ارزش در زمان لازم مورد استفاده قرار می‌دهند.
۴- وسیله پرداخت‌های آینده	<ul style="list-style-type: none"> در صورتی که پول بتواند حفظ ارزش کند، می‌تواند وسیله مناسبی برای پرداخت‌های آینده نیز باشد. اکثر معاملات تجاری در مقابل پرداخت‌های آینده صورت می‌گیرد؛ همانند: خریدهای اقساطی و رد و بدل کردن حواله‌های بانکی

نقش اصلی پول در مبادلات، تسهیل (آسان‌سازی) مبادله است.

یکی از وظایف پول، وسیله پس‌انداز و حفظ ارزش است. افراد پول‌هایی را که نزد خود پس‌انداز کرده‌اند، به عنوان وسیله حفظ ارزش در زمان لازم مورد استفاده قرار می‌دهند. این وظیفه زمانی تحقق می‌یابد که پول بتواند در مقابل افزایش سطح عمومی قیمت‌ها (تورم) ارزش خود را حفظ کند. (یعنی اگر پول نتواند ارزش خودش را حفظ کند، نه وسیله مناسبی برای پس‌انداز می‌تونه باشه و نه وسیله مناسبی برای پرداخت‌های آینده.)

۱۵۶ - گزینه ۳

نکته پول‌های کاغذی، تحریری یا الکترونیکی خصوصیتی اعتباری دارند. (هنگامی که بر روی یک اسکناس نوشته شده است ۱۰ هزار تومان، به این معنی نیست که این ورقه کاغذ به خودی خود ۱۰ هزار تومان می‌آرد، بلکه به معنی رسیدن یا سندی است که به شما امکان می‌دهد با آن ۱۰ هزار تومان کالا یا خدمات دریافت کنید.)

پول‌های کاغذی، تحریری یا الکترونیکی، خصوصیتی اعتباری دارند.

۱۵۷ - گزینه ۳

درس‌نامه به سیاست‌هایی که دولت از طریق بانک مرکزی برای «مدیریت حجم نقدینگی» و «حفظ ارزش پول» اعمال می‌کند، «سیاست‌های پولی» می‌گویند.

وضعیت توزیع درآمد:

◆ برای به دست آوردن شاخصی برای مقایسه وضعیت توزیع درآمد از نسبت: $\frac{\text{سهم دهک دهم}}{\text{سهم دهک اول}}$ استفاده می‌کنند.

◆ هر چه این نسبت بیشتر \leftarrow توزیع درآمد در آن جامعه نامناسب‌تر است و بالعکس.
 ◆ گاهی درآمدهای مردم برای به دست آوردن شاخص دهک‌ها، قابل ثبت نیست. به همین دلیل اقتصاددانان برای به دست آوردن اختلاف درآمدی، اختلاف هزینه‌ای را محاسبه می‌کنند. در این حالت هزینه خانوار نماینده درآمد آن است.

$$\begin{aligned} \text{سهم دهک دهم در کشور C} &= \frac{1}{10} \times C \\ \text{درصد} &= \frac{1}{10} \times 30 = 3 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{سهم دهک ششم در کشور B} &= 4 \times B \\ \text{درصد} &= 4 \times 8 = 32 \end{aligned}$$

حال به حل سؤال می‌پردازیم:

$$\text{شاخص دهک‌ها در کشور A} = \frac{\text{سهم دهک دهم}}{\text{سهم دهک اول}} = \frac{28}{4} = 7$$

$$\text{عادلانه‌ترین توزیع درآمد} = \frac{\text{سهم دهک دهم}}{\text{سهم دهک اول}} = \frac{32}{5} = 6.4$$

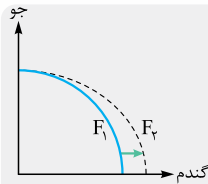
$$\text{ناعادلانه‌ترین توزیع درآمد} = \frac{\text{سهم دهک دهم}}{\text{سهم دهک اول}} = \frac{3}{3} = 1$$

هر چه شاخص وضعیت توزیع درآمد (نسبت سهم دهک دهم به سهم دهک اول) بیشتر باشد، توزیع درآمد در آن جامعه نامناسب‌تر است و بالعکس؛ در نتیجه:

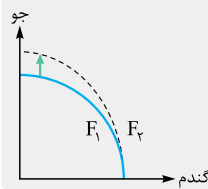
◆ وضعیت توزیع درآمد در کشور C با شاخص دهک ۱، نامناسب‌تر از وضعیت توزیع درآمد در سایر کشورها است.

◆ وضعیت توزیع درآمد در کشور B با شاخص دهک ۶/۴، عادلانه‌تر از وضعیت توزیع درآمد در سایر کشورها است.

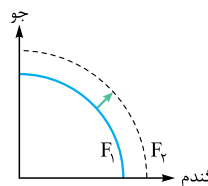
◆ سهم دهک اول کشور C که برابر با ۳ درصد است، در مقایسه با سایر دهک‌ها کم‌تر است و کم‌ترین درصد درآمد ملی را دارد.

حالت دوم: اگر تنها منابع برای تولید یک کالا (در این‌جا مثلاً کالای گندم) افزایش یابد و میزان تولید کالای دیگر ثابت بماند، منحنی به صورت روبه‌رو جابه‌جا می‌شود:

حالت سوم: اگر تنها منابع برای تولید یک کالا (در این‌جا مثلاً کالای جو) افزایش یابد و میزان تولید کالای دیگر ثابت بماند، منحنی به صورت روبه‌رو جابه‌جا می‌شود:

در این سؤال منابع برای تولید هر دو کالا افزایش یافته است؛ در نتیجه منحنی به صورت روبه‌رو جابه‌جا می‌شود:

۱۶۰ - گزینه ۲

درس نامه شاخص دهک‌ها:

- ◆ یکی از شاخص‌های سنجش وضعیت توزیع درآمد \leftarrow شاخص دهک‌ها
- ◆ از شاخص دهک‌ها در برخی گزارش‌های اقتصادی و به منظور نشان دادن پیشرفت‌هایی که در زمینه عدالت اقتصادی روی داده است، استفاده می‌شود.
- ◆ برای محاسبه این شاخص: ۱) مردم کشور را به ده گروه جمعیتی مساوی تقسیم می‌کنند.
- ◆ در این طبقه‌بندی، سطح درآمد از کم‌ترین به بیشترین مد نظر قرار می‌گیرد. ۳) گروه اول (دهک اول) که ۱۰ درصد اولیه جمعیت را تشکیل می‌دهند، کم‌ترین درصد درآمد ملی و ۱۰ درصد آخر (دهک دهم)، بیشترین درصد درآمد ملی را دارند. ۴) سهم هر دهک از سهم دهک ماقبل خود بزرگ‌تر یا مساوی و از سهم دهک بعدی کوچک‌تر یا مساوی خواهد بود.
- ◆ مجموع سهم تمامی دهک‌ها برابر با ۱۰۰ خواهد بود.

